

“KAMIŞTAN ATA BİNMIŞ OLAN O BÜYÜK ADAMI SÖYLETMEK VE HÂLİNİ DAHA İYİ ANLAMAK İÇİN SÂİL’İN ONU LÂKIRDIYA TUTMASI”

دوم بار در سخن کشیدن سایل آن بزرگ را تا حال او معلوم تر گردد

ای سواره بر نی این سو ران فرس
گفت آن طالب که آخر يك نفس
6351-O tâlib dedi ki: Ey kamışa binmiş olan; Bir an için olsun atını bu tarafa sür.

کاسب من بس توسن است و تند خو
راند سوی او که هین زوتر بگو
6352-Meczûb, sâil'in yanına geldi ve dedi ki: çabuk söyle ki bizim at, ziyâdesiyle huysuzdur.

از چه می‌پرسی بیانش کن تو فاش
تا لگد بر تو نکوبد زود باش
6353-Sana çifte atmasın. Çabuk ol, ne soracaksan açıkça söyle.
زو برون شو کرد و در لاغش کشید
او مجال راز دل گفتن ندید
6354-Sâil, kalbindeki müşkili sormayın mecâl bulamadı. Onu bıraktı ve meczûba lâtife etti.

کیست لایق از برای چون منی
گفت می‌خواهم در این کوچه زنی
6355-Dedi ki: Bu mahalleden bir kadın almak istiyorum, benim gibi bir adama lâıyk olan kimdir?

آن دو رنج و این یکی گنج روان
گفت سه گونه زن اندر جهان
6356-Meczûb cevap verdi ki: Dünyâda üç türlü kadın vardır. İkisi belâdır, üçüncüsü ele geçmez, defîne gibidir.

و آن دگر نیمی ترا نیمی جداست
آن یکی را چون بخواهی کل تراست
6357-O, biri istersen hepsi senin olur. İkincisinin yarısı senindir, yarısı ayrıdır.

این شنودی دور شو رفتم روان
و آن سوم هیچ او ترا نبود بدان
6358-Üçüncüsüne gelince bilmiş ol ki; o, hiç senin olmaz. Bunları işittin yâ uzaklaş ki ben gidiyorum.

که بیفتی بر نخیزی تا ابد
ترا اسبم نپراند لگد
6359-Yolumdan çekil ki atım sana çifte atmasın. Atacak olursa düşersin ilelebed kalkamazsın.

بانگ زد بار دگر او را جوان
شیخ راند اندر میان کودکان
6360-Şeyh, atını çocukların arasına doğru sürdü. Suâl soran genç ise ona tekrar seslendi.

این زنان سه نوع گفتی بر گزین
که بیا آخر بگو تفسیر این
6361-Gel de bunun tefsirini söyle. Anlattığın kadınlardan birini intihâb ve tavsiye et.

کل ترا باشد ز غم یابی خلاص
راند سوی او و گفتش بکر خاص
6362-Meczûb onun yanında geldi ve dedi ki; kız oğlan kız tamâmen senin olur, sen gamdan halâs bulursun.

و انکه هیچست آن عیال با ولد
و انکه نیمی آن تو بیوه بود
6363-Yarısı senin olan dul kadındır. Hiç olan da evlât sahibesi bulunandır.

- مهر و کل خاطرش آن سو رود
چون ز شوی اولش کودک بود
6364-Evvel ki kocasından çocuğu varsa kalbin olanca meyli o tarafa gider.
- سم اسب توسنم بر تو رسد
دور شو تا اسب ننندازد لگد
6365-Artık uzaklaş ki atım çifte atmasın ve tırnağı dokunmasın.
- کودکان را باز سوی خویش خواند
های و هویی کرد شیخ و باز راند
6366-Şeyh, hây hûy ederek atını sürdürü, uzağa çekilmiş olan çocukları yanına çağırdı.
- یک سؤالم ماند ای شاه کیا
باز بانگش کرد آن سایل بیا
6367-Sûal soran tekrar seslendi: ve ey büyük şâh! Bir suâlim kaldı dedi.
- که ز میدان آن بچه گویم ربود
باز راند این سو بگو زودتر چه بود
- 6368-Meczûb sâil tarafına geldi ve çabuk söyle ki şu çocuk meydanda topumu kaptı, dedi.**
- این چه شیداست این چه فعل است ای
گفت ای شه با چنین عقل و ادب
6369-Sâil dedi ki: Şâhim böyle bir akıl ve edep ile bu ne zırzopluktur ve ne acayip fiildir?
- آفتابی در جنون چونی نهان
تو و رای عقل کلی در بیان
6370-Sen söz söylemekte ve hikmet beyân etmekte Akl-ı Kül'lün ilerisindesin. Nasıl olmuş da bir güneş, delilik içinde gizlenmiş.
- تا در این شهر خودم قاضی کنند
گفت این اوباش رای می‌زنند
6371-Dedi ki bu çapkınlar, bir re'yde bulunuyorlar. Beni kendi şehrimde kadı nasb etmek istiyorlar.
- نیست چون تو عالمی صاحب فنی
دفع می‌گفتم مرا گفتند نی
6372-Defetmek istedim. Hayır... olmaz. Senin gibi bir âlim ve mütefennin bir kimse yoktur dediler.
- که کم از تو در قضا گوید حدیث
با وجود تو حرام است و خبیث
6373-Sen dururken senin kadar olmayan bir kimsenin kazâdan bahsetmesi ve hüküm vermesi haramdır ve habîsdir dediler.
- کمتر از تو شه کنیم و پیشوا
در شریعت نیست دستوری که ما
6374-İlmi senden noksan bulunanı kâdî ve muktedâ ittihâz etmemiz şer'ân câiz değildir, dediler.
- لیک در باطن همانم که بدم
زین ضرورت گنج و دیوانه شدم
6375-Zarûrî olarak deliliğe vurdum. Bâtınımda eskisi gibiyim.
- گنج اگر پیدا کنم دیوانه‌ام
عقل من گنج است و من ویرانه‌ام
6376-Aklım bir hazînedir, ben de onun harâbesiyim. Hazineyi meydana çıkaracak olursam deliyim.
- این عسس را دید و در خانه نشد
اوست دیوانه که دیوانه نشد
6377-Asıl dîvâne, deli olmayan ve bu ases'i görüp de evine kapanmayandır.
- این بهایی نیست بهر هر غرض
دانش من جوهر آمد نه عرض
6378-Benim ilimim; cevherdir, araz değildir ve her biri bir ğarazın pahası olamaz.
- هم ز من می‌روید و من می‌خورم
کان قندم نیستان شکر

6379-Ben şeker ma'deni ve şeker kamışlığı gibiyim ki şekerim kendimden hâsıl olur, ondan ancak ben istifâde ederim.

کز نفورش مستمع دارد فغان علم تقلیدی و تعلیمی است آن

6380-Dinleyenin nefretinden müteessir olup fiğân eden kimsenin ilmi, ta'lim ve teallümle elde edilmiş taklîdî bir ilimdir.

همچو طالب علم دنیای دنی است چون پی دانه نه بهر روشنی است

6381-İlim, dâne toplamak, onu cerre âlet yapmak için öğrenilir de, kalbi tenvîr etmek için olmazsa o ilim, tâlibi ve sâhibi gibi şu denî Dünyâyâ mensubdur.

نی که تا یابد از این عالم خلاص طالب علم است بهر عام و خاص

6382-Avâm ve havâs için, onlar indinde kadr ve itibâr bulmak ve hürmet görmek için çalışan bir tâlibdir.

چون که نورش راند از در گشت سرد همچو موشی هر طرف سوراخ کرد

6383-O tâlib, fare gibi her tarafı delik deşik eder. Fakat hakiki ilmin nûru onu kapıdan sürer ve haydi defol der.

هم در آن ظلمات جهدی می نمود چون که سوی دشت و نورش ره نبود

6384-O tâlibin sahrâ tarafına götürecek nûru olmadığından Dünyâ ve cismâniyyet karanlıklarında uğraşır durur.

برهد از موشی و چون مرغان پرد گر خدایش پر دهد پر خرد

6385-Eğer Cenâb-ı Hakk, ona akıldan bir kanat verirse fâre gibi delik oymaktan kurtulur ve kuşlar gibi uçar.

ناامید از رفتن راه سماک ور نجوید پر بماند زیر خاک

6386-Eğer o mânevî kanadı arayıp bulamazsa semâlara yükselmekten me'yûs olarak toprak altında kalır.

عاشق روی خریداران بود علم گفتاری که آن بی جان بود

6387-Söze müteallik ve ruhsuz olan ilimler, müşterilerin, dinleyicilerin yüzüne âşıktır.

چون خریدارش نباشد مرد و رفت گر چه باشد وقت بحث علم زفت

6388-Vâkıâ böyle ilimler, mübâhese esnâsında sâhibine kuvvet verir. Fakat tâlibi ve mübâhisi olmazsa o ilim ölmüş gitmiş demektir.

می کشد بالا که الله اشتری مشتری من خدای است او مرا

6389-Benim dinleyicim ve müşterim Allâh(C.C.)tır ki o beni yükseklere çeker. Nitekim Kur'ân-ı Kerîm'de ()buyurulmuştur.

خونبهای خود خورم کسب حلال خونبهای من جمال ذو الجلال

6390-Benim diyetim, Cenâb-ı Zülcelâlin cemâlinin müşâhedesidir. Kendi diyetimi yiyorum ki helâl bir kazançtır.

چه خریداری کند يك مشت گل این خریداران مفلس را بهل

6391-Ey sâlik; bu müflis müşterileri, senden feyz bekleyenleri bırak. Bir avuç çamur ne iştirâ edebilir.

ز انکه گل خوار است دایم زرد رو گل مخور گل را مخر گل را مجو

6392-Çamur yeme, çamur satın alma ve çamur arama. Çünkü çamur yiyenin dâimâ benzi sarı olur.

از تجلی چهرهات چون ارغوان دل بخور تا دایما باشی جوان

6393-Gönül ye, kalbe doğan füyûzât ile gıdâlan ki dâimâ genc kâlasın ve Tecellî-i İlâhiyyeden çehren erguvân çiçeği gibi olsun.

لطف تو لطف خفی را خود سزااست یا رب این بخشش نه حد کار ماست
6394-İlâhî; alış verişteki bu ihsân, bizim kudretimiz dâhilinde değildir.
Senin öldürdüğün bir âşıkın diyeti oluşun da lutf -i hafî olmaya lâyıktır.

پرده را بردار و پرده‌ی ما مدر دست گیر از دست ما را بخر
6395-İlâhî, elimizden tut ve bizi satın al. Gözümüzdeki gaflet perdesini
kaldır, fakat tesettür perdemizi yırtma ve bizi rezîl etme.

کاردش تا استخوان ما رسید باز خر ما را از این نفس پلید
6396-Bizi bu murdar nefsin elinden satın alıp kurtar ki, onun bıçağı
kemiğimize kadar işledi.

کی گشاید ای شه بی‌تاج و تخت از چو ما بی‌چارگان این بند سخت
6397-Ey mâlik'ül-mülk olduğu halde tâcî ve tahtı bulunmayan Rabb-î
Zîşânımız! Bizim gibi bîcârelere takılmış olan bu sert ve ağır bendi senden
başka kim çıkarabilir?

کی تواند جز که فضل تو گشود این چنین قفل گران را ای ودود
6398-Ey Vedûd, mahlûkatına karşı muhabbetli olan Allâh(C.C.)! Böyle
ağır bir kilidi senin fazl ve kereminden başka kim açabilir?

چون تویی از ما به ما نزدیکتر ما ز خود سوی که گردانیم سر
6399-Biz, kendimizden geçer, senin tarafına baş çeviririz. Çünkü sen
bize, bizden daha yakınsın.

**6400-Sen bize bu kadar yakinken, biz çok uzağız. İçinde kaldığımız bu
karanlığı tenvîr için nûr gönder.**

گر نه در گلخن گلستان از چه رست این دعا هم بخشش و تعلیم تست
6401-İlâhî; bu dâua da senin öğretmen ve senin ihsânındır.Yoksa
külhanda gülistân nasıl yetişir?

جز ز اکرام تو نتوان کرد نقل در میان خون و روده فهم و عقل
6402-Kan ve barsak arasındaki akıl ve fehmi ile hakikati kavrayabilmek,
ancak senin ikrâmınla olur.

موج نورش می‌زند بر آسمان از دو پاره‌ی پیه این نور روان
6403-İki parça yağdan, gözlerden cârî olan nûr, gökler üzerinde
dalgalanır.

می‌رود سیلاب حکمت همچو جو گوشت پاره که زبان آمد از او
6404-Dil denilen bir et parçasından hikmet selleri, nehirler gibi akar.
تا بباغ جان که میوه‌اش هوشهاست سوی سوراخی که نامش گوشهاست
6405-Adı kulak olan bir delik vâsıtasıyla ruh bağına kadar idrâk ve şuur
meyveleri gider.

باغ و بستانهای عالم فرع اوست شاه راه باغ جانها شرع اوست
6406-Rûhlar bağının caddesi, Hakk'ın şerâtıdır ki âlemdeki bağlar ve
bostanlar, onun fer'idir.

زود تجری تحته‌الأنهارُ خوان اصل و سرچشمه‌ی خوشی آن است آن
6407-Hoşluğun ve hakîkatin aslı ve kaynağı dil vâsıtasıyla kulağa
akseder ve oradan can bağına kadar giden idrâk ve şûurdur. Binâenaleyh (تجری تحته‌الأنهارُ)
âyetini oku.

“ALEYHİSSELÂT EFENDİMİZ HASTA SEHÂBİYE OLAN NASİHATININ SONU”

تتمه‌ی نصیحت رسول صلی اللہ علیہ و آلہ بیمار را

چون عیادت کرد یار زار را گفت پیغمبر مر آن بیمار را
6408-Hazret-i peygamber, o zâ'îf sehâbîsini ı'yâdet edince ona dedi ki:
از جهالت زهر بایی خورده‌ای که مگر نوعی دعایی کرده‌ای
6409-Acabâ bilmezliğe zehirli bir yemek mi yedin? Münâsebitsiz bir duâ mı ettin?

چون ز مکر نفس می‌آشفته‌ای یاد آور چه دعا می‌گفته‌ای
6410-Nefsin mekrinden perîşân olarak ettiğin duâyı hatırla.
دار با من یادم آید ساعتی گفت یادم نیست الا همتی
6411-Hasta dedi ki: Yâ Resûlallah; hatırımda değil, himmet buyur da şimdi aklıma gelsin.

پیش خاطر آمد او را آن دعا از حضور نور بخش مصطفی
6412-Cenâb-ı Mustafâ Aleyhi ve Alihi Ekmel'it-tehiyyâtın nûr veren huzûru bereketiyle hastanın etmiş olduğu duâ hatırına geldi.

روشنی که فرق حق و باطل است تافت ز آن روزن که از دل تا دل است
6413-Hakk ve bâtilı ayırt eden bu nûr, gönül penceresinden parladı.
آن دعا که گفته‌ام من بو الفضول گفت اینک یادم آمد ای رسول
6414-Yâ Resûlallah; füzûlîlik edip eylediğim duâ şimdi hatırıma geldi.
غرقه دست اندر حشایش می‌زدم چون گرفتار گنه می‌آمدم
6415-Bir çok günâha girmiştım, günah dalgaları arasında yüzüyordum.
مجرمان را از عذاب بس شدید از تو تهدید و وعیدی می‌رسید
6416-Günâhkârların şiddetli azâba uğrayacaklarına dâir senden tehdid erişiyordu.

بند محکم بود و قفل ناگشود مضطرب می‌گشتم و چاره نبود
6417-Muzdarip oluyordum, fakat çâre yoktu. Bağ sağlamdı, kilidi de açılmıyordu.

نی امید توبه نه جای ستیز نی مقام صبر و نه راه گریز
6418-Ne sabr makâmı, ne kaçacak yol, ne tevbe ümîdi, ne de nefis ile mücâdele kudreti vardı.

آه می‌کردم که ای خلاق من من چو هاروت و چو ماروت از حزن
6419-Ben Hârût ile Mârût gibi hüzn ve kederden: Ey yaradanım! Diye ah ediyordum.

“ÂHİRET AZABININ ZORLUĞU VE ŞİDDETİ”

چاه بابل را بکردند اختیار از خطر هاروت و ماروت آشکار
6420-Âhîret azâbının muhâtaralı olmasında, Hârût ile Mârût Bâbil kuyusunu ihtiyâr ettiler.

گربزند و عاقل و ساحروش‌اند تا عذاب آخرت اینجا کشند
6421-Ki âhîret azâbını burada çeksınler. Çünkü onlar, sağlam âkil ve sâhir gibi idiler.

سهلتر باشد ز آتش رنج دود
نیک کردند و بجای خویش بود
6422-İyi yaptılar ve yerinde hareket ettiler. Duman zahmeti ateşe nispetle elbette hafiftir.

سهل باشد رنج دنیا پیش آن
حد ندارد وصف رنج آن جهان
6423-Öbür cihânın, âhiretin azâbındaki şiddet ta'rîf ve tavsîf edilemez. Ona karşı Dünya zahmet ve meşakkati hafif kalır.

بر بدن زجری و دادی می‌کند
ای خنک آن کاو جهادی می‌کند
6424-Ne mutlu o kimseye ki mücâhede eder ve bedene zecr ve meşakkat vermekle onu ıslâh etmek gibi adâlet gösterir de,

بر خود این رنج عبادت می‌نهد
تا ز رنج آن جهانی وارهد
6425-Âhiret zahmetinden kurtulmak için kendine ibâdet meşakkatini tahmîl eyler.

هم در این عالم بران بر من شتاب
من همی‌گفتم که یا رب آن عذاب
6426-Ben demiştim ki: İlâhî; Âhiret azâbını bana bu Dünyâda ta'cîl eyle ki,

در چنین درخواست حلقه می‌زدم
تا در آن عالم فراغت باشدم
6427-O âlemde ferâğat bulayım. Böyle bir talep ile bâb-ı İlâhî halkasını vuruyordum.

جان من از رنج بی‌آرام شد
این چنین رنجوری پیدام شد
6428-Bende böyle bir hastalık zuhûr etti. Marazın şiddetinden rûhumun râhatı kalmadı.

بی‌خبر گشتم ز خویش و نیک و بد
مانده‌ام از ذکر و از اوراد خود
6429-Mûtâdım olan zikr ve evrâddan geri kaldım, hattâ kendimi ve iyiliğimi, kötülüğümü bilemez bir hâle geldim.

ای خجسته وی مبارک بوی تو
گر نمی‌دیدم کنون من روی تو
6430-Ey vechi münevver ve mübârek olan Peygamber-i Ekber; senin o nûrânî cemâlini görseydim.

کردیم شاهانه این غم خوارگی
می‌شدم از دست من یک بارگی
6431-Varlık kaydından tamâmıyla kurtulacak, ölüp gidecektim. Lutf-i teşrîfinle bana şâhâne bir tesellîde bulundum.

بر مکن تو خویش را از بیخ و بن
گفت هی‌هی این دعا دیگر مکن
6432-Aleyhisselât Efendimiz buyurdu ki: Sakın hâ bu duâyı bir daha etme ve vücudunu temelinden koparma.

که نهد بر تو چنان کوه بلند
تو چه طاقت داری ای مور نژند
6433-Ey zaîf karınca, senin ne tâkatın ve tahammülün var ki üzerine böyle yüksek bir dağ gibi olan hastalığın konulmasını istiyorsun.

از سر جلدی نه لافم هیچ فن
گفت توبه کردم ای سلطان که من
6434-Hasta sehâbî dedi ki: Sultân-ı Kevneyn; bundan sonra celâdetten bahsetmeye tevbe ettim.

از گنه در تبه مانده مبتلا
این جهان تیه است و تو موسی و ما
6435-Bu Dünya Tîh sahrâsı gibidir. Sen Hz. Mûsâ'ya benzersin, biz ise günâhımız dolayısıyla o çölde kalmaya mahkûm Benî İsrâîl gibiyiz.

6436-Hz. Mûsâ'nın kavmi, Tîh sahrâsında yürürler, akşam olunca kendilerini kalktıkları menzilde bulurlardı.

همچنان در منزل اول اسیر
سالها ره می‌رویم و در اخیر
6437-Yıllarca yol yürüyoruz, nihâyeti ilk menzilde esir kaldığımızı görüyoruz.

تیه را راه و کران پیدا شدی
گر دل موسی ز ما راضی بدی
6438-Eğer Mûsâ'nın gönlü bizden râzı olsaydı, bu yol elbette tükenir, biterdi.

کی رسیدی خوانمان هیچ از سما
ور به کل بیزار بودی او ز ما
6439-Eğer o gönül,bizden tamamıyla soğumuş ve kırılmış olsaydı,mâide-i semâviyye, bildircin kuşu ile kudret helvası bize nasıl nâzil olurdu?

کی ز سنگی چشمه‌ها جوشان شدی در بیابان‌مان امان جان شدی
6440-Kezâ Mûsâ bize tamamıyla kırılmış bulunsaydı taştan nasıl kaynaklar çıkar, ve bu bâemân çölde rûhumuza nasıl emân verirdi?

اندر این منزل لهب بر ما زدی
بل به جای خوان خود آتش آمدی
6441-Belki mâide yerine gökten âteş inerdi ve menzilde bizi aleviyle yakardı.

گاه خصم ماست گاهی یار ما
چون دو دل شد موسی اندر کار ما
6442-Anlaşılan Mûsâ bize karşı iki türlü düşünüyor, bazen hasmımız bazen de yârimiz oluyor.

حلم او رد می‌کند تیر بلا
خشمش آتش می‌زند در رخت ما
6443-Onun gazabı yükümüze âteş saçıyor, hilim ve şefkati ise bizden belâ oklarını red ediyor.

نیست این نادر ز لطف ای عزیز
کی بود که حلم گردد خشم نیز
6444-Keskin bir gazabın ayn-ı hilim olması nasıl mümkün olur? Ey azîz olan Resûlullah; şu hâl, senin lutfundan nâdir değildir.

نام موسی می‌برم قاصد چنین
مدح حاضر وحشت است از بهر این
6445-Medh-i hâzır, birini yüzüne karşı medhetmek vahşettir ve şer'an memnû'dur. Ondan dolayı Mûsâ'nın adını kasten zikrediyorum.

پیش تو یاد آورم از هیچ تن
ور نه موسی کی روا دارد که من
6446-Yoksa senin huzûrunda mevcûd olmayan birinden, Mûsa'dan bahsetmeyi Mûsâ nasıl lâyük görür?

عهد تو چون کوه ثابت برقرار
عهد ما بشکست صد بار و هزار
6447-Bizim ahdimiz ve tövbemiz yüz kere, bin kere bozulmuştur. Senin ahdin ise dağ gibi yerinde sâbit durmaktadır.

عهد تو کوه و ز صد که هم فزون
عهد ما کاه و به هر بادی زیون
6448-Bizim ahdimiz saman çöpü gibi her rüzgârın zebûnudur, rüzgâr ne taraftan eserse bizim tövbe o tarafa gitmektedir. Senin ahdin ise dağ gibidir, hattâ yüzlerce dağın sebât ve metânetinden sağlamdır.

رحمتی کن ای امیر لونها
حق آن قوت که بر تلوین ما
6449-Ey renklerin emîri olan Rasûlullah sendeki kudret-i îlâhiyye hakkı için bizim telvinimize merhamet eyle de onu temkin ve sebât hâline getir.

امتحان ما مکن ای شاه بیش
خویش را دیدیم و رسوایی خویش
6450-Kendimizi ve rüsvâlîğimizi gördük, kusurumuzu îtirâf ediyoruz. Ey Sultân-ı Enbiyâ; bizi fazla imtihâna çekme.

کرده باشی ای کریم مستعان

تا فضیحت‌های دیگر را

نهان

6451-Ey kerîm ve müsteân olan Peygamber-i Ekber; bizi çok sıkıştıрма ki henüz gizli olan günahlarımız meydâna çıkmasın.

در کژی ما بی‌حدیم و در ضلال بی‌حدی تو در جمال و در کمال

6452-Senin cemâl ve kemâl hususunda hadd ü nihâyetin yoktur. Biz de eğrilikte ve sapıklıkta sonsuz bir hâldeyiz.

بر کژی بی‌حد مشت‌ی لئیم بی‌حدی خویش بگمار ای کریم

6453-Ey Resûl-i Ekrem; cemâl ve kemâl husûsundaki sonsuzluğunu bizim gibi bir avuç âsinin eğrilikteki sonsuzluğuna havâle eyle.

هین که از تقطیع ما یک تار ماند مصر بودیم و یکی دیوار ماند

6454-Bilmiş ol ki bizim ömür elbisemizden bir tel kalmıştır. Biz azîm bir şehir idik, harâp olduk, ancak bir duvarımız kaldı.

ا نگردد شاد کلی جان دیو البقیه البقیه ای خدیو

6455-Ey sultân-ı âlim, o bakiyyeyi muhâfaza buyur ki şeytanın canı, bizim hâlimizden tamamıyla mesrûr olmasın.

که تو کردی گمرهان را باز جست بهر ما نه بهر آن لطف نخست

6456-Bizim için değil, delâlete düşenleri hidâyete sevkeylemek yolundaki lutf-i kadîmin hürmetine.

ای نهاده رحمها در لحم و شحم چون نمودی قدرتت بنمای رحم

6457-Ey yağa ve ete, yağ ve etten mürekkeb olan insanların kalbine merhamet veren Allâh(C.C.); kemâl-i kudretini gösterdin, artık lutuf ve merhametini irâe buyur.

تو دعا تعلیم فرما مهترا این دعا گر خشم افزاید ترا

6458-Ey büyüklerin en büyüğü olan Allâhü Ekber; eğer ettiğimiz dûa senin gazabını artırıyorrsa edilecek duâyı yine sen ilhâm eyle.

رجعتش دادی که رست از دیو زشت آن چنان کادم بیفتاد از بهشت

6459-Nasıl ki Âdem Aleyhisselâm Cennetteki mevkiinden düşünce öğrettiğin duâ ile ona ric'at, tevbe ve istiğfâr verdin de çirkin şeytanın iğvâsından kurtuldu.

بر چنین نطعی از او بازی برد دیو که بود کاو ز آدم بگذرد

6460-Şeytan kim oluyor ki derece ve mertebe itibârıyla Âdemi geçsin ve bu satranç oyununda ona galebe çalabilsin?

لعنت حاسد شده آن دمدمه در حقیقت نفع آدم شد همه

6461-Şeytanın mekr ve hilesi, Âdem hakkında tamâmıyla menfâat ve hasûd şeytan için bâis-i lânet olmuştur.

پس ستون خانه‌ی خود را برید بازی دید و دو صد بازی ندید

6462-Şeytan Âdemi cennetten çıkarmak için bir oyun gördü ve tatbik etti. Lâkin kendi aleyhine olmak üzere iki yüz oyun vardı, onları görmedi de yaptığı ile kendi oyununun direğini kesmiş ve hânesini başına yıkmış oldu.

باد آتش را به کشت او بران آتشی زد شب به کشت دیگران

6463-Gece karanlığında başkalarının ekinini ateşledi. Fakat rüzgâr, o ateşi kendi tarlasına sevk edip kendi ekinini yaktı.

تا زیان خصم دید آن ریو را چشم بندی بود لعنت دیو را
6464-Allâh (C.C.)'ın lâneti, şeytana göz bağı oldu da yaptığı mekri, düşman ittihâz ettiği Âdem için zarar gibi gördü.

6465-Yaptığı hile, kezâ hâli için zarar oldu. Sanki Âdem Aleyhisselâm, onun muğfili olmuş ve onu aldatmıştı.

حاسد و خود بین و پر کینش کند لعنت این باشد که کژبینش کند
6466-Allâh (C.C.)'ın lâneti maâzallah öyle bir şeydir ki mazharı olanı eğri görüşlü, hâsid kendini beğenmiş ve kindâr kılar.

عاقبت باز آید و بر وی زند تا نداند که هر آن که کرد بد
6467-Hakk'ın lânetine uğrayan kimsenin böyle olması, kötülük eden kimsenin yaptığı kötülüğün nihâyet dönüp kendisine zarar vereceğini bilmesi içindir.

مات بر وی گردد و نقصان و وکس جمله فرزین بندها ببند بعکس
6468-Allâh (C.C.)'ın mel'ûnu olan bedbaht, bütün tedbirleri aksine görür de hayat satrancında mat olur ve zarar görür.

مهلك و ناسور ببند ریش را ز آنکه گر او هیچ ببند خویش را
6469-Çünkü o mel'ûn olan kimse, kendisini hiç ve değersiz görseydi mübtelâ olduğu lânet derdini, mühlik ve tedâvisi mümkün olmayan bir maraz görürdü.

درد او را از حجاب آرد برون درد خیزد زین چنین دیدن درون
6470-Derûnunu, kalbini böyle görmekten ve lutf-i îlâhîye ilticâ etmekten o mânevi dert zâil olur, hattâ onun gözündeki gaflet hicâbını kaldırır.

طفل در زادن نیابد هیچ ره تا نگیرد مادران را درد زه
6471-Anaları, loğsalık ağrısı tutmasa çocuk doğmak için yol bulamaz.

این نصیحتها مثال قابله ست این امانت در دل و دل حامله ست
6472-Bu emânet, afv-i îlâhî mazhariyyeti kalpdedir ki kalp ona hamile gibidir. Ulemâ ve meşâyihin ona ettiği nasihatler de ebe misâlidir.

درد باید درد کودک را رهی است قابله گوید که زن را درد نیست
6473-Loğsayı muâeyene eden ebe der ki: Kadının derdi yoktur. Bu ağırları tabîi ve lazımdır ki onlar doğacak çocuk için yol demektir.

ز آنکه بی‌دردی انا الحق گفتن است آن که او بی‌درد باشد ره زن است
6474-Derdi olmayan kimse, hem kendinin, hem başkalarının yolunu vurur. Çünkü dertsizlik, "Enelhak" ve "Ene rabbüküm'ül'a'lâ" demek gibidir.

آن انا در وقت گفتن رحمت است آن انا بی‌وقت گفتن لعنت است
6475-O "ene" yi vakitsiz söylemek lânete sebeptir. Vaktinde söylemek ise mûcib-i rahmettir.

آن انا فرعون لعنت شد ببین آن انا منصور رحمت شد یقین
6476-Hallâc-ı Mansûr'un "Enel-hak" demesi rahmet, Fir'avn'ın (Ene rabbüküm'ül-a'lâ) demesi ise lânet sebebi olmuştur.

سر بریدن واجب است اعلام را لاجرم هر مرغ بی‌هنگام را
6477-Vakitsiz öten kuşun kabahatini bildirmek için başını kesmek vâcibtir.

در جهاد و ترک گفتن نفس را سر بریدن چیست کشتن نفس را
6478-Baş kesmek nedir? Mücâhede ile nefsi öldürmektir.

تا که یابد او ز کشتن ایمنی
آن چنان که نیش کژدم بر کنی
6479-Nefsi bu sûretle öldürmek, öldürmekten kurtulsun diye, akrebin
kuyruğunu koparmak gibidir.

تا رهد مار از بلای سنگسار
بر کنی دندان پر زهری ز مار
6480-Yılan taşla ezilmekten kurtulsun diye onun zehirli dişlerini
sökersen.

دامن آن نفس کش را سخت گیر
هیچ نکشد نفس را جز ظل پیر
6481-Nefs-i emmâreyi ise, pîrin, mürşidin sâyesinden başka bir şey
öldüremez. Binâenaleyh o nefsi öldüren zâtın irşâdâtını sıkı tut.

در تو هر قوت که آید جذب اوست
چون بگیری سخت آن توفیق هوست
6482-Onun eteğini sıkı sıkı tutmak Allâh(C.C.)'ın tevfidir. Sana gelen
mâ'nevî her kuvvet de onun cezbi eseridir.

هر چه کارد جان بود از جان جان
ما رمیتِ إِذْ رَمَيْتَ راست دان
6483-"Mâ rameyte iz rameyte" Âyetini doğru bil. Sana rûhundan gelen
her feyz, rûh'ül rûh olan mürşidindir.

دم‌بدم آن دم از او امید دار
دست گیرنده وی است و بردبار
6484-Senin elini tutan ve rahîm ve âlim olan Hak Sübhânehû ve Teâlâdır.
Hidâyet demini, feyzini daima ondan bekle.

دیرگیر و سخت‌گیرش خوانده‌ای
نیست غم گر دیر بی‌او ما
6485-Eğer onsuz geç kalmışsan, ona geç, gam yeme. Bilirsin ki o, geç
erişir ama tam erişir.

یک دمت غایب ندارد حضرتش
دیر گیرد سخت گیرد رحمتش
6486-Geç tutsa da, zorlu ve şiddetli tutsa da O, seni bir ân bile
kaybetmez, dâimâ nazarında bulundurur.

از سر اندیشه می‌خوان و الضحی
گر تو خواهی شرح این وصل و ولا
6487-Eğer sen şu vuslat ve muhabbetin şerhini istersen "Ve'd-Duhâ"
sûresini düşünerek tedebbür ve teemmül ederek oku!

لیک آن نقصان فضل او کی است
ور تو گویی هم بدیها از وی است
6488-Eğer kötülükler de Allâh (C.C.)dandır diyecek olursan öyle olması,
onun fazl ve kemâline nasıl nakîsa verir?

من مثالی گویمت ای محتشم
آن بدی دادن کمال اوست هم
6489-O kötülüğü yaratıp vermesi de onun bir kemâlidir. Bunu isbât için
sana bir misâl söyleyeyim.

نقشهای صاف و نقشی بی‌صفا
کرد نقاشی دو گونه نقشها
6490-Meselâ bir nakkâş; sâf, parlak, güzel nakışlar yapmakla berâber,
donuk ve çirkin nakışlar da yapar.

نقش عفریتان و ابلیسان زشت
نقش یوسف کرد و حور خوش سرشت
6491-Yûsuf'un ve yaradılışı güzel hûrîlerin, sonra ifritlerin ve çirkin
şeytanların resmini yapar.

زشتی او نیست آن رادی اوست
هر دو گونه نقش استادی اوست
6492-İki türlü nakış da onun üstadlığı nişânesidir. Yaptığı çirkin resim,
onun çirkinliği değil, üstatlığını ve kerimliğini gösterir.

جمله زشتیها به گردش بر تند
زشت را در غایت زشتی کند
6493-Çirkinî son derecede çirkin nakşeder ki bütün çirkinlikler onun
etrafında dolandır.

منکر استادی‌اش رسوا شود تا کمال دانشش پیدا شود
6494-İlminde, sanatında ve kudretindeki kemâlin meydana çıkması ve üstadlığını inkâr edenin rûsvây olması için.
 زین سبب خلاق گبر و مخلص است
 ور نداند زشت کردن ناقص است
6495-Eğer çirkin resim yapmasını bilmezse o nakkâş sanatında nâkıstır, temâm usta değildir. İşte bundan dolayı Cenâb-ı Hakk, mecûsî ile muhlis mü'mini yaratmıştır.
 بر خداوندیش و هر دو ساجداند
 پس از این رو کفر و ایمان شاهداند
6496-Bu cihetten küfür ile îmân o'nun kemâl-i kudretine şâhid ve Rubûbiyyeti karşısında ikisi de sâciddir.
 ز آنکه جوای رضا و قاصد است
 لیک مومن دان که طوعا ساجد است
6497-Lâkin bilmiş ol ki, mü'minin huzûr-i İlâhîde secde etmesi tav'andır, emr-i İlâhîye itâat etmiş olmak içindir. Çünkü mü'min, Allâh (C.C.)'ın rızâsını aramakta ve secdesiyle o rızâyı kasdetmektedir.
 لیک قصد او مرادی دیگر است
 هست کرها گبر هم یزدان پرست
6498-Mecûsî de Yezdân dediği mâbûda secde eder. Fakat onun secdesi kerhendir, istemeyerektir, çünkü maksadı ve murâdı başkadır.
 لیک دعوی امارت می‌کند
 قلعه‌ی سلطان عمارت می‌کند
6499-Mecûsî ve kâfir, sultanın kalesini tâmir eder, bunu yapmakla berâber o kalede beylik dâvâsında bulunur.
 عاقبت خود قلعه سلطانی شود
 گشته یاغی تا که ملک او بود
6500-O beden kalesi kendi mülkü olsun diye asıl sâhibine karşı bâğî ve âsî olur. Fakat nihâyet ecel gelir, o kale, onun elinden cebren ve kerhen alınır ve asıl sâhibine âid olur.
 می‌کند معمور نه از بهر جاه
 مومن آن قلعه برای پادشاه
6501-Mü'min ise beden kalesini, mansıb ve rütbe için değil, mahzâ sâhibi olan pâdişah için tâmir eder.
 قادری بر خوب و بر زشت مهین
 زشت گوید ای شه زشت آفرین
6502-Çirkin der ki: Ey çirkin yaratan Allâh(C.C.)! Sen güzel ve çirkin ikisini de yaratmaya kâdirsın.
 پاک گردانیدیم از عیبها
 خوب گوید ای شه حسن و بها
6503-Güzel de der ki: Ey güzellikler pâdişâhı! Beni bütün ayıplardan pâk olarak yarattın.

“HZ.PEYGAMBER ALEYHİSSELÂM'IN O HASTAYA VASİYYET ETMESİ VE KENDİNE HASTALIK İSTEME DİYE DUA ÖĞRETMESİ”

وصیت کردن پیغمبر صلی الله علیه و آله مر آن بیمار را و دعا آموزانیدنش

این بگو کای سهل کن دشوار را
 گفت پیغمبر مر آن بیمار را
6504-Cenâb-ı Peygamber o hastaya dedi ki: şöyle de: Ey güçlü kolaylaştıran Allâh (C.C.)!
 آتنا فی دار عقبانا حسن
6505-İlâhî, bize Dünyâda ve Âhirette hüsn, güzellik ve iyilik ihsân et de.
 منزل ما خود تو باشی ای شریف
 راه را بر ما چو بستان کن لطیف

6506-Ey şerîf ve mukaddes olan Allâh (C.C.); bizim yolumuzu bostan ve gülistân gibi lâtif eyle, konak yerimiz de sen ol. O yol bizi sana götürsün, sâde cennete değil.

نی که دوزخ بود راه مشترک
مومنان در حشر گویند ای ملک
6507-Mü'minler mahşerde diyeceklerdir ki: Ey melekler, cehennem umûmun müşterek bir yolu değil miydi?

ما ندیدیم اندر این ره دود و نار
مومن و کافر بر او یابد گذار
6508-Mü'min de, kâfir de o cehennemden geçecekti. Halbuki biz bu yolda duman ve ateş görmedik.

پس کجا بود آن گذرگاه دنی
نک بهشت و بارگاه ایمنی
6509-İşte cennet ve emniyet makâmı. O korkunç geçit nerede kaldı?
که فلان جا دیده‌اید اندر گذر
پس ملک گوید که آن روضه‌ی خضر
6510-Melek, onlara diyecektir ki: Fülân yerden geçtiğiniz vakit gördüğünüz yeşil bahçe yok mu idi?

بر شما شد باغ و بستان و درخت
دوزخ آن بود و سیاستگاه سخت
6511-Cehennem ve şiddetli siyâset mahalli orası idi. Rakat size bağ, bostan ve ağaç oldu.

آتشی گبر فتنه جوی را
چون شما این نفس دوزخ خوی را
6512-Siz, bu cehennem tabîatlı nefsi ve onun fitne çıkaran mecûsi âteşini,

نار را کشتید از بهر خدا
جهد‌ها کردید و او شد پر صفا
6513-Mücâhedeler ettiniz de temizlediniz. Allâh (C.C.) rızası için onun ateşini söndürdünüz.

سبزه‌ی تقوی شد و نور هدی
آتش شهوت که شعله می‌زدی
6514-Alev alev yanan şehvet âteşiniz takvâ yeşilliği ve hidâyet nûru oldu.

ظلمت جهل از شما هم علم شد
آتش خشم از شما هم حلم شد
6515-Gazap ateşiniz hilim, cehâlet zulmetiniz ilim hâline girdi.

و آن حسد چون خار بد گلزار شد
آتش حرص از شما ایثار شد
6516-Hırs ve tamâ âteşiniz i'tâ ve isâra, diken gibi olan hasediniz gülzâra tahavvül etti.

بهر حق کشتید جمله پیش پیش
چون شما این جمله آتشی‌های خویش
6517-Siz, nefsinizdeki bu bütün âteşleri mukaddemâ, Dünyâda iken Allâh (C.C.) rızası için söndürünüz.

اندر او تخم وفا انداختید
نفس ناری را چو باغی ساختید
6518-Cehennemlik nefsi bir bağ hâline getirdiniz ve oraya vefâ tohumunu ektiniz.

خوش سرایان در چمن بر طرف جو
بلبلان ذکر و تسبیح اندر او
6519-Zikr ve tesbih bülbülleri orada akan nehir kenârındaki çimenlerin üstünde güzel güzel terennüm etmektedir.

در جحیم نفس آب آورده‌اید
داعی حق را اجابت کرده‌اید
6520-Hak dâvetçisi olan peygambere icâbet ettiniz ve nefis cehennemine su döküp âteşini söndürdünüz.

سبزه گشت و گلشن و برگ و نوا
دوزخ ما نیز در حق شما

6521-Bizim cehennemimiz de sizin hakkınızda yemyeşil ve türlü nîmetleri hâvî bir Gülşen oldu.

لطف و احسان و ثواب معتبر
چیست احسان را مکافات ای پسر
6522-Oğul; iyilik mükâfâtı nedir? Lütuftur, iyiliktir ve mûteber fazlasıyla sevâbdır.

نی شما گفتید ما قربانی ایم
پیش اوصاف بقا ما فانی ایم
6523-Siz demediniz miydi ki biz kurbanlığız, Hakk'ın esvâf-ı bakîyesi huzûrunda fânîleriz.

مست آن ساقی و آن پیمانه ایم
ما اگر قلاش و گر دیوانه ایم
6524-Biz kalleş de olsak, dîvâne de olsak vahdet sâkîsi olan Allâh (C.C.)'ın ve onun sunduğu şarabın sarhoşlarıyız.

جان شیرین را گروگان می دهیم
بر خط و فرمان او سر می نهیم
6525-Onun yazısına ve fermânına mutîyiz, hattâ tatlı canımızı O'na peşkeş olarak veririz.

چاکری و جان سپاری کار ماست
تا خیال دوست در اسرار ماست
6526-Dostun hayâli ve fikr-i muhabbeti bizim esrârımız oldukça kulluk ve rûhen fedâkârlık bizim işimizdir.

صد هزاران جان عاشق سوختند
هر کجا شمع بلا افروختند
6527-Nerede belâ mumunu uyandırmışlarsa yüz binlerce âşıkın canını yakmışlardır.

شمع روی یار را پروانه اند
عاشقانی کز درون خانه اند
6528-Hâne içinde, mahbûb-i ezelîye mahrem olan âşıklar, yârin cemâl-i nûrunda pervânedirler.

وز بلاها مر ترا چون جوشن اند
ای دل آن جا رو که با تو روشن اند
6529-Ey gönül; senden hoşlanılan bir meclise git ki oradakiler, sana belalara karşı siper gibi olurlar.

6530-Senin kabahatlerine karşı iyilik ve afv ile muâmele ederler, sana canlarının içinde yer verirler.

تا ترا پر باده چون جامی کنند
ز آن میان جان ترا جا می کنند
6531-Seni kadeh gibi aşk-ı ilâhî şarabıyla dolu bir hâle getirmek için sana canlarının içinde yer verirler.

در فلك خانه کن ای بدر منیر
در میان جان ایشان خانه گیر
6532-Ey parlak ây gibi olan sâlik; onların canı içinde makam tut da felekte menzil ittihâz etmiş gibi olasin.

تا که بر تو سرها پیدا کنند
چون عطار دفت ر دل واکنند
6533-Evliyâullah kalbinde yer et ki Utarit yıldızı gibi sana gönül defterini açsınlar ve oradaki esrâra seni vâkıf kılsınlar.

بر مه کامل زن ار مه پاره ای
پیش خویشان باش چون آواره ای
6534-Âkrabâ ve taallukâta karşı âvâre ve yabancı gibi ol da eğer sen bir hilâl isen bedr-i tâm olan ehlullâha yaklaş.

با مخالف این همه آمیز چیست
جزو را از کل خود پرهیز چیست
6535-Bir cüz'ün, küllünden sakınması ve muhâliflerle ihtilâтта bulunması nedendir?

- غیبه‌ها بین گشته عین از پرتوش جنس را بین نوع گشته در روش
6536-Cinsi gör ki bir mertebeden bir mertebeye naklinde nev'i hükmüne girer, gayb olanlar da gaybiyetten kurtulup ayn derecesini bulur.
- از دروغ و عشوه کی یابی مدد تا چون زن عشوه خری ای بی‌خرد
6537-Ey akılsız kimse, ne vakte kadar kadın gibi işve ve cilve satın alacaksın? Halkın yalandan ve hulûskârlık olarak yüzüne gülmesine aldanacaksın. O yalancı işvelerden ve gülümsemelerden nasıl medet bulursun?
- بهرتر آید از ثنای گمراهان مر ترا دشنام و سیلی شهان
6538-Hakikatte sana sultân'ür-ricâl olan Allâh (C.C.) adamlarının sövmesi ve dövmesi, bir takım sapık heriflerin seni medhetmesinden hayırlıdır.
- تا کسی گردی ز اقبال کسان صفع شاهان خور مخور شهد خسان
6539-Şâhların tokadını ye de, alçakların balını yeme ki o şâhların, o velîlerin ikbâl ve saâdeti bereketiyle sen de adam olasin.
- در پناه روح جان گردد جسد ز آنک از ایشان خلعت و دولت رسد
6540-Çünkü o zevât-ı kirâmdan hil'at ve devlet gelir. Nasıl ki rûha sığınan bir ceset, cân olur.
- دان که او بگریخته ست از اوستا هر کجا بینی برهنه و بی‌نوا
6541-Nerede çıplak ve muhtâç birini görürsen bil ki o,ustadan kaçmıştır.
- آن دل کور بد بی‌حاصلش تا چنان گردد که می‌خواهد دلش
6542-Kör, kötü ve mahsûlsüz gönlünün istediği gibi olmak ve serbest hareket etmek içindir.
- خویش را و خویش را آراستی گر چنان گشتی که استا خواستی
6543-Eğer ustasının istediği gibi olsaydı kendisini ve hısmını, akrabasını süslemiş olurdu.
- او ز دولت می‌گریزد این بدان هر که از استا گریزد در جهان
6544-Her kim dünyada bir ustadan kaçarsa şunu bil ki devlet ve saâdetten kaçmıştır.
- چنگ اندر پیشه‌ی دینی بزن پیشه‌ای آموختی در کسب تن
6545-Ey san'âtkâr olan, ceset kazancı için bir san'at öğrenmişsin, bir de din san'atı öğrenmeye teşebbüs et.
- چون برون آیی از اینجا چون کنی در جهان پوشیده گشتی و غنی
6546-Sanat sâyesinde Dünyada giyinmiş, kuşanmış ve zengin olmuşsun. Buradan dışarıya çıkınca, Âhirete gidince ne yaparsın?
- اندر آید دخل کسب مغفرت پیشه‌ای آموز کاندرا آخرت
6547-Bir san'at öğren ki âhirette sana mağfiret-i ilâhîyi kazandırsın.
- تا نینداری که کسب اینجاست حسب آن جهان شهری است پر بازار و کسب
6548-O cihân, Âhîret âlemi, Pazar ve kazanç dolu bir şehirdir. Kazancın bu âleme mahsûs olduğunu zannetme.
- پیش آن کسب است لعب کودکان حق تعالی گفت کاین کسب جهان
6549-Hakk Teâlâ buyurmuştur ki: Bu âlemin kazancı, o âlemin kazancına nisbetle çocuk oyunu gibi kalır.
- شکل صحبت کن مساسی می‌کند همچو آن طفلی که بر طفلی تند
6550-Meselâ küçük bir çocuk gibi diğer bir çocuğun üstüne çıkıp temâsda bulunuyormuş gibi davranır.
- سود نبود جز که تعبیر زبان کودکان سازند در بازی دکان

6551-Çocuklar oyun esnâsında dükkân yaparlar ve gûyâ alış veriş ederler, fakat o dükkânın ve o alış verişin vakit geçirmekten başka faydası olmaz.

کودکان رفته بمانده يك تنه شب شود در خانه آید گرسنه

6552-Gece olunca dükkân açan çocuk âç olduğu halde eve döner. Diğer çocuklar evlerine gitmiş, o yalnız başına kalmıştır.

باز گردی کیسه خالی پر تعب این جهان بازی‌گه است و مرگ شب

6553-Bu cihân da o çocukların oyun yeri gibidir. Gece olması ölümdür. Ey bu âlemde ticâret ediyorum ve helâl haram gözetmeksizin kazanıyorum diyen gâfil, sen de o çocuk gibi hayır ve hasenât kesen boş, kendin ise yorgun bir hâlde ev demek olan kabre gelirsın.

قابلیت نور حق دان ای حرون کسب دین عشق است و جذب اندرون

6554-Dünyânın kazancı Allâh (C.C.) aşkı ve kalbî câzibedir. Onun için de istîdâd ve kabiliyet demek olan nûr-ı Hakk lâzımdır.

چند کسب خس کنی بگذار بس کسب فانی خواهدت این نفس خس

6555-Bu alçak nefis, seni fâni bir kazanca sevk etmek ister. Ne vakte kadar o fâni kazanç ile oyalanacaksın, şimdiye kadar oyalandığın yetişir.

حیله و مکر بود آن را ردیف نفس خس گر جویدت کسب شریف

6556-Eğer o alçak senden, şerif, mübârek, mânevî bir kazanç; sâlih ameller isterse sakın aldanma ki o talebin arkasında o düşman nefsin bir hilesi vardır.

“ŞEYTANIN MUÂVİYE’Yİ “ KALK NAMAZ VAKTİ” DİYE UYANDIRMASI”

بیدار کردن ابلیس معاویه را که خیز وقت نماز است

خفته بد در قصر در يك زاویه در خبر آمد که آن معاویه

6557-Haber de vârid olmuştur ki mü'minlerin dayısı olan Muâviye, köşkünde ve yatak odasında uyumuştur.

کز زیارتهای مردم خسته بود قصر را از اندرون در بسته بود

6558-Köşkün kapısı içeriden kapalı idi. Çünkü halkın ziyaretinden usanmıştı.

چشم چون بگشاد پنهان گشت مرد ناگهان مردی و را بیدار کرد

6559-Ansızın biri onu uyandırdı. Gözünü açınca o adam saklandı.

کیست کاین گستاخی و جرات نمود گفت اندر قصر کس را ره نبود

6560-Köşkte hiç kimse için girecek yol yoktu. Bu küstahlığı eden ve bu cür'eti gösteren kimdir? Dedi.

تا بیابد ز آن نهان گشته نشان گرد برگشت و طلب کرد آن زمان

6561-O zaman etrâfı dolaştı ve o saklananı bulmak için aradı.

در در و پرده نهان می‌کرد رو از پس در مدبری را دید کاو

6562-Kapının gerisinde bedbaht birini gördü ki perdenin arkasında yüzünü gizliyordu.

گفت نامم فاش ابلیس شقی است گفت هی تو کیستی نام تو چیست

6563-Hey kimsin, adın nedir? Diye sordu. O da adım meşhûr “iblîs-i şakî”dir dedim.

راست گو با من مگو بر عکس و ضد گفت بیدارم چرا کردی به جد

6564-Beni böyle kemâl-i ciddiyetle niçin uyandırdın? Doğrusunu söyle, aksini ve zıddını söyleme, dedi.

“ŞEYTANIN MUÂVİYE’Yİ EŞEKTEN DÜŞÜRMESİ, ALDATMAYA ÇALIŞMASI VE BAHANELER BULMASI VE ARALARINDA UZUN BOYLU MÜBAHESE GEÇMESİ”
از خر افکندن ابلیس معاویه را و رو پوش و بهانه کردن و جواب گفتن معاویه او را

سوی مسجد زود می‌باید دوید گفت هنگام نماز آخر رسید
6565-Şeytan dedi ki namaz vakti sona geldi. Çabuk mescide gitmek lâzım.

مصطفی چون در معنی می‌بسفت عجلوا الطاعات قبل الفوت گفت
6566-Hazret-i Mustafâ Sallallâhü Aleyhi Vesellem mânâ incisini delince: “Vakti geçmeden tâât ve ibâdetle acele ediniz” buyurdu.

که به خیری رهنما باشی مرا گفت نی نی این غرض نبود ترا
6567-Muâviye dedi ki: Hayır, hayır!... Senin böyle bir hareketin olamaz. Benim için bir hayra delâlet etmek garazı sende bulunmaz.

گویدم که پاسبانی می‌کنم دزد آید از نهان در مسکنم
6568-Bu hareketin, bir hırsızın gizlice evime girip de bekçilik ediyorum demesi gibidir.

دزد کی داند ثواب و مزد را من کجا بلور کنم آن دزد را
6569-Ben o hırsıza nasıl inanırım? Hırsız; sevâbı ve mânevî ecri ne bilir?

“ŞEYTANIN İKİNCİ DEFA MUÂVİYE’Yİ ALDATMAYA KALKIŞMASI”
باز جواب گفتن ابلیس معاویه را

راه طاعت را به جان پیموده‌ایم گفت ما اول فرشته بوده‌ایم
6570-Şeytan dedi ki: Biz evvel melekler sırasında idik. Canla başla tâât ve ibadet yoluna gidiyorduk.

ساکنان عرش را هم دم بدیم سالکان راه را محرم بدیم
6571-Yol sâliklerinin mahremi, arş sâkinlerinin hemdemi idik.

مهر اول کی ز دل بیرون شود پیشه‌ی اول کجا از دل رود
6572-İlk san’at nasıl unutulur, ilk muhabbet nasıl gönülden çıkar?

از دل تو کی رود حب الوطن در سفر گر روم بینی یا ختن
6573-Sefer esnâsında Rum diyârını, yahud Hatın ülkesini görsen de, senin kalbinden vatanının muhabbeti nasıl zâil olur?

عاشقان درگه وی بوده‌ایم ما هم از مستان این می‌بوده‌ایم
6574-Biz de Aşk-ı İlâhî şarâbının sarhoşlarındandık; O’nun dergâh-ı ulûhiyyetinin âşıklarındandık.

عشق او در جان ما کاریده‌اند ناف ما بر مهر او ببریده‌اند
6575-Bizim göbeğimizi O’nun muhabbetiyle kesmişler, O’nun aşkını bizim rûhumuza ekmişlerdir.

روز نیکو دیده‌ایم از روزگار آب رحمت خورده‌ایم اندر بهار
6576-Biz de iyi günler ve zamanlar görmüşüz ve Hakk’ın bahar rahmeti suyundan içmişizdir.

از عدم ما را نه او برداشته ست نه که ما را دست فضلش کاشته ست

6577-Bizi O'nun lütuf ve kerem eli ekmedi mi? Bizi Adem'den vücûda getiren o değil mi?

ای بسا کز وی نوازش دیده‌ایم در گلستان رضا گردیده‌ایم

6578-O'ndan ne kadar çok iltifât görmüş, rızâ gülistânında gezip dolaşmıştık.

چشمه‌های لطف از ما می‌گشاد بر سر ما دست رحمت می‌نهاد

6579-Bizim başımıza rahmet elini koymuş, bizden lütuf ve kerem çeşmeleri küşâd etmişti.

گاهوارم را که جنبانید او وقت طفلی‌ام که بودم شیر جو

6580-Süt ister bir çocuk bulunduğum sırada beşiğimi kim salladı, o değil mi?

کی مرا پرورد جز تدبیر او از که خوردم شیر غیر شیر او

6581-O'nun sütün den başka kimden süt içtim? O'nun tedbirlerinden ve orada O'ndan başka beni kim yetiştirdi?

کی توان آن را ز مردم واگشود خوی کان با شیر رفت اندر وجود

6582-Vücûda sülle giren huyu insandan çıkarmak nasıl mümkün olur?

بسته کی گردند درهای کرم گر عتابی کرد دریای کرم

6583-Kerem deryâsı olan Allâh(C.C.) bana itâb eylediyse O'nun kerem ve inâyet kapıları nasıl kapanır?

قهر بر وی چون غباری از غش است اصل نقدش داد و لطف و بخشش است

6584-Allâh(C.C.)'ın asıl nakdi, esas cevheri lûtuftur, adâlettir, ihsandır. O'nun kahrı o cevherin üstüne konmuş bir toz gibidir.

ذره‌ها را آفتاب او نواخت از برای لطف عالم را بساخت

6585-Lûtuft ve âtifette bulunmak için âlemi yaratmış, O'nun kerem ve ihsan güneşi zerrelere okşamış ve taltif eylemiştir.

بهر قدر وصل او دانستن است فرقت از قهرش اگر آبستن است

6586-Ayrılık O'nun kahrı olmakla berâber, vuslatının kadri bilinmek içindir, ebedî tard ve red değildir.

جان بداند قدر ایام وصال تا دهد جان را فراقش گوشمال

6587-O firak, rûhu te'dib eylemek ve can, visâl günlerinin kadr ve kıymetini bilmek içindir.

قصد من از خلق احسان بوده است گفت پیغمبر که حق فرموده است

6588-Hz. Peygamber demiştir ki: Cenâb-ı Hakk, yaratmaktan maksadım: İhsandır, buyurmuştur

تا ز شهم دست‌آلودی کنند آفریدم تا ز من سودی کنند

6589-Benden fâide görsünler ve nimetlerim balından ellerini bulaştırsınlar diye onları yarattım.

و ز برهنه من قبایی بر کنم نی برای آن که تا سودی کنم

6590-Ben faydalanmak ve çıplağın sırtından elbise kapmak için yaratmadım.

چشم من در روی خویش مانده است چند روزی که ز پیشم رانده است

6591-Birkaç gün beni huzurundan kovmuşsa da benim gözüm O'nun güzel ve mübârek cemâlinde kalmıştır.

هر کسی مشغول گشته در سبب کز چنان رویی چنین قهر ای عجب

6592-Öyle latîf bir yüzden böyle bir kahr şaşılacak şeydir. Herkes sebeble meşgul oluyor.

ز انکه حادث حادثی را باعث است من سبب را ننگرم کان حادث است
6593-Ben sebebe bakmam, çünkü o hâdistir. Her hâdis diğer bir hâdise sebeptir.

هر چه آن حادث دو پاره می‌کنم لطف سابق را نظاره می‌کنم
6594-Ben lutf-i sâbika bakarım; hâdis olan her şeyi iki parça ederim.
آن حسد از عشق خیزد نز جحود ترك سجده از حسد گیرم که بود
6595-Benim secde etmeyişi farz edelim ki hasetten ileri gelmişti. O haset, inkârdan değil, aşktan peydâ olmuştu.

که شود با دوست غیری همنشین هر حسد از دوستی خیزد یقین
6596-Her haset, dostluktan, muhabbetten peydâ olur ve bir yabancının dost ile oturmasını görmekten zuhur eder.

همچو شرط عطسه گفتن دیر زی هست شرط دوستی غیرت پزی
6597-Gayret, kıskançlık, dostluğun şartıdır. Aksırıktan sonra “Yerhamükâllâh veya çok yaşa” dendiği gibi.

گفت بازی کن چه دانم در فزود چون که بر نطعش جز این بازی نبود
6598-Hakk’ın satranç tahtasında, takdîr-i ezelîsinde benim secde etmeyeceğimden başka oyun yoktu. Benim secde etmeyişi ezelden mukadder bulunuyordu. Sonra bana oynadı. Kadere bir şey ilâvesini ben ne bilirim?

خویشتن را در بلا انداختم آن یکی بازی که بد من باختم
6599-O mukadder oyunu ben oynadım; Âdem’e secde etmemekle hüküm-i kaderi yerine getirdim. Onu yapmakla da kendimi belâya uğrattım.

مات اویم مات اویم مات او در بلا هم می‌چشم لذات او
6600-Uğradığım belâda da onun lezzetlerini tatmaktayım. Oyunda onun mağlûbu, onun mağlûbu, onun mağlûbuyum.

هیچ کس در شش جهت از شش دره چون رهاند خویشتن را ای سره
6601-Ey makbûl ve müteber kimse; bu âltı cihet içinde bulunan bir mahlûk, Takdir-i ilâhî tarlasında mağlûb olmaktan kendini nasıl kurtarabilir?

اوش برهاند که خلاق شش است هر که در شش او درون آتش است
6602-Bu altı cihette, imkân âleminde bulunan kimse âteş içinde demektir. Onu ancak o altı ciheti yaratmış olan Allâh (C.C.) kurtarır.

دست باف حضرت است و آن او خود اگر کفر است و گر ایمان او
6603-Hakikatte küfür de îmân da O’nun el örgüsü, san’at eseridir, O’nundur.

“MUÂVİYE’NİN İBLİS’İ LAÎNE TEKRAR TAKRİRİ”

باز تقریر کردن معاویه با ابلیس مکر او را

لیک بخش تو ازینها کاست است گفت امیر او را که اینها راست است
6604-Emir Muâviye ona dedi ki: Bu söylediklerin doğrudur. Lâkin bunlardan senin nasîbin eksiktir.

حفره کردی در خزینه آمدی صد هزاران را چو من تو ره زدی

6605-Sen benim gibi yüz binlerce insanın yolunu vurmuş, çukur kazmış, hazineye kadar girmişsindir.

کیست کز دست تو جامه‌ش پاره نیست
آتشی از تو نسوزم چاره نیست
6606-Sen âteş ve neft gibisin. Yâkmaman için çâre yoktur. Senin elinden elbisesi yırtılmamış, senin şerrine uğramamış kim vardır?

تا نسوزانی تو چیزی چاره نیست
طبعی ای آتش چو سوزانیدی است
6607-Ey ateşten mahlûk olan şeytan, mâdem ki senin tabiâtın yakıcıdır, bir şeyi yakmaman için çâre yoktur.

اوستاد جمله دزدانت کند
لعنت این باشد که سوزانت کند
6608-Lanet odur ki Allâh(C.C.) seni yakıcı ve bütün hırsızların ustası kılmıştır.

من چه باشم پیش مکررت ای عدو
با خدا گفتم شنیدی رو برو
6609-Sen vicahen Allâh(C.C.)'a söyledin ve onun hitâbını işittin. Ey insâniyyet düşmanı; senin mekrine karşı ben kim olabilirim?

بانگ مرغانی است لیکن مرغ گیر
معرفتهای تو چون بانگ صفر
6610-Senin hünelerinin avcılarının kuş ötüşünü takliti gibidir. Evet, o da kuş sesidir, lâkin kuşları yakalatır.

مرغ غره کاشنایی آمده ست
صد هزاران مرغ را آن ره زده ست
6611-O ötüş, yüz binlerce kuşun yolunu vurmuş, âşinâ, tanıdık sesi diye kuşları aldatmıştır.

از هوا آید شود اینجا اسیر
در هوا چون بشنود بانگ صفر
6612-Kuş avcının taklit sesini havada işitir ve aşağıya inip, burada onun kancasına, yâhud öksesine tutulur, esir olur.

دل کباب و سینه شرحه شرحه‌اند
قوم نوح از مکر تو در نوحه‌اند
6613-Nûh kavmi senin nekrinden feryâd etmektedir. Çünkü yürekleri kebab, göğüsleri parça parça olmuş.

در سیاه آبه ز تو خوردند غوط
از تو بود آن سنگسار قوم لوط
6614-Lût kavminin başına taş yağması ve kara bir su içine dalması senin yüzündendir.

ای هزاران فتنه‌ها انگیزته
مغز نمرود از تو آمد ریخته
6615-Ey binlerce fitne çıkarmış şeytan, Nemrûd'un beyni de senin yüzünden dökülmüştür.

کور گشت از تو نیابید او وقوف
عقل فرعون ذکی فیلسوف
6616-Zeki ve feylesof olan Fir'avnın aklı, senin iğvan ile körleşti, âkibetinin ne olacağına vukuf peydâ edemedi.

بو الحکم هم از تو بو جهلی شده
بو لهب هم از تو نااهلی شده
6617-Ebû Leheb, senin yüzünden imâna nâehil oldu. Ebû'l Hikem denilen herif de senin yüzünden Ebû Cehil oldu.

مات کرده صد هزار استاد را
ای بر این شطرنج بهر یاد را
6618-Ey bu hile satrancında yâd olunmak için yüz binlerce üstâdı mat eden şeytan.

سوخته دلها سیه گشته دلت
ای ز فرزین بندهای مشکلات

6619-Ey müşkil oyunlarıyla yürekleri yakan iblis; onların haline karşı senin kalbin simsiyah ve kaskatı kesilmiştir.

غرق طوفانیم الا من عصم
کی رهد از مکر تو ای مختصم
6620-Ey bütün beşeriyetin adüvv-i ekberi; senin mekrinden kim kurtulabilir? Hepimiz bu tufanda boğulmuşuz; meğer ki Allâh (C.C.) masun ve mahfûz buyursun.

بس سپاه و جمع از تو مفترق
بس ستاره‌ی سعد از تو محترق
6621-Çok saâdet yıldızı senin yüzünden muhterak olmuş, çok ordu ve cemiyet senin mekrinle dağılmıştır.

“İBLİS’İN TEKRAR MUÂVİYE’YE CEVAP VERMESİ”

باز جواب گفتن ابلیس معاویه را

من محکم قلب را و نقد را
گفت ابلیسش گشای این عقد را
6622-Şeytan Muâviye’ye dedi ki: Bu ukdeyi, bu müşkül nükteyi aç. Açık konuşalım. Ben kalp ve geçer akçe için mihenk taşıyım.

امتحان نقد و قلبم کرد حق
امتحان شیر و کلبم کرد حق
6623-Allâh (C.C.) beni arslanla köpek, geçer akçe ile kalpın imtihanına sebep kıldı.

صیرفی‌ام قیمت او کرده‌ام
قلب را من کی سیه رو کرده‌ام
6624-Ben kalp akçeyi nasıl mahcûp etmişim? Ben bir sarrafım, onun kıymetini, kıymetsiz ve kalp olduğunu meydana koymuşumdur.

شاخه‌های خشک را بر می‌کنم
نیکوان را ره نمایی می‌کنم
6625-Ben iyilere kılavuzluk ederim. Ancak kurumuş dalları koparıyorum.
تا پدید آید که حیوان جنس کیست
این علفها می‌نهم از بهر چیست
6626-İnsanların önüne koyduğum hile otları niçindir? O hayvanın hangi cinsten bulunduğu belli olması içindir.

هست در گرگیش و آهوئی شکی
گرگ از آهو چو زاید کودکی
6627-Kurd âhûdan bir yavru doğurur da onun kurt mu, âhû mu olduğunda şek edilirse.

تا کدامین سو کند او گام تیز
تو گیاه و استخوان پیشش بریز
6628-Sen ot ile kemiği onun önüne dök ve ne tarafa koşacağına bak.
ور گیا خواهد یقین آهو رگ است
گر به سوی استخوان آید سگ است
6629-Eğer kemik tarafına gelirse köpek, kurttur. Ot isterse de şüphesiz âhû cinsindendir.

زاد از این هر دو جهانی خیر و شر
قهر و لطفی جفت شد با همدگر
6630-Allâh(C.C.)’ın kahr ile lutfu birbiriyle birleşti.Bu ikisinden cihanda hayır ve şer doğdu.

قوت نفس و قوت جان را عرضه کن
تو گیاه و استخوان را عرضه کن
6631-Sen ot ve kemiği, nefsin gıdâsıyla rûhun gıdâsını arzet.
ور غذای روح خواهد سرور است
گر غذای نفس جوید ابتر است

6632-Eğer o insan nefsin gıdâsını ararsa ebterdir, şakîdir; rûhun gıdâsını ararsa serverdir, saîddir.

ور رود در بحر جان یابد گهر
گر کند او خدمت تن هست خر

6633-Eğer cesede hizmet ederse eşektir; eşek ruh denizine giderse inci bulur.

لیک این هر دو به یک کار اندراند
گر چه این دو مختلف خیر و شراند

6634-Bu hayır ve şerrin ikisi muhtelif olmakla berâber ikisi de bir iştendir.

دشمنان شهوات عرضه می‌کنند
انبیا طاعات عرضه می‌کنند

6635-Peygamberler, insanlara Allâh (C.C.)'a tâat ve ibâdetle bulunmayı; düşmanlar, şeytanlar ise, onlara şehveti tavsiyede bulunurlar.

داعیم من خالق ایشان نی‌ام
نیک را چون بد کنم یزدان نی‌ام

6636-Ben iyi bir kimseyi nasıl fenâlaştırıyorum? Allâh(C.C.) değilim. Ben ancak bir dâvetçiyim, onların hâlîkı değilim.

زشت را و خوب را آینه‌ام
خوب را من زشت سازم رب نه‌ام

6637-Güzeli ben çirkin yapamam, Rab değilim. Belki güzele ve çirkine karşı aynayım.

کاین سیه رو می‌نماید مرد را
سوخت هندو آینه از درد

را

6638-Hintlî bu, insanı kara yüzlü gösteriyor diye aynayı ateşe attı.

6639-Ayna dedi ki: Günah benim değil. Kabahati benim sathımı cilâlayan san'atkâra bul.

تا بگویم زشت کو و خوب کو
او مرا غماز کرد و راست گو

6640-Çirkin nerede, güzel nerede söyleyeyim diye o san'atkâr beni böyle gammâz ve doğru sözlü yaptı.

اهل زندان نیستم ایزد گواست
من گواهم بر گوا زندان کجاست

6641-Ben bir şâhid mesâbesindeyim, şâhîde zindan nerede görülmüştür? Allâh (C.C.) şâhiddir ki ben zindan ehli değilim.

تر بیتها می‌کنم من دایه‌وار
هر کجا بینم نهال میوه‌دار

6642-Ben nerede meyveli bir ağaç görürsem bir dadı, bahçıvan gibi onu terbiye ederim.

می‌برم تا وارهد از پشک مشک
هر کجا بینم درخت تلخ و خشک

6643-Her nerede acı ve kuru bir ağaç görürsem taze dalları da kurutmaktan halâs olsun diye onu keserim.

مر مرا چه می‌بری سر بی‌خطا
خشک گوید باغبان را کای فتی

6644-Kuru ağaç, bahçıvana: Ey yiğit, benim hatam olmadan neden başımı kesiyorsun? der.

بس نباشد خشکی تو جرم تو
باغبان گوید خمشی ای زشت خو

6645-Bahçıvan da cevap verir ki: Ey kötü huylu sus? Senin kuru oluşun mücrim olmana kâfi değil mi?

کاشکی کژ بودی‌ای تر بودی‌ای
باغبان گوید اگر مسعودی‌ای

6646-Yine bahçıvan der ki:Eğer mes'ûd olaydın kurumaz ve kesilmezdin. Keşke eğri olaydın da yaş olaydın.

اندر آب زندگی آغشتی‌ای جاذب آب حیاتی گشته‌ای
6647-Âb-ı hayatı cezbeder ve hayat suyuna karışmış olurdun.
 با درخت خوش نبوده وصل تو تخم تو بد بوده است و اصل تو
6648-Senin tohumun ve aslın kötü olduğu gibi hoş bir ağaca da aşılammamışsın.

آن خوشی اندر نهادهش بر زند شاخ تلخ ار با خوشی وصلت کند
6649-Acı bir dala hoş ve meyveli bir ağaç aşılınırsa o hoşluk, onun tabiatına da tesir eder.

مر ترا ره نیست در من ره مجو گفت امیر ای راه زن حجت مگو
6650-Emir Muâviye dedi ki: Ey şakî; huccet söyleme ve dâvana delil getirme. Bende senin için yol yoktur, beyhûde yol arama.

هر لباساتی که آری کی خرم رهزنی و من غریب و تاجرم
6651-Sen eşkiyâsın, ben garip bir tâcirim. Senin getirdiğin libasları ben nasıl alırım?

تو نه ای رخت کسی را مشتری گرد رخت من مگرد از کافری
6652-Kâfirlikle benim yükümün etrâfında dolaşma, sen kimsenin metâına hayırlı bir müşteri olamazsın.

ای خدا فریاد ما را زین عدو تا چه دارد این حسود اندر کدو
6653-Acaba bu hasedci şeytanın kapağı içinde ne var? Ne gibi bir hilekârlık etmek istiyor? İlâhî; bu düşmanın elinden sana feryât ve ilticâ ediyorum.

“MUÂVİYE’NİN HAKK TEALÂ’YA MEL’UN İBLİS’İN MEKRİNDEN TAZARRU’U VE YARDIM İSTEMESİ”

نالیدن معاویه به حضرت حق تعالی از ابلیس و نصرت خواستن

دست گیر ار نه گلیم شد سیاه این حدیثش همچو دود است ای اله
6654-İlâhî; şeytanın bu sözleri duman gibidir. Destgîrim ol, yoksa kilimim kararacak, kalbim kapkara olacaktır.

کاوست فتنه‌ی هر شریف و هر خسیس من به حجت بر نیایم با بلیس
6655-Ben hüccet ve delil ile şeytana galebe edemem. Çünkü o yüksek ve alçak herkesin fitnesidir.

در تـك چون برق این سگ بی‌تـك است آدمی که علم الاسما بك است
6656-Hazret-i Âdem ki allemel-esmâ beyi idi. Meleklerle eşyânın isimlerini öğretmişti. Öyle iken şimşek gibi koşan bu köpeğin koşmasından geri kalmıştı.

چون سـمـك در شست او شد از سـمـاك از بهشت انداختش بر روی خاک
6657-Şeytan, Âdemi cennetten toprak üstüne attı. Simak yıldızının bulunduğu semâda iken, balık gibi onun oltasına düştü.

نیست دستان و فسونش را حدی نوحه‌ی إنا ظلمنا می‌زدی
6658-Âdem Aleyhisselâm: “Yâ Rabbî; biz nefsimize zulmeyledik” diye ağladı. Şeytanın mekrine ve hilesine nihâyet yoktur.

صد هزاران سحر در وی مضمّر است اندرون هر حدیث او شر است

6659-Onun her sözünden şer vardır.O sözlerde yüz binlerce sihir gizlidir.

در زن و در مرد افروزد هوس مردی مردان ببندد در نفس

6660-Bir anda erkeklerin merdliğini bağlar, mağlûp eder. Kadında ve erkekte türlü hevesler uyandırır.

بر چىام بيدار كردى راست گو اى بليس خلق سوز فتنه جو

6661-Ey halkı yakan ve fitne çıkaran iblis! Beni niçin uyandırdın?

“İBLİS ALEYHI’L-LA’NENİN KENDİ MEKRİNİ SÖYLEMESİ”

باز تقرير ابليس تلبیس خود را

نشود او راست را با صد نشان گفت هر مردی که باشد بد گمان

6662-Şeytan dedi ki: Sû-i zan sâhibi olan kimse, yüz nişanı da olsa doğruyu dinlemez.

چون دليل آرى خيالش بيش شد هر درونى که خيال اندیش شد

6663-Hayal düşünen bir kalbe, hayalperest bir kimseye sözün doğruluğuna delil getirdikçe hayali artar.

تيغ غازى دزد را آلت شود چون سخن دروى رود علت شود

6664-Ona bir söz gidince, bir sözü işitince illet olur.Gazi kılıcının hırsıza sirkat âleti olması gibi.

هست با ابله سخن گفتن جنون پس جواب او سکوت است و سکون

6665-Öylesinin cevâbı sükût ve sükûndur. Budalaya söz söylemek deliliktir.

تو بنال از شر آن نفس لئيم تو ز من با حق چه نالى اى سليم

6666-Ey saf kimse; benden Allâh(C.C.)’a niçin tazarrû ediyorsun? Benden değil, o alçak nefsin şerrinden inle.

تب بگيرد طبع تو مختل شود تو خورى حلوا تو را دنبال شود

6667-Sen meselâ çok helva yersin. Vücudunda çıbanlar çıkar. Seni sıtma tutar, tabiat ve sıhhatin bozulur.

چون نبينى از خود آن تلبیس را بى گنه لعنت کنى ابليس را

6668-Günahı olmayan şeytana lânet edersin; o telbisi, o helva yiyişi niçin kendinden bilmezsin?

که چو روبه سوى دنبه مى دوى نيست از ابليس از تست اى غوى

6669-Senin o hasta oluşun, şeytandan değil, sendendir ki tilki gibi kuyruk tarafına gitmişsin.

دام باشد اين ندانى تو چرا چون که در سبزه ببينى دنبه را

6670-Çimenlikte bir koyun kuyruğu görünce onun tuzak olduğunu niçin bilmezsin?

ميل دنبه چشم و عقلت کور کرد ز آن ندانى کت ز دانش دور کرد

6671-Ondan dolayı o tuzağı bilmiyor ve görmüyorsun; kuyruğa meylin, seni bilgiden uzaklaştırdı ve akıl gözünü kör etti.

نفسك السودا جنت لا تختصم حبك الأشياء يعميك يصم

6672-Eşyaya muhabbetin seni kör ve sağır kılar. Kara nefsin fesât etti. Kimseye husûmet gösterme.

من ز بد بيزارم و از حرص و کين تو گنه بر من منه کژ مژ مبين

6673-Sen eğri büğrü görüp de bana günah isnâd etme. Ben kötülükten, hırstan ve kinden beriyim.

انتظارم تا شیم آید به روز من بدی کردم پشیمانم هنوز

6674-Ben bir kötülük ettim, Âdem'e secde için me'mur olduğum halde itâatsizlik gösterdim. O hareketimden hâlâ pişmanım ve gecemin gündüz olmasını, Hakk'ın rahmetine ve affına mazhar olmamı beklerim.

فعل خود بر من نهی هر مرد و زن متهم گشتم میان خلق من

6675-Ben halk arasında müttehem oldum. Kadın, erkek, yaptığı işi bana isnâd eder.

متهم باشد که او در طنطنه است گرگ بی چاره اگر چه گرسنه است

6676-Zavallı kurt aç olduğu halde koyun yemiş diye ittiham edilir. Çünkü o, koyun paralamakla meşhurdur.

خلق گوید تخمه است از لوت زفت از ضعیفی چون نتاند راه رفت

6677-Kurt, kuvvetsizlikten yol yürümeye kudreti yokken, halk çok yemiş de imtilâ olmuş derler.

“DOĞRUSUNU SÖYLE DİYE, MUÂVİYE’NİN TEKRAR ŞEYTAN’A ISRAR ETMESİ”

باز الحاح کردن معاویه ابلیس را

داد سوی راستی می خواندت گفت غیر راستی نرہاندت

6678-Emir Muâviye dedi ki: Doğruluktan başka bir şey seni kurtaramaz; adâlet seni doğruluğa dâvet etmektedir.

ای خیال اندیش پر اندیشه ها گفت چون دانی دروغ و راست را

6679-Şeytan dedi ki: Ey hayal düşünen ve türlü endişe ile dolu olan Muâviye! Yalan ile doğruyu nasıl fark edersin?

قلب و نیکو را محک بنهاده است گفت پیغمبر نشانی داده است

6680-Muâviye dedi ki: Hazret-i Peygamber buna dâir nişan vermiş, kalp ve sağlam için mihenک taşı koymuştur.

گفت الصدق طمانین طروب گفته است الكذب ريب في القلوب

6681-Buyurmuştur ki: Yalan, kalp de şüphe uyandırır; doğru ise insana itmi'nân verir ve sevindirir.

آب و روغن هیچ نفروزد فروغ دل نیارآمد ز گفتار دروغ

6682-Kalp, yalan sözden mutmain olmaz, inanacağı gelmez. Su ile karışmış yağ, ziyayı artırmaz.

راستیها دانهی دام دل است در حدیث راست آرام دل است

6683-Doğru söz, kalbi rahatlandırır. Doğruluklar, gönül tuzağının dâneleridir.

که نداند چاشنی این و آن دل مگر رنجور باشد بد دهان

6684-Kalp, hasta ve ağzının tadı bozulmuş olmalı ki, bununla onun, doğru ile yalanın çeşnisini fark etmesin.

طعم کذب و راست را باشد علیم چون شود از رنج و علت دل سلیم

6685-Kalp, hastalıktan ve illetten sâlim olursa yalanın ve doğrunun tadını anlar.

از دل آدم سلیمی را ربود
 حرص آدم چون سوی گندم فزود
 6686-Âdemin buğday tarafına olan hırsı artmış olduğu için o hırs, onun kalbinden sağlamlığı izâle etti.
 غره گشت و زهر قاتل نوش کرد
 پس دروغ و عشوه‌ات را گوش کرد
 6687-Ey şeytan! Âdem senin yalanını ve bu husustaki mekrini dinledi. Sana aldandı ve öldürücü bir zehir içti.

می‌پرد تمییز از مست هوس
 کژدم از گندم ندانست آن نفس
 6688-Hazret-i Âdem o sırada buğdayı akrepten, o şecere-i memnû'adan yemenin kendileri için akrep gibi zehirli olduğunu fark edemedi. Çünkü heves mesti olanın temyizi kalmaz.
 ز آن پذیرایند دستان ترا
 خلق مست آرزویند و هوا
 6689-Halk arzu ve hevâ mestidirler. Ondan dolayı senin mekr ve hileni kabul ederler ve ona aldanırlar.
 چشم خود را آشنای راز کرد
 هر که خود را از هوا خود باز کرد
 6690-Her kim nefsinî hevâ ve heves tabiatından geri çekerse kendi gözünü sırra âşinâ kılar.

“BİR KÂDÎ’NİN KADILIKTAN ŞİKÂYETİ VE NÂİBİNİN ONA CEVAP VERMESİ”

شکایت قاضی از آفت قضا و جواب گفتن نایب او را

گفت نایب قاضیا گریه ز چیست
 قاضیی بنشانند او می‌گریست
 6691-Bir kadıyı nasb ve tâyin ettiler. O ağlamaya başladı. Nâibi, vekili, yâhud muâvini dedi ki: Kâdi efendi neden ağlıyorsun?
 وقت شادی و مبارک باد تست
 این نه وقت گریه و فریاد تست
 6692-Şu sıra senin ağlayıp feryât edeceğin vakit değil, sevineceğin ve sana mübârek olsun denilecek zamandır.
 در میان آن دو عالم جاهلی
 گفت اه چون حکم راند بی‌دلی
 6693-Kâdi cevap verdi ki: Bîdil ve cahil olan bir kimse iki âlime karşı nasıl hüküm verebilir?
 قاضی مسکین چه داند ز آن دو بند
 آن دو خصم از واقعه‌ی خود واقفند
 6694-Muhâkemeye gelen iki hasım, aralarında geçen vak’aya vâkıftırlar. Zavallı kâdi, o iki bendi, tarafların hileli iddiâsını ne bilir?
 چون رود در خونشان و مالشان
 جاهل است و غافل است از حالشان
 6695-O hasımların hâllerinden câhil ve gâfildir. Böyle olduğu halde onların kanına ve malına nasıl hüküm verir?
 جاهلی تو لیک شمع ملتی
 گفت خصمان عالمند و علتی
 6696-Nâib dedi ki: Efendi, hasımlar âlimdirler, aralarındaki hâdiseyi bilirler. Fakat her biri, diğerini mahkûm etmek hırsıyla mâlûdürler. Sen câhilsin, onların vak’asını bilmezsin; lâkin onların hırsı illeti sende olmadığı için, millet-i islâmın mumusun.
 آن فراغت هست نور دیده‌گان
 ز آنکه تو علت نداری در میان
 6697-Çünkü sen ara yerde illetli değilsin, onlardaki hasma galebe hırsı sende yok. O ferâğat, o yokluk senin için göz nûru olur.

علمشان را علت اندر گور کرد و آن دو عالم را غرضشان کور کرد
6698-O iki âlimi, aralarındaki mâcerayı bilen iki hasmı, ğarazları kör etmiştir. Garaz illeti, onların ilmini göstermez bir hâle getirmiştir.
 علم را علت کژ و ظالم کند
6699-İlletsizlik, cehli ilim, câhili âlim yapar. İlet ise kalplerdeki ilmi söker koparır.

چون طمع کردی ضریر و بنده‌ای تا تو رشوت نستدی بیننده‌ای
6700-Sen rüşvet almadıkça hakikati görücüsün; tamâ edince de, kör ve rüşveti verenin kulu olursun.
 لقمه‌های شهوتی کم خورده‌ام از هوا من خوی را واکرده‌ام
6701-Ben tabiatımı hevâ ve hevesten ayırmışım. Şehvet, irtişâ ve irtikâp lokmalarını yememişimdir.
 راست را داند حقیقت از دروغ چاشنی گیر دلم شد با فروغ
6702-Gönlümün çâşnî-gîri münevver oldu. Hakikaten doğru yalandan fark eder.

“MUÂVİYE’NİN ŞEYTAN’A İKRAR ETTİRMESİ”

به اقرار آوردن معاویه ابلیس را

دشمن بیداری تو ای دغا تو چرا بیدار کردی مرا
6703-Ey hilekâr şeytan, sen uyanıklığın düşmanı olduğun halde beni niçin uyandırdın?
 همچو خمیری عقل و دانش را بری همچو خشخاشی همه خواب آوری
6704-Sen haşhaş gibisin, uyku getirirsin. Sen şarap gibisin aklı ve ilmi izâle edersin.
 راست را داند تو حیلتها مجو چار میخت کرده‌ام هین راست گو
6705-Seni bağlarım, doğrusunu söyle. Ben doğruyu bilirim, sen hileye kalkışma.
 صاحب آن باشد اندر طبع و خو من ز هر کس آن طمع دارم که او
6706-Ben herkesten tabiat ve ahlakında sahip olduğu şeyi isterim.
 مر مخنت را نگیرم لشکری من ز سرکه می‌نجویم شکری
6707-Ben sirkeden şekerlik, korkaktan askerlik aramam.
 کاو بود حق یا خود از حق آیتی همچو گبران من نجویم از بتی
6708-Bir putun hak, yâhud haktan bir alâmet olacağını putperestler gibi zannetmem.
 من در آب جو نجویم خشت خشک من ز سرگین می‌نجویم بوی مشک
6709-Ben gübreden misk kokusu beklemem. Ben derenin suyu içinde kuru kerpiç aramam.
 که مرا بیدار گرداند به خیر من ز شیطان این نجویم کاوست غیر
6710-Ben yabancı olan şeytandan beni hayır için uyandıracağını ümit etmem.

“ŞEYTANIN ZAMİRİNİ MUÂVİYE’YE DOĞRUCA SÖYLEMESİ”

راست گفتن ابلیس ضمیر خود را به معاویه

کردمت بیدار می‌دان ای فلان
از بن دندان بگفتش بهر آن
6711-Şeytan dişlerini sıkarak dedi ki: Ey fülân, seni onun için uyandırdım ki:

از پی پیغمبر دولت فراز
تا رسی اندر جماعت در نماز
6712-Devletli ve saâdetli peygamberin ardında cemâatle namaza yetişesin.

این جهان تاریک گشتی بی‌ضیا
گر نماز از وقت رفتی مر ترا
6713-Eğer namazın vakti geçmiş olsaydı bu cihan, senin gözüne kararır ve ziyâsız kalırdı.

از دو چشم تو مثال مشکها
از غبین و درد رفتی اشکها
6714-Adlandığından ve dertli olduğundan iki gözünde kırbeler gibi yaşlar akardı.

لاجرم نشکید از وی ساعتی
ذوق دارد هر کسی در طاعتی
6715-Herkes bir türlü tâat ve ibâdetten zevk alır ki ondan uzak kalmağa bir ân sabr edemez.

کو نماز و کو فروغ آن نیاز
آن غبین و درد بودی صد نماز
6716-Namaz vaktinde aldanıp cemâate yetişemeyişinden o dertli âh edişin yüz namaz yerine geçerdı. Namaz nerede kalırdı, o niyâzın tesiri nerede?

“MUHLİS BİR SEHÂBİNİN CEMAATİ KAÇIRIŞINA TEHASSÜR ETMESİNİN FAZİLETİ”

فضیلت حسرت خوردن آن مخلص بر فوت نماز جماعت

مردم از مسجد همی‌آمد برون
آن یکی می‌رفت در مسجد درون
6717-Biri, Resûlullah'ın, mescidine giriyor, fakat cemâat mescitden dışarı çıkıyordu.

با جماعت کرد و فارغ شد ز راز
آن یکی گفتش که پیغمبر نماز
6718-Başka biri ona: Peygamber cemâatle namaz kıldı ve namazın esrârından fâriğ oldu.

چون که پیغمبر بداده ست السلام
تو کجا در می‌روی ای مرد خام
6719-Ey ham adam, içeriye nereye giriyorsun? Peygamber Hazretleri selâm vermiştir.

آه او می‌داد از دل بوی خون
گفت آه و دود از آن آه شد برون
6720-Namaza yetişemeyen âh etti ve o âh'dan bir duman çıktı. Onun çektiği âh, kalbinden kan kokusu veriyordu.

تو به من ده و آن نماز من ترا
آن یکی از جمع گفت این آه را
6721-Cemâatten biri: Bu âhı bana ver, benim kıldığım namaz senin olsun.

او ستد آن آه را با صد نیاز
گفت دادم آه و پذیرفتم نماز
6722-Namaza yetişemeyen: Âhı verdim, senin kıldığın namazı kabul ettim, dedi. Beriki o âhı yüz niyâz ile şükranla aldı.

که خریدی آب حیوان و شفا
شب به خواب اندر بگفتش هانفی

6723-Namazı verip âhı alan sehâbiye uyku arasında hâtifî bir ses dedi ki: Âb-ı hayat ve şifâyı satın aldın.

شد نماز جمله‌ی خلقان قبول حرمت این اختیار و این دخول

6724-Bu ihtiyâr ve dühûlün, bu alış verişin hürmetine bütün halkın namazı kabul edildi.

“ŞEYTANIN MERKİNİ MUÂVİYEYE İKRAR EDİŞİ HİKÂYESİNİN SONU”

تتمه‌ی اقرار ابلیس به معاویه مکر خود را

مکر خود اندر میان باید نهاد پس عزازیش به گفت ای میر راد

6725-Sonra şeytan ona dedi ki: Ey emîr-i âdil; kendi mekrimi ortaya koymalıyım.

می‌زدی از درد دل آه و فغان گر نمازت فوت می‌شد آن زمان

6726-Eğer namazın geçseydi o vakit, gönül derdinden âh ve fiğan edecektin.

در گذشتی از دو صد ذکر و نماز آن تاسف و آن فغان و آن نیاز

6727-Senin o teessüfüm, o fiğanın o niyâzın iki yüz zikir ve namazın sevâbını geçecekti.

تا بسوزاند چنان آهی حجاب من ترا بیدار کردم از نهیب

6728-Öyle bir âhın ulvî hicapları yakmasın diye ben seni uyandırdım.

تا بدان راهی نباشد مر ترا تا چنان آهی نباشد مر ترا

6729-İstedim ki senin böyle bir âh ve öyle bir yolun olmasın.

من عدویم کار من مکر است و کین من حسودم از حسد کردم چنین

6730-Ben hasedciyim; onun için böyle yaptım. Ben düşmanım, işim de mekr ve kindir.

“ŞEYTANIN HAKİKATİ İTİRAFINDAN SONRA MUAVİYE’NİN ONA CEVABI VE ŞEYTAN’IN SÖZÜNÜ KABUL ETMESİ”

از تو این آید تو این را لایقی گفت اکنون راست گفتی صادقی

6731-Muaviye dedi ki: Şimdi doğru söyledin, sözünde sâdıksın. Senden ancak bu iş gelir. Sen buna lâıyksın.

من نیم ای سگ مگس زحمت میار عنکبوتی تو مگس داری شکار

6732-Sen bir örümceksin ki sinek avlarsın. Ey köpek; ben sinek değilim, beni avlamak için zahmet çekme.

عنکبوتی کی بگرد ما تند باز اسپیدم شکارم شه کند

6733-Ben ak doğanım, beni şâh avlar. Örümcek bizim etrafımızda nasıl dolaşabilir?

سوی دوغی زن مگسها را صلا رو مگس می‌گیر تا تانی هلا

6734-Sen git, muktedir olduğun kadar sinek tut, ayran tarafına sinekleri dâvet et.

هم دروغ و دوغ باشد آن یقین ور بخوانی تو به سوی انگبین

6735-Şâyet bal tarafına çağırarak olursan, o dâvet yalan ve bal dediğin de ayrandır.

تو نمودی کشتی آن گرداب بود تو مرا بیدار کردی خواب بود

6736-Senin beni uyandırışın uykunun tâ kendisi idi. Senin gemi gibi gösterdiğin girdâbın tâ kendi idi.

تا مرا از خیر بهتر راندی تو مرا در خیر ز آن می خواندی

6737-Sen beni hayra şundan dolayı dâvet ettin ki: Daha iyi bir hayrdan men eyledin.

“EV SAHİBİ HIRSIZ YAKLAŞMIŞ, ONU YAKALAMASI İMKÂN DAHİLİNE GİRMİŞ İKEN, BİR ŞAHSIN SESLENMESİ DOLAYISIYLA HIRSIZIN KAÇMASI”

فوت شدن دزد به آواز دادن آن شخص صاحب خانه را که نزدیک آمده بود که دزد را دریابد و بگیرد

در وثاق اندر پی او می دوید این بدان ماند که شخصی دزد دید

6738-Bu, ona benzer ki bir kimse evinde bir hırsız gördü ve arkasından koştu.

تا در افگند آن تعب اندر خویش تا دو سه میدان دويد اندر پیش

6739-Hırsızın arkasından iki üç meydan koştu. O yorgunluk kendisini terletti.

تا بدو اندر جهد دریابدش اندر آن حمله که نزدیک آمدش

6740-Tam sıçrayıp onu yakalayacak derecede yaklaştığı sırada,

تا ببینی این علامات بلا دزد دیگر بانگ کردش که بیا

6741-Diğer bir hırsız ona seslendi ki: Gel de bu belâ alâmetlerini gör!

تا ببینی حال اینجا زار زار زود باش و باز گرد ای مرد کار

6742-Ey iş adamı; çabuk ol ve geri dön ki buradaki hâlin acıklı olduğunu göresin.

گر نگرדם زود این بر من رود گفت باشد کان طرف دزدی بود

6743-Ev sahibi dedi ki: İhtimâl ki o tarafta bir hırsız var, çabuk dönmezsem o belâ benim başıma gelir.

بستن این دزد سودم کی کند در زن و فرزند من دستی زند

6744-O hırsız; zevceme ve evlâdıma el uzatır. O halde bu hırsızı tutup bağlanmanın bana ne faydası olur?

گر نگرדם زود پیش آید ندم این مسلمان از کرم می خواندم

6745-Şu Müslüman, kerem ediyor da beni çağırıyor. Çabuk dönmezsem nâdim olurum.

دزد را بگذاشت باز آمد به راه بر امید شفقت آن نیک خواه

6746-O, iyilik etmek isteyen şefkati eliyle, kaçan hırsızı bıraktı, yoldan geri döndü ve geldi.

این فغان و بانگ تو از دست کیست گفت ای یار نکو احوال چیست

6747-Dedi ki: Ey iyi dost; ne haber? Senin şu feryâdın ve seslenişin kimin elindedir?

این طرف رفته ست دزد زن بمزد گفت اینک بین نشان پای دزد

6748-Adam dedi ki: İşte hırsızın ayak izi, bak... Hırsız çalacağını çalıp bu tarafa kaçmıştır.

در پی او رو بدین نقش و نشان نک نشان پای دزد قلتبان

6749-İşte hırsız keratasının ayak izi... Bu nişan üzerine onun izini tâkip et!

من گرفته بودم آخر مر و را گفت ای ابله چه می‌گویی مرا
 6750-Ev sâhibi dedi ki: Hey budala ne söylüyorsun? Ben herifi yakalamıştım.

من تو خر را آدمی پنداشتم دزد را از بانگ تو بگذاشتم
 6751-Senin gibi eşeği adam sandım da, hırsızı senin bağıрман üzerine bıraktım.

این چه ژاژست و چه هرزه ای فلان من حقیقت یافتم چه بود نشان
 6752-Ey fülân; bu nasıl saçma ve herze bir sözdür. Ben hakikatı bulmuştum, nişan ne demek oluyor?

بلکه تو دزدی و زین حال آگهی گفت طراری تو یا خود ابلهی
 6753-Ev sâhibi hayretle der ki: Sen yankesici misin, yoksa budala mısın? Belki de sen öbür hırsızın ortağı ve hale vâkıfsın.

تو رهانیدی و را کاینک نشان خصم خود را می‌کشیدم من کشان
 6754-Ben düşmanımı yakalamak üzere iken sen işte nişân, işte ayak izi diyerek onu kurtardın.

در وصال آیات کو یا بینات تو جهت گو من بروم از جهات
 6755-Ey vâ'ız, sen cihetden bahsediyorsun ve hırsız bu tarafa gitti diyorsun. Ben ise cihetlerden hâricim, takip ettiğime yetişmiş, şu taraf, bu taraf kayıtlarından kurutulmuştum; vuslatta delil ve alâmet olur mu?

در صفات آن است کاو گم کرد ذات صنع بیند مرد محبوب از صفات
 6756-Mahcûp olan gaflet ve hicâbından kurtulamayan, Allâh(C.C.)'ın sıfatından masnûî görür. Sıfatta kalan ise, Zât'ı kaybetmiştir.

کی کنند اندر صفات او نظر واصلان چون غرق ذاتند ای پسر
 6757-Oğul! Hakka vâsıl olanlar, zâtın tecellisine müsteğrak olduklarından o'nun sıfâtına nasıl nazar ederler?

کی به رنگ آب افتد منظرت چون که اندر قعر جو باشد سرت
 6758-Başın derenin dibinde bulundukça suyun rengini nasıl görürsün?

پس پلاسی بستدی دادی تو شعر ور به رنگ آب باز آیی ز قعر
 6759-Eğer suyun rengini görmek için derenin dibinden çıkarsan; başını sudan çıkaracak olursan, yeni bir halıyı vermiş ve eski bir kilimi almış olursun.

وصلت عامه حجاب خاص دان طاعت عامه گناه خاصگان
 6760-Avâmın tâât ve ibâdâtı, havâssın günâhı sayılır. Avâmın vuslatını, Hakka vâsıl oluşunu, havâs için hicâp bil.

“BİR PÂDİŞAHIN VEZİRİNİ AZLETMESİ VE ONA MUHTESİPLİK VAZİFESİ VERMESİ”

شه عدوی او بود نبود محب مر وزیری را کند شه محتسب
 6761-Eğer pâdişah, bir veziri muhtesib yapacak olursa, o vezirin muhibbi değil, düşmanı demek olur.

بی‌سبب نبود تغیر ناگزیر هم گناهی کرده باشد آن وزیر
 6762-O vezir de bir günah işlemiştir ki o tenezzüle uğramıştır. Çünkü değışme ve düşme sebepsiz olmaz.

بخت و روزی آن بده ست از ابتدا آن که ز اول محتسب بد خود و را
6763-Evvelâ muhtesib olan kimsenin talihi ve rızkı muhtesiblik olur.
محتسب کردن سبب فعل بد است لیک آن کاول وزیر شه بده ست
6764-Lâkin, evvelâ pâdişâha vezir olan muhtesib yapmanın sebebi, onun işlediği kötü bir iştir.
باز سوی آستانه باز راند چون ترا شه ز آستانه پیش خواند
6765-Ya padişah seni, kapı eşiğinden, âdî bir hizmetten huzuruna çağırır da sonra yine eşiğe, âdî bir vazifeye îade ederse.
جبر را از جهل پیش آورده‌ای تو یقین می‌دان که جرمی کرده‌ای
6766-Sen katiyyetle bil ki: Bir kabahat işlemiş, cehlinden cebri ileri getirmişsindir.
پس چرا دی بودت آن دولت به دست که مرا روزی و قسمت این بده ست
6767-Benim kısmetim ve rızkım bu imiş. O halde dünkü o devlet neden ele gelmişti?
قسمت خود را فزاید مرد اهل قسمت خود خود بریدی تو ز جهل
6768-Ey kimse, sen kendi kısmetini cehâletin ve nânkörlüğün dolayısıyla kendin kesdin. Ehil olan kimse kendi nasibini artırır.

“MÜNÂFIKLAR’IN İSLÂMA ZARAR VERECEK BİR MESCİD YAPMALARININ KISSASI”

قصه‌ی منافقان و مسجد ضرار ساختن ایشان

با نبی می‌باختند اهل نفاق این چنین کژ بازی در جفت و طاق
6769-Şeytanın Muâviye’ye yaptığı gibi Münâfıklar da Hz.Peygambere bir oyun oynamak istediler.
مسجدی سازیم و بود آن مرتدی کز برای عز دین احمدی
6770-Dîn-i Ahmediyyenin izzet bulması ve yükselmesi için bir mescit yapalım dediler. Hâlbuki o hasûdluk eseri idi.
مسجدی جز مسجد او ساختند این چنین کژ بازی می‌باختند
6771-Böylece ters bir oyun oynadılar. Kubâ köyünde, evvelce Resûlullah’ın temelini atmış olduğu mescit-i Kubâ’dan başka bir mescit yaptılar.
لیک تفریق جماعت خواسته فرش و سقف و قبه‌اش آراسته
6772-Onun döşemesi, tavanı, kubbesi süslü idi. Lâkin onunla cemâatın tefriki kastedilmişti.
همچو اشتر پیش او زانو زدند نزد پیغمبر به لابه آمدند
6773-Yalvarmak için Peygamber’in huzuruna geldiler. Onun karşısında deve gibi diz çöktüler.
سوی آن مسجد قدم رنجه کنی کای رسول حق برای محسنی
6774-Yâ Resûllâllah; lutuf ve ihsanda bulunmuş olmak için o mescide doğru ihtiyâr-ı zahmet buyurun.
مسجد روز ضرورت وقت فقر مسجد روز گل است و روز ابر
6775-Orası, çamurlu, bulutlu günlerde, böyle zarûret zamanlarında ve dar vakitlerde namaz kılmak için yapılmıştır.
تا فراوان گردد این خدمت‌سرا تا غریبی یابد آن جا خیر و جا

6776-Kezâ o mescidin inşâsında gelecek bir garibin hayır ve yer bulması, orada barınması ve bu hizmet mahallinin çok çok şeref bulması;

ز انکه با یاران شود خوش کار مر تا شعار دین شود بسیار و پر

6777-Ve dinin şiâr ve âsârının çoğalmasi düşünölmüştür. Çünkü dostlarla olunca acı yemiş bile hoş olur.

تزکیه‌ی ما کن ز ما تعریف ده ساعتی آن جایگه تشریف ده

6778-Bir ân orasını şereflendir. Bizi tezkiye ve târif buyur.

تو مهی ما شب دمی با ما بساز مسجد و اصحاب مسجد را نواز

6779-Mescide teşrif ve mescittekileri taltîf et. Sen aysın, biz de gece gibiyiz. Bir müddet bizimle berâber bulun ki:

ای جمالت آفتاب جان فروز تا شود شب از جمالت همچو روز

6780-Ey cemâli ruhları parlatan güneş! Gece, cemâlinle gündüz gibi olsun.

تا مراد آن نفر حاصل شدی ای دریغا کان سخن از دل بدی

6781-Ne yazık! Ne olurdu o söyledikleri sözleri kalpden gelmiş olsaydı da o gürûhun murâdı husûl bulsaydı.

همچو سبزه‌ی تون بود ای دوستان لطف کاید بی‌دل و جان در زبان

6782-Ey dostlar; candan ve gönülden olmaksızın dilin söylediği latîf sözler süprüntülükte yetişen yeşillik gibidir.

خوردن و بو را نشاید ای پسر هم ز دورش بنگر و اندر گذر

6783-O yeşillik yemeye ve koklamaya yaramaz. Hey oğul! Ona uzaktan bak ve geç.

کان پل ویران بود نیکو شنو سوی لطف بی‌وفایان هین مرو

6784-Aklını başına al da vefâsızların lutfuna îtimâd etme. İyi dinle ki o lutuf, harap bir köprüye benzer.

بشکند پل و آن قدم را بشکند گر قدم را جاهلی بر وی زند

6785-Eğer bir gâfil, o virân köprüye ayak basacak olursa köprü yıkılır, basan ayak kırılır.

او دو سه سست مخنث می‌بود هر کجا لشکر شکسته می‌شود

6786-Her nerede bir ordu bozulursa iki güç gevşek ve korkak yüzünden olur.

دل بر او بنهند کاینک یار غار در صف آید با سلاح او مردوار

6787-O korkak, silâhla ve erkekcesine saf-ı harbe gelir. Safdakiler, işte bir yârığâr, sâdik dost diye ona itimât ederler.

رفتن او بشکند پشت ترا رو بگرداند چو ببند زخمها

6788-Yarayı görünce, başkalarının yaralandığını müşâhede edince yüzünü çevirip kaçır, onun gitmesine de senin sebâtını sarsar.

و آن چه مقصود است پنهان می‌شود این دراز است و فراوان می‌شود

6789-Bu bahis uzundur ve anlatılması çok uzun sürer. Kıssadan maksûd olan hisse de gizli kalmış olur.

“PEYGAMBERİ MESCİD-İ DIRÂR'A GÖTÜRMEK İÇİN MÜNAFIKLARIN ONU ALDATMAYA KALKIŞMALARI”

فریفتن منافقان پیغامبر را تا به مسجد ضرارش برند

رخش داستان و حیل می‌راندند
 بر رسول حق فسون‌ها خواندند
6790-Allâh(C.C.)'ın Peygamberine yalan söylediler, masal ve hile atını sürdüler.

جز تبسم جز بلی نآورد پیش
 آن رسول مهربان رحم کیش
6791-O şefkatli ve merhametli Peygamber, gülümsemekten ve peki demekten başka bir şey yapmadı.

در اجابت قاصدان را شاد کرد
 شکرهای آن جماعت یاد کرد
6792-O cemâatın şükürlerini yâd etti. İcâbet vâdinde bulunmakla bu işi kasdedenleri şâd eyledi.

یک به یک ز آن سان که اندر شیر مو
 می‌نمود آن مکر ایشان پیش او
6793-Sût içinde kılın görüldüğü gibi münâfıkların mekr ve hilesi de peygamberin nazarında görünüyordu.

چشم خوابانید آن دم ز آن همه
 صد هزاران موی مکر و دمدمه
6794-Münâfıkların müracatlarında yüz binlerce hile ve hud'a kılını görüyorken onların hepsine karşı göz yumdu.

بر شما من از شما مشفق‌ترم
 راست می‌فرمود آن بحر کرم
6795-Lutuf ve kerem denizi olan o Peygamber-i Ekber; Ben size sizden daha şefkatliyim buyurmuş, ve pek doğru söylemişti.

با فروغ و شعله‌ی بس ناخوشی
 من نشسته بر کنار آتشی
6796-Ben nâhoş alevleri bulunan bir ateş kenârında oturmuşum.

هر دو دست من شده پروانه ران
 همچو پروانه شما آن سو دوان
6797-Siz, pervâne gibi o tarafa koşuyor ve ateşe atılmak istiyorsunuz. Benim elim ise sineklik gibi pervâne kovmaktadır.

غیرت حق بانگ زد مشنو ز غول
 چون بر آن شد تا روان گردد رسول
6798-Resûlullah hazretleri gitmek için davranacağı sırada Allâh (C.C.)'ın gayreti, Habibim; bu gulyabâni heriflerin sözünü dinleme ve tekliflerini kabul etme diye seslendi.

جمله مقلوب است آنچ آورده‌اند
 کاین خبیثان مکر و حیلت کرده‌اند
6799-Zira bu habîs münâfıklar hilekârlık etmişlerdir. Getirdikleri, söyledikleri şeylerin tamâmıyla aksini yapmışlardır.

خیر دین کی جست ترسا و جهود
 قصد ایشان جز سیه رویی نبود
6800-Onların kastı kara yüzlülüktен başka bir şey değildir. Hıristiyanlar ve Yahudiler, İslâm dininin hayrını isterler mi?

با خدا نرد دغاها باختند
 مسجدی بر جسر دوزخ ساختند
6801-Cehennem köprüsü üzerine bir mescit yaptılar da Allâh(C.C.)'a karşı hile oyunu oynadılar.

فضل حق را کی شناسد هر فضول
 قصدشان تفریق اصحاب رسول
6802-Onların maksadı, Resûlullahın ashâbını, tefrikaya düşürmektir. Kübâ'daki Müslümanların bir kısmını kendi mescitlerine çekip ehl-i imanı ikiye ayırmaktı. Tevhid ve ittihâd hakkındaki lutf-i İlâhîyi bir takım fuzûl, herzevekil herifler ne bilirler?

که به وعظ او جهودان سر خوشند
 تا جهودی را ز شام اینجا کشند

6803-Bir din münkirini Şam'dan buraya getirmek istiyorlar ki onun va'z ve idlâliyle bu münkiler sarhoştur.

گفت پیغمبر که آری لیک ما بر سر راهیم و بر عزم غزا

6804-Hazret-i Peygamber buyurdu ki: Peki gelelim. Lâkin şimdi biz gazâ niyetiyle yola çıkmak üzereyiz.

سوی آن مسجد روان گردم روان زین سفر چون باز گردم آن گهان

6805-Bu seferden döndüğüm vakit ve o mescide giderim.

با دغایان از دغا نردی بباخت دفعشان کرد و به سوی غزو تاخت

6806-Onları defetti ve Tebük gazâsını gitti. O hilekârlara bir hile oyunu oynadı.

چنگ اندر و عده‌ی ماضی زدند چون بیامد از غزا باز آمدند

6807-Nebiyy-i Ekrem gazâdan dönünce münâfıklar tekrar geldiler, evvelki va'din yerine getirilmesini istediler.

غدر را ور جنگ باشد باش گو گفت حقش ای پیمبر فاش گو

6808-Cenâb-ı Hakk buyurdu ki: Ey Peygamber! Açıktan açığa söyle. Bundan dolayı bir harp çıkarsa da varsın çıksın.

تا نگویم راز هاتان تن زنید گفت ای قوم دغل خامش کنید

6809-Resûlullah buyurdu ki: Ey hilekâr gürûh; susun, sükût edin ki esrârınızı fâş etmeyim.

در بیان آورد بد شد کارشان چون نشانی چند از اسرارشان

6810-Onların esrârından bir kaçını ortaya atınca münâfıkların işi kötüleştî.

حاش لله حاش لله دم زنان قاصدان زو باز گشتند آن زمان

6811-Müslümanları tefrikaya düşürmek ve Peygamberi aldatmak kastında bulunanlar, hâşâ ve kellâ maksadımız bu değildi diyerek Resûlullah'ın nezdinden geri döndüler.

سوی پیغمبر بیاورد از دغل هر منافق مصحفی زیر بغل

6812-Münâfıklardan her biri hilekârlıkla, peygamberin huzuruna koltuğu altında bir Kur'ân-ı Kerîm sahifesi getirdi.

ز آنکه سوگندان کژان را سنتی است بهر سوگندان که ایمان جنتی است

6813-O sahifeleri, üstüne el basarak yemin etmek için getirmişlerdi. Çünkü yemin, doğru olmayanların siperi ve sünnetidir.

هر زمانی بشکند سوگند را چون ندارد مرد کژ در دین وفا

6814-Doğru olmayan şahıs dine vefâkâr olmadığı için ettiği yemini her zaman nakz eder.

ز آنکه ایشان را دو چشم روشنی است راستان را حاجت سوگند نیست

6815-Doğruların yemine ihtiyacı yoktur. Çünkü onların parlak iki gözü vardır.

حفظ ایمان و وفا کار تقی است نقض میثاق و عهد از احمق است

6816-Edilmiş va'd ve ahidleri nakz etmek, ahmaklıktan ileri gelir. Yeminleri hıfz etmek ahde vefâ göstermek müttekî olanın kârıdır.

راست گیرم یا که سوگند خدا گفت پیغمبر که سوگند شما

6817-Resûlullah buyurdu ki: Sizin yemininizi mi doğru tutayım, yoksa Allâh (C.C.)’ın şehâdetini mi?

مصحف اندر دست و بر لب مهر صوم باز سوگند دگر خوردند قوم

6818-Münâfıklar kavmi, ellerinde mushaf, dudaklarında oruç mehri olduğu halde tekrar yemin ettiler ki:

کان بنای مسجد از بهر خداست که به حق این کلام پاک راست

6819-Bu pâk ve doğru kelâm hakkı için o mescidin yapılması Allâh (C.C.) rızâsı içindir.

اندر آن جا ذکر و صدق و یا ربی است اندر آن جا هیچ مکر و حيله نیست

6820-Orada hiçbir mekr ve hile yoktur. Orada ancak zikr-i İlâhî ve sıdk ile yâ Rabbî demek vardır.

می‌رسد در گوش من همچون صدا گفت پیغمبر که آواز خدا

6821-Peygamber buyurdu ki: Allâh (C.C.)’ın sesi, aks-i seda gibi benim kulağıma gelmektedir.

تا به آواز خدا نارد سبق مهر در گوش شما بنهاد حق

6822-Lâkin Allâh (C.C.)’ın sesini duymayasınız diye Cenâb-ı Hakk, sizin kulağınızı mühürlemiştir.

همچو صاف از درد می‌پالایم نك صریح آواز حق می‌آیدم

6823-Allâh(C.C.)’ın sesi açıkça bana geliyor. Ben onu, safı tortudan tefrik ettiğim gibi, mahlûk kelâmından fark ederim.

بانگ حق بشنید کای مسعود بخت همچنان که موسی از سوی درخت

6824-Mûsa’nın ağaç tarafından: “Ey mes’ûd tâlihli” diye Allâh (C.C.)’ın sesini işittiği gibi, âvâz-ı İlâhî benim kulağıma sarâhaten geliyor.

با کلام انوار می‌آمد پدید از درخت اِنِّی اَنَا اللّٰهُ می‌شنید

6825-Mûsâ ağaçtan (اِنِّی اَنَا اللّٰهُ) sesini işitti. O kelâmı işitmekle berâber bir takım nûr gördü.

باز نو سوگندها می‌خواندند چون ز نور وحی در می‌ماندند

6826-Münâfıklar vahyîn nûruna karşı âciz kalınca tekrar yeminlere başladılar.

کی نهد اسپر ز کف پیکارگر چون خدا سوگند را خواند سپر

6827-Cenâb-ı Hakk yemin için siper, kalkan demiştir. Harb ve husûmet eden kimse kalkanı elinden nasıl bırakır?

قد کذبتم گفت با ایشان فصیح باز پیغمبر به تکذیب صریح

6828-Hz.Peygamber açıktan açığa bir tekzib ile onlara kemâl-i fesâhatle: “Siz hakikaten yalan söylüyorsunuz.” buyurdu.

“PEYGAMBER ALEYHİSSELÂM’IN MÜNÂFIKLARI TEKZİB VE İNKÂRİ ÜZERİNE SAHABEDEN BİRİNİN RESÛLULLAH NIÇİN SETTARLIK ETMİYOR DA BUNLARIN AYIPLARINI YÜZLERİNE VURUYOR DİYE DÜŞÜNMESİ”

اندیشیدن یکی از صحابه به انکار که رسول (ص) چرا ستاری نمی‌کند

تا یکی یاری ز یاران رسول

در دلش انکار آمد ز آن نکول

6829-Aleyhisselât Efendimizin münâfıklardan yüz çevirmesi ve habâsetlerini yüzlerine vurması dolayısıyla ashâbdan birinin kalbine inkâr hissi geldi.

می‌کنندشان این پیمبر شرمسار که چنین پیران با شیب و وقار
6830-Böyle yaşlı başlı, vekarlı adamları bu peygamber mahcûp ediyor.

صد هزاران عیب پوشند انبیا کو کرم کو ستر پوشی کو حیا
6831-Kerem nerede, aybı örtmek nerede ve hayâ nerede? Peygamberler yüz binlerce ayıp örterler.

تا نگرده ز اعتراض او روی زرد باز در دل زود استغفار کرد
6832-Ettiği itirâz dolayısıyla yüzü sararmamak ve mahcûp olmamak için, çabucak kalbinden itirâz etti.

کرد مومن را چو ایشان زشت و عاق شومی یاری اصحاب نفاق
6833-Münâfıkların uğursuzluğu mü'mini de onlar gibi çirkinleştirir ve âsî kılar.

مر مرا مگذار بر کفران مصر باز می‌زارید کای علام سر
6834-Tekrar şöyle diyerek tazarrûda bulundu: Ey sırra vâkıf bulunan Rabbim; beni küfrânda musır bırakma!

مسجد ایشانش پر سرگین نمود اندر این اندیشه خوابش در ربود
6835-Bu düşünce arasında uyuyakaldı. Münâfıkların mescidi ona pislikle dolu göründü.

می‌دمید از سنگها دود سیاه سنگهایش اندر حدث جای تباه
6836-Münâfıklar mescidi taşları necâset içinde harap olmuştu. O taşlardan siyah bir duman çıkıyordu.

از نهیب دود تلخ از خواب جست دود در حلقش شد و حلقش بخت
6837-O duman sahâbinin boğazına girdi ve orasını yılan ve akrep gibi soktu. O acı dumanın korkusundan uyuyakaldı sıçradı.

کای خدا اینها نشان منکری است در زمان در رو فتاد و می‌گریست
6838-O anda İlâhî! Bu alâmetler münkirlik nişânıdır diyerek secdeye kapandı.

که کند از نور ایمانم جدا خلم بهتر از چنین حلم ای خدا
6839-Rabbim; beni imândan ayıracak böyle bir hilimden, şefkatten; hulm, kahır ve gazab daha evlâdır, dedi.

تو به تو گنده بود همچون پیاز گر بکاوی کوشش اهل مجاز
6840-Eğer mecaz ehlinin, ehl-i nifakın sa'y ve gayretini eşeleyecek olursan soğan gibi kat kat kokmuştur.

صادقان را يك ز دیگر نغزتر هر یکی از یکدیگر بی‌مغزتر
6841-Bu nevî gayret ve amellerin her biri yekdiğerinden daha içsiz, daha boştur. Sâdıklarınki ise, birbirinden daha latîftir.

بهر هدم مسجد اهل قبا صد کمر آن قوم بسته بر قبا
6842-O kavm, münâfıklar, Kubâ köyü ehâlisinin mescidini yıkmak için, ziynet-i libaslarının üstüne, binlerce gayret kemeri kuşanmışlardı.

کعبه‌ای کردند حق آتش زدش همچو آن اصحاب فیل اندر حبش
6843-Münâfıkların böyle bir mescid yapmaları ashâb-ı fil'in Habeş'de yaptıkları Kâbe gibidir ki Allâh(C.C.) onu yakmıştır.

حالشان چون شد فرو خوان از کلام قصد کعبه ساختند از انتقام

6844-Habeşliler, intikâm niyetiyle Kâ'beye kasdetmişlerdi. Onların ne hâle uğradıklarını Kelâm-ı İlâhîden, Kur'ân-ı Kerîm'deki () sûresinden okuyup anla!

نیست الا حیلت و مکر و ستیز مر سیه رویان دین را خود جهیز

6845-Dinin kara yüzlülerinde, din düşmanlarında hile, mekr ve mücâdeleden başka bir şey yoktur.

واقعہ تا شد یقینشان سر آن ہر صحابی دید ز آن مسجد عیان

6846-Ashabdan her biri, o mescid-i dırâr'a dâir rüya gördü de oranın yapılışındaki münâfıkların kasdı cümlesine yakînen mâlum oldu.

پس یقین گردد صفا بر اہل شک واقعات ار باز گویم یک بہ یک

6847-O vâkıaları birer birer izah etseydim şek ve şüphe ashâbına safây-ı derûn hâsıl olurdu.

نازنینانند و زبید نازشان لیک می ترسم ز کشف رازشان

6848-Lâkin onların sırrını keşfetmekten korkarım. Onlar nâzenîn-i İlâhîyyedir ki naz da kendilerine yaraşır.

بی محک آن نقد را بگرفته اند شرع بی تقلید می پذیرفته اند

6849-Şeriatı taklitsiz, tahkîkî olarak kabul etmişler, nakd gibi olan dîn-i İslâmı nihenksiz almışlardır.

ہر کسی در ضالہی خود موقن است حکمت قرآن چو ضالہی مومن است

6850-Kur'ân-ı Kerîm'in hikmetleri, mü'minin kaybolmuş devesi gibidir. Herkes de kendi kaybını pek iyi bilir.

“KAYBOLMUŞ DEVESİNİ ARAYAN VE HERKESE ONU SORAN KİMSENİN KISSASI”

قصہی آن شخص کہ اشتر ضالہی خود می جست و می پرسید

چون بیابی چون ندانی کان تست اشتری گم کردی و جستیش چست

6851-Bir deveyi kaybedince hemen onu ararsın. Bulunca kendi malın olduğunu nasıl bilmezsin?

از گفت بگریخته در پردہای ضالہ چہ بود ناقہای گم کردہای

6852-Dâlle nedir? Kaybolmuş devedir ki senin elinden kaçmış ve bir bir yere saklanmıştı.

اشتر تو ز آن میان گشته نہان آمدہ در بار کردن کاروان

6853-Kervan, yüklerini yükletmeye başladığı halde, senin deven arada kaybolmuş.

کاروان شد دور و نزدیک است شب می دوی این سو و آن سو خشک لب

6854-Harâretten dudakların kurumuş olduğu halde oraya buraya koşarsın. O sırada kervan uzaklaşır ve gece yaklaşır.

تو پی اشتر دوان گشته بہ طوف رخت مانده بر زمین در راہ خوف

6855-Korkulu yolda yükün orta yerde kalmış, sen deveyi bulmak için koşuyor ve etrâfı dolaşıyor ve diyorsun ki:

جستہ بیرون بامداد از آخوری کای مسلمانان کہ دیدہ ست اشتری

6856-Ey Müslümanlar! Sabahleyin ahırdan fırlayan bir deveyi gören varmı?

مژدگانی می‌دهم چندین درم هر که بر گوید نشان از اشترم
6857-Her kim devemin nişânını ve gittiği tarafı haber verirse müjdelik olarak şu kadar para vereceğim.

ریش‌خندت می‌کند زین هر خسی باز می‌جویی نشان از هر کسی
6858-Tekrar herkesten devenin nişânını ararsın. Her alçak senin sakalına güler.

اشتر سرخی به سوی آن علف کاشتری دیدیم می‌رفت این طرف
6859-Bir deve gördük ki bu tarafa gidiyordu. Kırmızı tüylü bir deve idi. Şu otun yanına doğru gitmişti.

و آن دگر گوید جلش منقوش بود آن یکی گوید بریده گوش بود
6860-Biri kulağı kesikti der. Bir başkası; çulu nakışlı idi haberini verir.
 و آن دگر گوید ز گر بی‌پشم بود آن یکی گوید شتر يك چشم بود
6861-Diğer biri, devenin tek gözlü bir başkası da uyuz olduğunu söyler.
 از گزافه هر خسی کرده بیان از برای مژدگانی صد نشان
6862-Her alçak, müjdelik almak için, devenin yalandan yüzlerce nişânını beyân eder.

“MUHELİF MEZHEPLER ARASINDA TEREDDÜDE UĞRAMAK VE HEPSİNDEN AYRILIP HALAS BULMAK”

متردد شدن در میان مذهبهای مخالف و بیرون شو و مخلص یافتن

می‌کند موصوف غیبی را صفت همچنان که هر کسی در معرفت
6863-Bu ona benzer ki herkes, mevsûf-i gaybîyi, Hakk Sübhânehû ve Teâlâ'yı bir sıfatla tavsîf eder.

باحثی مر گفت او را کرده جرح فلسفی از نوع دیگر کرده شرح
6864-Bir feylesof, başka türlü şerheder. Bir bahisci de feylesofun sözünü red ve cerh eder.

و آن دگر از زرق جانی می‌کند و آن دگر در هر دو طعنه می‌زند
6865-Bir üçüncü, her ikisine ta'n ve itiraz eder, bir dördüncü riyâkârlıkla can çekişir.

نی بکلی گمراهانند این رمه این حقیقت دان نه حق‌اند این همه
6866-Şu hakikati bil ki, bu muhtelif mütâleaların hepsi doğru değildir o gürûhun hepsi de sapık değillerdir.

قلب را ابله به بوی زر خرید ز آنکه بی‌حق باطلی ناید پدید
6867-Çünkü Hak olmayınca bâtıl da zuhur etmez. Bir budala, kalp bir parayı altın tamahıyla alır.

قلبه را خرج کردن کی توان گر نبودی در جهان نقدی روان
6868-Eğer dünyâda geçer akçe olmasaydı kalp paraları sürmek nasıl mümkün olurdu?

آن دروغ از راست می‌گیرد فروغ تا نباشد راست کی باشد دروغ
6869-Doğru söz olmayınca yalan olur mu? O yalan doğrudan kuvvet alır.
 زهر در قندی رود آن گه خورند بر امید راست کژ را می‌خرند

6870-Eğriyi doğru ümidiyle alırlar. Zehiri şekerle korlar, ondan sonra yerler.

چه برد گندم‌نمای جو فروش گر نباشد گندم محبوب نوش

6871-Eğer tatlı tatlı yenilen buğday olmasaydı, buğday gösterip arpa satmak isteyen hilekâr ne kazandırdı?

بی‌حقیقت نیست در عالم خیال پس مگو جمله خیال است و ضلال

6872-Sakın, bunların hepsi hayâl ve dalâlettir deme. Âlemde hakikatsiz hayâl olmaz.

تا کند جان هر شبی را امتحان حق شب قدر است در شبها نهران

6873-Allâh(C.C.) geceler arasında gizli kadir gecesı gibidir. Böyle olması da rûhun her geceyi tecrübe etmesi, tâat ve ibâdatla geçirmesi içindir.

نه همه شبها بود خالی از آن نه همه شبها بود قدر ای جوان

6874-Ey genç! Ne bütün geceler kadirdir, ne bütün geceler ondan hâlidir.

امتحان کن و آن که حق است آن بگیر در میان دلق پوشان يك فقیر

6875-Aba giyen dervişler arasında bir fakir vardır ki leyle-i kadr gibidir. Sen de bütün dervişleri tecrübe et, hangisi ehl-i hak ise onu kabul et.

باز داند هیزکان را از فتی مومن کیس ممیز کو که تا

6876-Zeki ve temyiz edici mü'min nerede ki namertleri, mertlerden ayırt eder.

تاجران باشند جمله ابلهان گر نه معیوبات باشد در جهان

6877-Eğer dünyada ayıplı, kusurlu mallar bulunmasaydı bütün ticaret erbâbının budala olması lâzım gelirdi.

چون که عیبی نیست چه نااهل و اهل پس بود کالا شناسی سخت سهل

6878-Kusurlu bulunmayınca bir kumaşı tanımak ve onun değerini anlamak çok kolay olurdu. Zira ayıp olmayınca ehil ve nâehil olmak müsâvîdir.

چون همه خوب است اینجا عود نیست و همه عیب است دانش سود نیست

6879-Eğer dünyadaki şeylerin hepsi ayıp ve kusurlu bulunsaydı ilmin de faydası olmazdı. Çünkü içinde od ağacı bulunmayan ve hepsi odundan ibâret olan bir yığın, ilim ile nasıl ayırt edilir?

و انکه گوید جمله باطل او شقی است آن که گوید جمله حقند احمق است

6880-Her kim dünyadaki mevcûdâtın hepsi haktır derse ahmaktır; hepsi bâtıldır diyen de şakî'dir.

تاجران رنگ و بو کور و کبود تاجران انبیا کردند سود

6881-Peygamberler tâcirler gibi ticâret ve istifâde ettiler. Çünkü sağlam ve kusurlu malları fark eylediler. Renk ve koku tâcirleri, sûret-i zâhireye aldanın tâcirler ise çok zarara uğradılar.

هر دو چشم خویش را نیکو بمال می‌نماید مار اندر چشم مال

6882-Yılan, insanın gözüne mal olarak görünür. Ey gâfil, gözlerini iyice oğ da uykun açılsın.

بنگر اندر خسر فرعون و ثمود منگر اندر غبطه‌ی این بیع و سود

6883-Bu dünyâ alış verişindeki kâr'a gıpta ile bakma. Fir'avn ile Semûd kavminin uğramış oldukları zarar ve ziyâna bak.

ز انکه حق فرمود ثم ارجع بصر اندر این گردون مکرر کن نظر

6884-Bu feleğe tekrar tekrar bak. Çünkü Cenâb-ı Hakk, Ona bir kere daha dön de bak!

“KENDİSİNDE BULUNAN HAYIR VE ŞERRİN MEYDANA ÇIKMASI İÇİN HER ŞEYİN İMTİHAN EDİLMESİ”

امتحان هر چیزی تا ظاهر شود خیر و شری که در وی است

بارها بنگر ببین هل من فطور يك نظر قانع مشو زين سقف نور

6885-Nurdan bir tavan olan gökyüzüne bir bakışla kanaat etme. Tekrar tekrar bak ki bir yarık ve bir noksan görebilir misin?

بارها بنگر چو مرد عیب جو چون که گفتت کاندرا این سقف نکو

6886-Mademki Allâh(C.C.) sana emretti ve () ve () buyurdu. Sen de bu latîf tavana kusur bulmak isteyen ve noksan arayan bir kimse gibi tekrar tekrar bak.

دیدن و تمییز باید در پسند پس زمین تیره را دانی که چند

6887-Şu kara toprağı bilirsın ki onu lâyıkiyla görebilmek ve güzelliğini anlayıp beğenmek için ne kadar bakmak ve tetkik etmek lazımdır.

چند باید عقل ما را رنج برد تا بیالاییم صافان را ز درد

6888-Zeminin saf olanını tortusundan süzmek için aklımızın ne kadar zahmet çekmesi lazımdır.

تاب تابستان بهار همچو جان امتحانهای زمستان و خزان

6889-Kışın ve son baharın imtihanları, yazın sıcağı, rûh gibi olan baharın letâfeti.

تا پدید آرد عوارض فرقها بادهای و ابرها و برقها

6890-Rüzgârlar, bulutlar, şimşekler, avâızın zeminden baş göstermesi, dikilmiş tohumların yetişip meydana gelmesi içindir.

هر چه اندر جیب دارد لعل و سنگ تا برون آرد زمین خاک رنگ

6891-Toprak, renkli zeminin cebinde; içindeki la'li ve taşı meydana çıkarması içindir.

از خزانه‌ی حق و دریای کرم هر چه دزدیده ست این خاک دژم

6892-Bu suratsız toprak Hazîne-i İlâhîyyeden ve Hakk'ın kerem deryâsından her ne çalmışsa.

آن چه بردی شرح واده مو به مو شحنه‌ی تقدیر گوید راست گو

6893-Takdir-i İlâhî şahnesi, asâyiş memuru ona der ki: Doğru söyle her ne aldıysan birer birer izahet.

شحنه او را در کشد در پیچ پیچ دزد یعنی خاک گوید هیچ هیچ

6894-Hırsız, toprak; hiçbir şey almadım, der. Takdir-i İlâhî zâbiti de onu işkenceye çeker.

که بر آویزد کند هر چه بتر شحنه گاهش لطف گوید چون شکر

6895-Zâbit ona kâh şeker gibi söz söyler, kâh onu asıp en kötü işkenceleri yapar.

ظاهر آید ز آتش خوف و رجا تا میان قهر و لطف آن خفیه‌ها

6896-Tâ ki takdirin kahrı ve lutfuyla arzın içinde gizli bulunan nebâtât ve mâdeniyât gibi şeyler korku ve ümit ateşiyle meydana çıka.

و آن خزان تخويف و تهديد خداست آن بهاران لطف شهنه‌ی کبرياست

6897-O bahar mevsimi, Şahne-i Kibriyâ ve Zâbit-i Takdir'in lutf ile muâmelesidir. O sonbahar ise Hakk'ın tehdidi ve korkutmasıdır.

تا تو ای دزد خفی ظاهر شوی و آن زمستان چار میخ معنوی

6898-Ey gizli hırsız, ey toprak! Sen zâhire çıkarın diye, o kış günleri senin için bir çarmıhtır.

يك زمانى قبض و درد و غش و غل پس مجاهد را زمانى بسط دل

6899-Şimdi mücâhidin de bazen kalbinde inbisât ve ferahlık, bazen ise kabz, sıkıntı, hastalık, karşılık zuhura gelir, hattâ boğazına lâle takılır.

منكر و دزد و ضيای جان ماست ز انكه اين آب و گلى كابدان ماست

6900-Çünkü bu su ve çamurdan olan bedenlerimiz, ruhların ziyâsı hırsızlarıdır.

بر تن ما می‌نهد ای شیر مرد حق تعالی گرم و سرد و رنج و درد

6901-Ey arslan gibi adam! Hak Teâlâ bizim bedenimize sığağı, soğuşu, hastalığı, yüklemiştir.

جمله بهر نقد جان ظاهر شدن خوف و جوع و نقص اموال و بدن

6902-Açlığı, korkuyu, malların ve bedenlerin eksilmesini bizim cesedimize havale eder. Bunların hepsi can nakdinin meydana çıkması içindir.

بهر این نيك و بدی کاميخته ست این وعيد و وعده‌ها انگيخته ست

6903-Karışık olan iyilik ve kötülüklerin ayırt edilmesi için bu va'id ve va'dler peydâ olmuştur.

نقد و قلب اندر حرم‌دان ريختند چون كه حق و باطلی آميختند

6904-Hakkı ve batılı birbirine karıştırdıkları için, sağlam para ile kalp akçeyi bu âleme döktüler.

در حقایق امتحانها دیده‌ای پس محك می‌بایدش بگزیده‌ای

6905-O halde intihab edilmiş hakikatleri tâyin eylediği, tecrübelerle sâbit olmuş bir mihenk lâzımdır.

و اندر آب افكن مينديش از بلا شیر ده ای مادر موسی و را

6906-Ey Mûsâ'nın anası! Çocuğuna sût ver, sonra onu suya bırak da belâdan korkma.

همچو موسی شیر را تمییز کرد هر كه در روز ألسئت آن شیر خورد

6907-"Elestü birabbiküm" gününde her kim mârifet sûtünü içtiyse Mûsâ Peygamber gibi kadınların sûtünü, dünyadaki hak ve bâtılı ayırt eder.

این زمان یا ام موسی ارضعی گر تو بر تمییز طفلت مولعی

6908-Ey Musâ'nın anası; eğer sen çocuğunun temyiz ve tefrikini istiyorsan şimdi onu emzir.

تا فرو ناید بدایه‌ی بد سرش تا ببیند طعم شیر مادرش

6909-Anasının sûtündeki lezzeti anlasın, kötü bir sûtineye teslim olmasın.

"O DEVE ARAYAN ŞAHSIN HİKÂYESİNİ ŞERH ETMENİN FAYDASI"

شرح فایده‌ی حکایت آن شخص شتر جوینده

هر کسی ز اشتر نشانت می‌دهد
اشتری گم کرده‌ای ای معتمد
6910-Ey mûtemed kimse; bir deve kaybetmişsin, herkes sana deveden nişan veriyor.

لیک دانی کاین نشانیها خطاست
تو نمی‌دانی که آن اشتر کجاست
6911-Sen o devenin nerede olduğunu bilmiyorsun, fakat verilen nişanların, edilen târiflerin yanlış olduğunu anlıyorsun.

همچو آن گم کرده جوید اشتری
و آنکه اشتر گم نکرد او از مری
6912-Biri daha var ki deve kaybetmediği halde, inat ve taklit yoluyla, kaybetmiş olan gibi, devesini aramaktadır.

هر که یابد اجرتش آورده‌ام
که بلی من هم شتر گم کرده‌ام
6913-O da der ki: Evet, ben de deve kaybettim. Her kim bulursa ücretini getirmişimdir.

بهر طمع اشتر این بازی کند
تا در اشتر با تو انبازی کند
6914-Senin devene ortak olmak içindir ki deve tamahıyla bu oyunu oynamaktadır.

لیک گفتت آن مقلد را عصاست
او نشان کژ بنشناسد ز راست
6915-O, nişânın doğrusunu eğrisinden ayırt edemez. Lakin senin sözün ve târifin onun eline asâ olur.

او به تقلید تو می‌گوید همان
هر چه را گویی خطا بود آن نشان
6916-Sen verilen nişanlardan hangisine yanlış dersin o da seni taklit ile onu söyler.

پس یقین گردد ترا لا رَیْبَ فیه
چون نشان راست گویند و شبیه
6917-Doğru ve benzer bir nişân verdiklerinde, senin devenden bahsettiklerine şüphesiz kalmaz ve yakın hâsıl olur.

رنگ روی و صحت و زورت شود
آن شفای جان رنجورت شود
6918-O nişan, senin hasta canına şifâ olur, yüzüne renk verir, derdine sıhhat yerine geçer.

جسم تو جان گردد و جاننت روان
چشم تو روشن شود پایت دوان
6919-Gözün aydın, ayakların koşucu, cismin cân, canın onu bulmaya revân olur.

این نشانیها بلاغ آمد مبین
پس بگویی راست گفتی ای امین
6920-Artık dersin ki: Ey emin kimse doğru söyledin, bu nişanlar zâhir bir tebliğdir.

این براتی باشد و قدر نجات
فیه آیات ثقات بینات
6921-Bu nişanda doğru ve âşikar alâmetler vardır. Bu hayır benim için berat ve kadir geceleri gibidir.

وقت آهنگ است پیش آهنگ شو
این نشان چون داد گویی پیش رو
6922-O ârif bu nişanı verince ona dersin ki: Öne geç, gidip deveyi bulma zamânıdır, sen kılavuz ol.

بوی بردی ز اشترم بنما که کو
پی روی تو کنم ای راست گو

6923-Ey doğru söyleyen zât, sana tâbi olayım. Devemden nişan verdin, artık nerede olduğunu da göster.

کاو در این جست شتر بهر مری ست پیش آن کس که نه صاحب اشتري ست
6924-Deve sâhibi olmayan kimse indinde bu deve arayış ancak taklid içindir.

جز ز عکس ناقه جوی راستین زین نشان راست نفزودش یقین
6925-Doğru deve arayanın, hakikaten devesi kaybolanın aksine olarak, bu doğru nişandan o mukallidin yakîni artmaz.

که گزافه نیست این هیهای او بوی برد از جد و گرمیهای او
6926-Mukallit, asıl devesi kaybolanın ciddiyet ve harâretle aramasından onun böyle hay hay demesinin yalan olmadığını anlamıştır.

اشتری گم کرده است او هم بلی اندر این اشتر نبودش حق ولی
6927-Asıl kaybolan deve de onun hakkı yoktu. Lâkin... Evet... O da bir deve kaybetmişti.

آنچ ازو گم شد فراموشش شده طمع ناقه‌ی غیر رو پوشش شده
6928-Başkasının devesine tamah edişi yüzüne hicap olmuştu da, kendi kaybettiğini unutmuştu.

از طمع هم درد صاحب می‌شود هر کجا او می‌دود این می‌دود
6929-Bu, devesi kaybolan, ne tarafa koşarsa o da o tarafa koşuyor, dertli olan deve sâhibine hırs ve tamahından dert ortağı oluyordu.

آن دروغش راستی شد ناگهان کاذبی یا صادقی چون شد روان
6930-Bir yalancı bir sâdik ile yoldaş olursa onun yalanı ansızın doğru olur.

اشتر خود نیز آن دیگر بیافت اندر آن صحرا که آن اشتر شتافت
6931-Devenin kaçmış olduğu kırdaki mukallit de devesini buldu.

بی‌طمع شد ز اشتر آن یار و خویش چون بدیدش یاد آورد آن خویش
6932-Devesini görünce kendi malını hatırladı, arkadaşın develerine tamah etmekten vazgeçti.

اشتر خود را که آن جا می‌چرید آن مقلد شد محقق چون بدید
6933-O mukallit, devesinin orada otladığını görünce muhakkik oldu.

می‌نجستش تا ندید او را به دشت او طلب کار شتر آن لحظه گشت
6934-Deveyi kırdaki aramadığı halde, bulunca o an, hakikaten deveye talip kesildi.

چشم سوی ناقه‌ی خود باز کرد بعد از آن تنها روی آغاز کرد
6935-Ondan sonra kendi devesine doğru gözünü açtı ve yalnız gitmeye başladı.

تا به اکنون پاس من می‌داشتی گفت آن صادق مرا بگذاشتی
6936-O sâdik, asıl deve sâhibi: Bu âna kadar beni takip ettiğin halde şimdi niçin terkettin? dedi.

وز طمع در چاپلوسی بوده‌ام گفت تا اکنون فسوسی بوده‌ام
6937-Muhakkik olan mukallid de cevap verdi ki: Şimdiye kadar beyhûde yere koşuyor, hırs ve tamahlıktan sana yaltaklanıyordum.

در طلب از تو جدا گشتم به تن
این زمان هم درد تو گشتم که من
6938- *Şu anda senin dert ortağın olduğum için talep ve taharrîde senden cismen ayrıldım.*

جان من دید آن خود شد چشم پر
از تو می‌دزیدمی وصف شتر
6939- *Ben, devenin nişanlarını senden çalıyor, öğrenip söylüyordum. Şimdi ise rûhum, kendininkini gördü ve gözü doldu.*

مس کنون مغلوب شد زر غالبش
تا نیابیدم نبودم طالبش
6940- *Devemi bulmasaydım tâlibi olmayacaktım. Amma şimdi bakır mağlûp, altın gâlip oldu.*

هزل شد فانی و جد اثبات شکر
سیئاتم شد همه طاعات شکر
6941- *Günahlarım bütün tâat, latîfelerim ciddiyet oldu. Cenâb-ı Hakk'a çok şükür.*

پس مزین بر سیئاتم هیچ دق
سیئاتم چون وسیلت شد به حق
6942- *Günahlarım Hakk'ı bulmaya vesile oldu. O halde o seyyielerimden dolayı beni ta'n etme.*

مر مرا جد و طلب صدقی گشود
مر ترا صدق تو طالب کرده بود
6943- *Hakikate, senin doğruluğun seni tâlib kılmış ve deveni aratmıştı. Bana da ciddiyet ve gayretim, doğruluk kapısını açtı.*

صدق تو آورد در جستن ترا جستتم آورد در صدقی مرا
6944- *Senin doğruluğun seni aramaya sevketti. Benim arayışım da beni doğruluğa getirdi.*

سخره و بیگار می‌پنداشتم
تخم دولت در زمین می‌کاشتم
6945- *Ben devlet tohumunu toprağa ekiyor, devlet ve seâdeti bâd-i hevâ ve işsizlik sanıyordum.*

هر یکی دانه که کشتم صد برست
آن نبد بیگار کسبی بود چست
6946- *O tohum ekişim, seninle birlikte öteye beriye koşuşum işsizlik değil, çabuk bir kazanç oldu. Bir dâne ektimse yüz dâne mahsûl verdi.*

چون در آمد دید کان خانه‌ی خود است
دزد سوی خانه‌ای شد زیر دست
6947- *Bir hırsız, gizlice bir eve girdi. Fakat içeriye girince orasının kendi evi olduğunu gördü.*

با درشتی ساز تا نرمی رسد
گرم باش ای سرد تا گرمی رسد
6948- *Ey talep husûsunda soğuk davranan; kerîm ol ki, Allâh(C.C.)'ın şevk ve muhabbeti erişsin. Şiddet ve huşûnete alış ki Hakk'ın nimet ve yumuşaklığı yetişsin.*

تنگ آمد لفظ معنی بس پر است
آن دو اشتر نیست آن يك اشتر است
6949- *Bahsettiğimiz iki deve değil, bir devedir. Fakat mânânın vüs'atine karşı lafz dar gelmektedir.*

ز آن پیمبر گفت قد کل لسان
لفظ در معنی همیشه نارسان
6950- *Lafız dâimâ mânâyâ erişemez ve onu tamamıyla ifâde edemez. Bundan dolayı Hz. Peygamber "Hak'kı tanıyanın dili tutulur." buyurmuştur.*

چه قدر داند ز چرخ و آفتاب
نطق اصطربا باشد در حساب
6951- *Söz hesapta usturlab gibi kalır. Ve Felek ile Güneşi ne kadar bilir?*
آفتاب از آفتابش ذره‌ای است
خاصه چرخ‌ی کاین فلک زو پره‌ای است

6952-Husûsiyle mânevi bir felek ki bu mâddi felek onun bir kanadı;
bizim Güneş de onun bir zerresi gibidir.

“HER NEFİSTE MESCİD’İ DIRAR FİTNESİ OLDUĞUNUN BEYANI”

بیان آن که در هر نفسی فتنه‌ی مسجد ضرار است

چون پدید آمد که آن مسجد نبود خانه‌ی حیلت بد و دام جهود
6953-Mescid-i Dırânın bir İslâm mescidi olmadığı, hile yuvası, çıfıt tuzağı
olduğu meydâna çıkınca!

مطرحه‌ی خاشاک و خاکستر کنید پس نبی فرمود کان را بر کنید
6954-Hz. Peygamber, onu yıkmalarını, çör çöp ve kül atılacak bir
mezbele yapmalarını emretti.

دانه‌ها بر دام ریزی نیست جود صاحب مسجد چو مسجد قلب بود
6955-Mescidin sâhibi, münâfıklar, yaptıkları mescid gibi kalp idiler.
Onların bunu yapışları, avcının tuzağa dâne dökmesi gibi, avlamak içindi;
cömertlik eseri değildi.

آن چنان لقمه نه بخشش نه سخاست گوشت کاندلر شست تو ماهی رباست
6956-Senin oltanda bulunup da balık avlayan et parçası, ne bahşîşdir ve
ne de cömertliktir.

آن چه کفو او نبد راهش نداد مسجد اهل قبا کان بد جماد
6957-Cemâd olan, taş ve çamurdan yapılan Mescid-i Kubâ, kendinin eşi
ve benzeri olmayan mescid-i Dırânın bâkî kalmasına yol vermedi.

دان که آن جا فرق‌ها و فصل‌هاست پس حقایق را که اصل اصلهاست
6958-İmdi asl’ul-asl olan hakikatlerin de, bil ki, farkları, ayrılıkları
vardır.

خود چه گویم حال فرق آن جهان گور او هرگز چو گور او مدان
6959-Onun mezârını o birinin mezârı gibi bilme. Mü’mîn ile kâfirin
kabrideki hâli müsâvî değildir. O bir âlemdeki hâl farkı için ne söyleyim?

تا نسازی مسجد اهل ضرار بر محك زن کار خود ای مرد کار
6960-Ey iş adamı! Ey Hakk yolunun sâlikî! Kendi malını şeriat mihengine
vur ki, sen de bir mescid-i dırâr yapmış ve bir fitne çıkarmış olmayasın.

چون نظر کردی تو خود ز یشان بدی بس بر آن مسجد کنان تسخر زدی
6961-Sen o mescidi yapanlarla eğleniyorsun. Lâkin dikkatli bakacak
olursan fitnekârlığın dolayısıyla sen de onlardan birisin.

**“KENDİNİN DE MÜBTELÂ OLDUĞU BİR İŞTEN DOLAYI, ARKADAŞIYLA KAVGA
EDEN HİNDLİNİN HİKÂYESİ”**

حکایت هندو که با یار خود جنگ می‌کرد بر کاری و خبر نداشت که او هم بدان
مبتلاست

بهر طاعت راکع و ساجد شدند چار هندو در یکی مسجد شدند
6962-Hindli dört kişi bir mescide girdiler ve tâat maksadıyla rûkû ve
sücûd ettiler.

در نماز آمد به مسکینی و درد
هر یکی بر نیتی تکبیر کرد
6963-Her biri bir niyetle, kimi edâ, kimi kazâ kastıyla ve meskenet ve dert ile namaza başladılar.

کای موزن بانگ کردی وقت هست
موزن آمد از یکی لفظی بجست
6964-Mescidin müezzini geldi. Namaz kılan hindilerin birinin ağzından: Ey müezzîn ezan okundu mu, daha vakit var mı? diye bir söz fırladı.

هی سخن گفتی و باطل شد نماز
گفت آن هندوی دیگر از نیاز
6965-Diğer hindli namaz ve niyazda iken: Hey bana bak, söz söyledin, namazın fâsid oldu, dedi.

چه زنی طعنه بر او خود را بگو
آن سوم گفت آن دوم را ای عمو
6966-Üçüncüsü, bu ikinciye: Amca; ona ne kusur buluyorsun? Kendine bak ki sen de söz söyledin, dedi.

در نیفتادم به چه چون آن سه تن
آن چهارم گفت حمد الله که من
6967-Dördüncüleri, elhamdülillâh, ben şu üç kişi gibi kuyuya düşmedim, namazım bozulmadı dedi.

عیب گویان بیشتر گم کرده راه
پس نماز هر چهاران شد تباه
6968-Her dördünün de namazı fâsid oldu. Bir kimsenin ayıbını söyleyenler, ayıbı olanlardan ziyâde dalâlete düşerler.

هر که عیبی گفت آن بر خود خرید
ای خنك جانی که عیب خویش دید
6969-Kendi ayıbını gören ne mutlu bir candır. Bir kimse birinin ayıbını söylerse onu kendi satın almış olur.

و آن دگر نیمش ز غیبتان بده ست
ز آنکه نیم او ز عیبتان بده ست
6970-Çünkü insanın yarısı, nefsi ve mâddiyyâtı ayıplık ve kusur âlemi olan Dünyâdadır. O bir yarısı, rûhaniyyeti ise gayb âlemindeydir.

مرهمت بر خویش باید کار بست
چون که بر سر مر ترا ده ریش هست
6971-Senin başında on tâne yara ve çıban bulununca merhemini kendi başına sürmen gerektir.

چون شکسته گشت جای ارحمواست
عیب کردن ریش را داروی اوست
6972-Kendini ayıplamak, o ayıbın merhemi ve ilacıdır. Bir kimse kırık dökük bir hâle gelir ve öyle olduğunu yakinen bilirse (ارحموا) Hadisinin mahalli olur.

بو که آن عیب از تو گردد نیز فاش
گر همان عیبت نبود ایمن مباحش
6973-Bir mü'mini ta'n ettiği ayıp, sende yoksa da emin olma. Belki öyle bir ayıp senden de zuhur edebilir.

پس چه خود را ایمن و خوش دیده‌ای
لا تخافوا از خدا نشنیده‌ای
6974-Korkmayın! Hitâbını Allâh(C.C.)'tan işitmediğin halde, kendini niçin emin ve hoş görüyorsun.

گشت رسوا بین که او را نام چيست
سالها ابليس نيكو نام زيست
6975-Şeytan yıllarca hüsn-i hayat ile yaşadı, azâzil diye melekler arasında muhterem tutuldu. Fakat sonra rezil ve rüsvâ oldu. Bir onun adına bir de sonunda ne olduğuna bak!

گشت معروفی بعکس ای وای او
در جهان معروف بد علیای او

6976-Onun yüksekliği âlemde biliniyordu. Lâkin nihâyet o yüksekliğin aksiyle, alçaklıkla meşhûr oldu. Vay onun hâline!

رو بشو از خوف پس بنمای رو تا نه ای ایمن تو معروفی مجو

6977-Sen emin olmadıkça mârufluk arama. Şöhret peşinde koşma. Evvelâ korkudan yüzünü yıka, ondan sonra herkese yüz göster.

بر دگر ساده ز نخ طعنه مزین تا نروید ریش تو ای خوب من

6978-Güzelim; senin sakalın çıkmayınca çenesinde tüy olmayanları ayıplama.

در چهی افتاد تا شد پند تو این نگر که مبتلا شد جان او

6979-Buna, şeytana bak ki onun canı belâyâ uğradı ve bir dalâlet kuyusuna yuvarlandı da onun hâli sana bir ibret ve nasihat oldu.

زهر او نوشید تو خور قند او تو نیفتادی که باشی پند او

6980-Sen o kuyuya düşmedin ki ona nasihat olasin. O lânet zehrini içti, sen de ondan ibret alıp Hakk'ın rahmet şekerini ye.

“BİR DİĞERİ KORKSUN DİYE, OĞUZ TÜRKLERİNİN BİRİNİ ÖLDÜRMEYE KASIDLARI”

قصد کردن غزان به کشتن يك مردی تا آن دگر بترسد

بهر یغما بر دهی ناگه زدند آن غزان ترك خونریز آمدند

6981-O oğuz Türkleri kan dökücü idiler. Yağma etmek için ansızın bir köyü vurdular.

در هلاک آن یکی بشتافتند دو کس از اعیان آن ده یافتند

6982-O köyün âyânından iki kişi buldular ve birini öldürmek için acele ettiler.

گفت ای شاهان و ارکان بلند دست بستندش که قربانش کنند

6983-Onu kurban etmek için ellerini bağladılar. O zavallı dedi ki: Ey yüksek usûl ve erkân şahları.

از چه آخر تشنه‌ی خون منید در چه مرگم چرا می‌افکنید

6984-Ne yüzden benim canıma kastediyorsunuz, ne sebeple kanıma susamışsınız?

چون چنین درویشم و عریان تنم چیست حکمت چه غرض در کشتنم

6985-Böylece fakir ve çıplak bir halde iken benim öldürülmemde ne hikmet ve garaz vardır?

تا بترسد او و زر پیدا کند گفت تا هیبت بر این یارت زند

6986-Şu arkadaşın korkusun da altın çıkarsın diye seni öldüreceğiz.

گفت قاصد کرده است او را زر است گفت آخر او ز من مسکین‌تر است

6987-O zavallı dedi ki: O bîçâre benden fakirdir. Oğuz cevap verdi ki: O fakrı kasten ihtiyâr eylemiştir. Altını vardır.

در مقام احتمال و در شك‌ایم گفت چون وهم است ما هر دو يك‌ایم

6988-O bîçâre dedi ki: Vehme tâbi olunca her ikimiz de biriz, ihtimâl ve şek makâmındayız.

تا بترسم من دهم زر را نشان خود و را بکشید اول ای شهان

6989-Ey şâhlar; evvelâ onu öldürün de ben korkayım ve altının bulunduğu yeri göstereyim.

آمدیم آخر زمان در انتها پس کرمهای الهی بین که ما

6990-O halde Allâh(C.C.)'ın lütf ve keremlerini gör ki, o lütuflar ve o keremler sâyesinde biz ümmetlerin sonunda ve âhir zamanda geldik.

در حدیث است آخرون السابقون
آخرین قرن‌ها پیش از قرون
6991-Asırların sonu, karnların evvelidir. Hadis-i şerifte Ahîrûnnesebikûn buyurulmuştur.

عارض رحمت به جان ما نمود
تا هلاک قوم نوح و قوم هود
6992-Nûh ve Hûd Aleyhisselâmın kavimleri helâk oldu. Onların helâki bizim rûhumuza rahmet bulutunu gösterdi.

ور خود این بر عکس کردی وای تو
کشت ایشان را که ما ترسیم از او
6993-Allâh(C.C.) Zü'l-Celâl, onların vak'alarını biz işitip korkalım ve o'nun varlığıyla birliğine inanalım diye onları öldürdü. Eğer kazıyye bir aksi olsaydı biz evvel gelip de onlar bizden ibret alacak olsalardı vay senin hâline.

“ENBİYA VE EVLİYÂNIN VARLIĞINA KARŞI KENDİNİ BEĞENENLERİN VE KÜFRAN-I NİMETTE BULUNANLARIN HALİ”

بیان حال خود پرستان و ناشکران در نعمت وجود انبیا و اولیا علیهم السلام

وز دل چون سنگ وز جان سیاه
هر ک از ایشان گفت از عیب و گناه
6994-Peygamberlerden hangisi, suç ve ayıptan bahsetti ise; taş gibi katı gönülden, kapkara candan...

و ز فراغت از غم فردای او
و ز سبک داری فرمان‌های او
6995-Emr-i ilâhîyi hafif tutuşlarında ve kıyâmet gününün gam ve düşüncesinden uzak kalmalarından...

چون زنان مر نفس را بودن زبون
و ز هوس و ز عشق این دنیای دون
6996-Heveslerinden; bu alçak Dünyaya ve kadınlar gibi nefsi-i emmâreye zebun olmalarından...

و آن رمیدن از لقای صالحان
و آن فرار از نکته‌های ناصحان
6997-Nasihât edenlerin nüktelerinden kaçmalarından, sâlihlerin yüzünü görmekten ürkmelerinden...

با شهان تزویر و روبه‌شانگی
با دل و با اهل دل بیگانگی
6998-Gönüle ve gönül ehli olanlara yabancı durmalarından, sultan-ı mânevî olanlara tilki gibi hilekârlık etmelerinden...

از حسدشان خفیه دشمن داشتن
سیر چشمان را گدا پنداشتن
6999-Tok gözlü ve müstağnî olanları dilenci sanmalarından, hased sevkiyle onları gizlice düşman tutmalarından bahsetti.

ور نه گویی زرق و مکر است و دغا است
گر پذیرد چیز تو گویی گدا است
7000-Ey evliyâyâ ta'n eden hodperest! Eğer bir velî senden bir şey kabul ederse ona dilenci dersin; almayacak olursa da hile, mekr ve riyâ isnâdında bulunursun.

ور نه گویی در تکبر مولع است
گر در آمیزد تو گویی طامع است
7001-Eğer bir velî, ihtilât ederse tamahkâr dersin, kimse ile görüşmezse çok kibirlidir isnâdında bulunursun.

مانده‌ام در نفقه‌ی فرزند و زن
یا منافق‌وار عذر آری که من
7002-Yâhud münâfıkçasına özür dilersin ki: Ben oğul ve ıyâlimin nafakasını tedârik husûsunda âciz kalmışım.

نه مرا پروای دین ورزیدن است نه مرا پروای سر خاریدن است
7003-Ne başımı kaşımaya vaktim, ne de ferâiz-i diniyyeyi ifaya zamânım
var.

تا شویم از اولیا پایان کار ای فلان ما را به همت یاد دار
7004-Ey fulân! Bizi himmetle yâdet! Tâ ki, işin sonunda evliyadan
olalım.

خوابناکی هرزه گفت و باز خفت این سخن نه هم ز درد و سوز گفت
7005-Böyle diyen de bu sözü dert ile yüreği yanarak söylememiştir.
Onun böyle demesi uyuyan bir kimsenin sayıklaması ve tekrar uyuması
kabîlindendir.

از بن دندان کنم کسب حلال هیچ چاره نیست از قوت عیال
7006-Şimdi özür dileyen mürâî yine der ki; ehl ve ıyâlimin nafakasını
tedârik etmeden başımı alamıyorum; kemâl-i zahmetle helâl rızık kazanmaya
çalışıyorum.

غیر خون تو نمی بینم حلال چه حلال ای گشته از اهل ضلال
7007-Ey dalâlet erbâbından olan: Bahsettiğin ve kazandığınızı söylediğin
nasıl helâl? Ben senin kanını dökmekten başka helâl görmüyorum.

چاره ش است از دین و از طاغوت نه از خدا چاره ستش و از لوت نه
7008-Bu gibi kimselerin çâresi Allâh(C.C.)'dandır, yiyecekten değildir.
Kezâ öylelerine çâre dinden olur, puttan değil.

صبر چون داری ز نعم الماهدون ای که صبرت نیست از دنیای دون
7009-Ey aşağılık dünyânın nimetlerine dahi sabredemeyen! "Ni'mel
mahidûn"e nasıl sabredeceksin?

صبر چون داری از الله کریم ای که صبرت نیست از ناز و نعیم
7010-Ey nâz ve nîmete sabredemeyen, Kerîm olan Allâh(C.C.)'ın likâsına
nasıl sabredeceksin?

صبر چون داری از آن کاین آفرید ای که صبرت نیست از پاک و پلید
7011-Ey temiz ve pisten sabredemeyen, seni yaratan Zât-ı Eccel ü
A'lâya karşı nasıl sabredeceksin?

گفت هذا رب هان کو کردگار کو خلیلی که برون آمد ز غار
7012-İbrâhîm-i Halîl Aleyhisselâm gibi bir muhakkik nerede ki
mağaradan çıkıp yıldıza, Aya ve Güneşe "Bu benim Rabbim" demişken,
onların battığını görünce, kendisine gelip: "Nerde kainatı yaratan Allâh
(C.C.)?" desin.

تا نبینم این دو مجلس آن کیست من نخواهم در دو عالم بنگریست
7013-Ben, bu iki meclis; Dünya ve Âhîret, yahud rûh ile cesedd, ve yâhud
zâhir ile bâtının kimin mülkü olduğunu görmeyince iki âleme de bakmak
istemem.

گر خورم نان در گلو ماند مرا بی تماشای صفتهای خدا
7014-Evvel emirde Allâh(C.C.)'ın sıfatlarını görmeden etmek yiyecek
olsam lokmalar boğazımda kalır.

بی تماشای گل و گلزار او چون گوارد لقمه بی دیدار او
7015-Onun yüzünü görmeden, gül ve gülzârını temâşâ etmeden bir lokma
nasıl hazmedilebilir?

کی خورد يك لحظه الا گاو و خر جز بر امید خدا زین آب خور
7016-Öküz ve eşekten ve onlar gibi olanlardan mâadâsı bu taâmdan ve sudan Allâh (C.C.) ümidinden başka bir fikirle nasıl yer, içer?

گر چه پر مکر است آن گنده بغل آن که کالانعام بد بل هم اضل
7017-Öyle murdar kimseler, mekr ve hile sâhibi olmakla berâber hayvan gibidirler, hattâ hayvandan ziyâde sapıktırlar.

روزگاری برد و روزش دیر شد مکر او سر زیر و او سر زیر شد
7018-Öylelerinin mekri ve hilesi baş aşağı olduğu gibi, kendi de tepe taklak oldu. Zamancığı onun hilesini aldı götürdü ve günü gecikti.

عمر شد چیزی ندارد چون الف فکرگاش کند شد عقلش خرف
7019-Onun mekr ve hile mahalli işlemez ve akli zayıf oldu. Ömrü beyhûde geçip gitti, hayatı elif misline döndü.

آن هم از دستان آن نفس است هم آن چه می‌گوید در این اندیشه‌ام
7020-Bir kimsenin amelde bulunmayıp, farzları ifa etmeyip de: "Allâh (C.C.) gafûr ve rahîmdir." demesi de yine nefsin hilelerinden başka bir şey değildir.

چون غفور است و رحیم این ترس چیست ای ز غم مرده که دست از نان تهی است
7021-Ey elim ekmekten hâlidir diye gam ve kederinden ölme derecelerine gelen! Mâdem ki Allâh (C.C.) gafûr ve rahîmdir, senin bu korkun nedendir?

"İHTİYAR BİR ADAMIN HASTALIKLARDAN HEKİME ŞİKÂyet ETMESİ, HEKİMİN DE ONA CEVAP VERMESİ"

شکایت گفتن پیر مردی به طبیب از رنجوریها و جواب گفتن طبیب او را

در زحیرم از دماغ خویشتن گفت پیری مر طبیبی را که من
7022-Bir ihtiyâr bir hekime dedi ki: Başım ve beynim ağrıyor.

گفت بر چشمم ز ظلمت هست داغ گفت از پیری است آن ضعف دماغ
7023-Hekim, o dimağ zaafı ihtiyarlıktan dedi. Hasta, gözümde bulanma ve kararma var, dedi.

گفت پشتم درد می‌آید عظیم گفت از پیری است ای شیخ قدیم
7024-Hekim, ey çok yaşamış, ihtiyarlıktandır, dedi. Hasta, sırtım fenâ halde ağrıyor, dedi.

گفت هر چه می‌خورم نبود گوار گفت از پیری است ای شیخ نزار
7025-Hekim, ey zayıf ihtiyar, o da ihtiyarlıktandır, dedi. Hasta, ne yersem hazmedemiyorum, dedi.

گفت وقت دم مرا دم گیری است گفت ضعف معده هم از پیری است
7026-Hekim, mide zaafı da ihtiyarlıktandır, dedi. Hasta, teneffüs esnasında nefesim tutuluyor, dedi.

چون رسد پیری دو صد علت شود گفت آری انقطاع دم بود
7027-Hekim, evet, nefes kesilmesi vâkidir. İhtiyarlık gelince yüzlerce illet peydâ olur, dedi.

از طبیبی تو همین آموختی گفت ای احمق بر این بر دوختی
7028-Hasta dedi ki: Ey ahmak! Tek cevaba saplandın kaldın. Sen hekimlikten ancak bunu öğrenmişsin.

که خدا هر رنج را درمان نهاد
ای مدمغ عقلت این دانش نداد
7029-Ey câhil! Aklın sana bunu bildirmedi mi ki: Allâh (C.C.), her derdin dermânını vermiştir.

بر زمین ماندی ز کوتاهپایگی
تو خر احمق ز اندک مایگی
7030-Ey ahmak eşek! Sen sermâye kıtlığından; tıbtaki mâlûmatın azlığından kısa ayakla zeminde kaldın.

این غضب وین خشم هم از پیری است
پس طبیبش گفت ای عمر تو شصت
7031-Hekim de ona cevap verdi ki: Ey ömrü altmış bulmuş ihtiyar! Bu gazap ve bu hiddetin de ihtiyarlıktandır.

خوشتن داری و صبرت شد ضعیف
چون همه اوصاف و اجزا شد نحیف
7032-Bütün evsâfın ve eczây-ı vücûdun nehâfet peydâ ettiği için kendini zabtedemedin ve sabrın da zayıflamıştır.

تاب يك جرعه ندارد قی کند
بر نتابد دو سخن زو هی کند
7033-Senin tabiatın iki çift söze tehammül edemeyip, feryâd ediyor. Bir damla suya mukâvemet edemeyerek istifrâğ ediyor.

در درون او حیات طویه است
جز مگر پیری که از حق است مست
7034-Bundan o pîr-i muhterem müstesnâdır ki Hakk'ın mestidir, onun derûnunda hayât-ı tayyibe vardır.

خود چه چیز است آن ولی و آن نبی
از برون پیر است و در باطن صبی
7035-Öyle bir zât hâricen ihtiyardır, dâhilen sabî çocuk gibidir. O velî ve o nebî nasıl bir şeydir?

چیست با ایشان خسان را این حسد
گر نه پیدایند پیش نیک و بد
7036-Enbiyâ ve evliyâ sıhhât ve âfiyet, fazîlet ve seâdetle iyi ve kötü kimselerin gözünde peydâ olmasalardı, bir takım alçaklar onlara niçin haset ederlerdi?

چیست این بغض و حیل سازی و کین
ور نمی دانندشان علم الیقین
7037-Eğer onları yakinen bilmiyorlarsa haklarındaki buğz, hased ve kinleri nedendir?

چون زنندی خویش بر شمشیر تیز
ور نمی دانند بعث و رستخیز
7038-Enbiyâ ve evliyâyâ hasedleri dolayısıyla kıyâmette uğrayacakları cezâyı bilselerdi kendilerini keskin kılıca nasıl vururlar, o hasede nasıl cüret ederlerdi?

صد قیامت در درون استش نهان
بر تو می خندد مبین او را چنان
7039-Eğer o velî sana gülerse onu öyle görme ki derûnunda yüzlerce kıyâmet gizlidir.

هر چه اندیشی تو او بالای اوست
دوزخ و جنت همه اجزای اوست
7040-Cehennem ve Cennet, o velînin cüz'üdür. Râzî oluşu Cenneti incinmesi cehennemi mûcibdir. Sen nasıl düşünürsen o zat bütün düşüncelerinin fevkindedir.

آن که در اندیشه ناید آن خداست
هر چه اندیشی پذیرای فناست
7041-Her ne düşünürsen o düşünce yok olup gider... Düşünceye gelmeyen ise Zât-ı İlâhîdir.

گر همی دانند کاندرا خانه کیست
بر در این خانه گستاخی ز چیست

7042-Eğer bu evin içinde kimin olduğunu biliyorsanız kapısı önünde ettiğiniz terbiyesizlik nedendir?

در جفای اهل دل جد می‌کنند ابلهان تعظیم مسجد می‌کنند

7043-Ahmaklar mescide tâzim ve hürmet ederler de, gönül sahiplerinin gönlünü kırmaya çalışırlar, onlara tâzimsizlikte ciddi davranırlar.

نیست مسجد جز درون سروران آن مجاز است این حقیقت ای خران

7044-Mescid mecâz, ehl-i dil olanların kalbi ise hakikattir. Ey eşekler; serverân-ı İlâhînin kalplerinden başka hakiki mescid yoktur.

سجده‌گاه جمله است آن جا خداست مسجدی کان اندرون اولیاست

7045-Evliyâullahın derûnunda olan mescid, cümlelerin secdegâhıdır ki orada sadece Allâh (C.C.) vardır.

هیچ قومی را خدا رسوا نکرد تا دل مرد خدا نامد به درد

7046-Bir Allâh (C.C.) adamının, bir nebî veya velînin kalbi incinmeyince Allâh (C.C.) hiçbir kavmi rüsvâ etmemiştir.

جسم دیدند آدمی پنداشتند قصد جنگ انبیا می‌داشتند

7047-Peygamberler ile cenk etmeye kalkıştılar. Onları cisim görüp bayağı bir insan sandılar.

چون نمی‌ترسی که تو باشی همان در تو هست اخلاق آن پیشینیان

7048-Sende de o evvelki müşriklerin ahlâkı vardır. Onlar gibi olmaktan niçin korkmuyorsun?

چون تو زیشانی کجا خواهی برست آن نشانیها همه چون در تو هست

7049-Mâdem ki onların nişanları ve alâmetleri sende de vardır. Mademki onlardansın. Böyle olunca azâb-ı İlâhîden nasıl kurtulabilirsin?

“CUHÂ İLE BABASININ CENAZESİ ÖNÜNDE FERYAD EDEN ÇOCUĞUN KISSASI”

قصه‌ی جوحی و آن کودک که پیش جنازه‌ی پدر خویش نوحه می‌کرد

زار می‌نالید و بر می‌کوفت سر کودکی در پیش تابوت پدر

7050-Bir çocuk babasının tabutu önünde inim inim inliyor ve kafasını vuruyordu.

تا ترا در زیر خاکی بسپرند کای پدر آخر کجایت می‌برند

7051-Şöyle diyerek ki: Babacığım; nihâyet seni nereye götürüyorlar. Götürüp toprağın altına koyacaklar.

نی در او قالی و نه در وی حصیر می‌برندت خانه‌ی تنگ و زحیر

7052-Seni dar ve kasvetli bir eve götürüyorlar ki orada ne halı, ne de hasır var?

نی در او بوی طعام و نه نشان نی چراغی در شب و نه روز نان

7053-Ne geceleyin orada kandil, ne gündüzün ekmek var;orada ne yemek kokusu, ne de nişânı mevcûd.

نی یکی همسایه کاو باشد پناه نی درش معمور و نی در بام راه

7054-O evin ne kapısı mevcut; ne damına yol var, ne de sığınacak komşusu mevcud?

چون رود در خانه‌ی کور و کبود چشم تو که بوسه گاه خلق بود

7055-Babacığım senin gözün ki halkın bûsegâhı idi. O felâket hânesinde ne yapacaktır?

که در او نه روی می ماند نه رنگ
خانه‌ی بی زینهار و جای تنگ
7056-Gittiğin yer, amansız bir ev ve daracık bir mahal ki orada ne bed,
ne de benzin kalır?

وز دو دیده اشک خونین می فشرد
زین نسق اوصاف خانه می شمرد
7057-Bu sûretle evin evsâfını sayıp döküyor, iki gözünden de kanlı
yaşlar akıyordu.

و الله این را خانه‌ی ما می برند
گفت جوحی را پدر ای ارجمند
7058-Cuhâ babasına dedi ki: Ey mesûd peder, vallâhi bu cenâzeyi bizim
eve götürüyorlar.

گفت ای بابا نشانیها شنو
گفت جوحی را پدر ابله مشو
7059-Babası Cuhâya budala olma, dedi. O da: Baba; çocuğun saydığı
nişanları dinle...

خانه‌ی ما راست بی تردید و شک
این نشانیها که گفت او يك به يك
7060-Çocuğun söylediği alâmetler, şeksiz, şüphesiz bizim eve âiddir.
نه درش معمور و نه صحن و نه بام
نی حصیر و نه چراغ و نه طعام
7061-Hasır yok, kandil yok, yemek yok, kapısı, sahnı, damı mâmûr
değil.

ليك کی بینند آن را طاغیان
زین نمط دارند بر خود صد نشان
7062-Tâği ve âsî olanlar, böylece yüz türlü nişan sayarlar, lâkin o
nişanları kendilerinde nasıl görürler?

از شعاع آفتاب کبریا
خانه‌ی آن دل که ماند بی ضیا
7063-Allâh (C.C.)'ın güneşi şuâtından ziyâ almayan bir gönül evi
بی نوا از ذوق سلطان و دود
7064-Yahudilerin canı gibi dar ve karanlıktır. Sultân-ı vedûd olan Allâh
(C.C.)'ın zevkinden mahrumdur.

نی گشاد عرصه و نه فتح باب
نی در آن دل تافت نور آفتاب
7065-O gönülde ne güneş ziyâsı parlar; ne sahası, ne de kapısı mârifet
ve hakikate karşı açılır.

آخر از گور دل خود برتر آ
گور خوشتر از چنین دل مر ترا
7066-Böyle bir gönülden, mezar, senin için daha iyidir. Nihâyet bu
mezar gibi olan gönülden yüksel.

دم نمی گیرد ترا زین گور تنگ
زنده‌ای و زنده زاد ای شوخ و شنگ
7067-Sen dirisin ve bir dirinin oğlusun, o mezar gibi gönül, nefesini
daraltmıyor mu?

زین چه و زندان بر آ و رو نما
یوسف وقتی و خورشید سما
7068-Sen zamânın Yûsufu ve semânın güneşisin. Bu kuyu gibi zindan
başını çıkarda yüzünü göster.

“YUNUS ALEYHİSSELÂMIN BALIKTAN KURTULUŞUNUN SEBEBİ VE RUH’UN NEFİSTEN HALÂSİ”

مخلصش را نیست از تسبیح بد
یونست در بطن ماهی پخته شد
7069-Senin Yûnus gibi olan rûhun balık karnı gibi bulunan nefsinde pişti.
Allâh (C.C.)'ı tesbih etmekten başka onun kurtuluş çâresi yoktur.

- حبس و زندانش بدی تا یبعثون
 7070-Eğer Yûnus Aleyhisselâm, balığın karnında tesbih etmemiş olsaydı, halkın ba's olunacağı kıyâmete kadar orada mahbûs kalırdı.
 او به تسبیح از تن ماهی بجست
 چيست تسبیح آیت روز اُلسُت
 7071-Hz. Yûnus, ettiği tesbih bereketiyle, balığın karnından kurtuldu. Tesbih nedir? "Elestü birabbiküm" gününün alâmetidir.
 بشنو این تسبیحهای ماهیان
 7072-Eğer rûhun, o tesbihini unuttuysa, şu balıkların tesbihini dinle.
 هر که دید آن بحر را آن ماهی است
 هر که دید الله را اللهی است
 7073-Basar-ı basîretle Allâh (C.C.)'ı kim gördüyse o, ehlullahtır. O denizi müşâhede etmiş olan da o denizin balığıdır.
 یونس محجوب از نور صبح
 این جهان دریاست و تن ماهی و روح
 7074-Bu âlem deniz, ceset balık, rûh ise sâhib-i hakikatin nûrundan mahcûp olmuş Yûnus gibidir.
 ور نه در وی هضم گشت و ناپدید
 گر مسبح باشد از ماهی رهید
 7075-Eğer o rûh, ceset balığı içinde tesbih ederse o cesetten kurtulur, yoksa hazmedilip görünmez olur.
 تو نمی‌بینی که کوری ای نژند
 ماهیان جان در این دریا پرند
 7076-Can balıkları bu denizde çoktur. Sen görmüyorsun amma onlar senin etrâfında uçuşmaktadır.
 چشم بگشا تا ببینی‌شان عیان
 بر تو خود را می‌زنند آن ماهیان
 7077-Onlar kendilerini sana vururlar, gözünü aç ki onları ayân beyân göresin.
 گوش تو تسبیحشان آخر شنید
 ماهیان را گر نمی‌بینی پدید
 7078-Balıkları gözünle göremiyorsan, onların tesbihlerini işitmişsindir.
 صبر کن کان است تسبیح درست
 صبر کردن جان تسبیحات تست
 7079-Senin ettiğin tesbihlerin ruhu, sabretmektir. Sabret ki o, doğru dürüst bir tesbihtir.
 صبر کن الصبر مفتاح الفرج
 هیچ تسبیحی ندارد آن درج
 7080-Hiçbir tesbih, sabır derecesine muâdil olamaz. Sabret ki: "Sabr, ferah ve sürûnun anahtarıdır." buyurulmuştur.
 هست با هر خوب يك لالای زشت
 صبر چون پول صراط آن سو بهشت
 7081-Sabr köprü gibi o Cennetin sıratıdır. Her güzelin yanında çirkin bir lala vardır.
 ز انکه لالا را ز شاهد فصل نیست
 تاز لالا می‌گریزی وصل نیست
 7082-Laladan kaçarsan mülâkat ve vuslat yoktur. Çünkü lala, sevgiliden ayrılmaz.
 خاصه صبر از بهر آن نقش چگل
 تو چه دانی ذوق صبر ای شیشه دل
 7083-Ey kalbi nâzik ve sabra gayr-i mütehammil olan! Sen sabrın zevkini, husûsiyle o Allâh (C.C.)'a ulaşmak için çekilen sabrın lezzetini ne bilirsin?
 مر مخنت را بود ذوق از ذکر
 مرد را ذوق غزا و کر و فر
 7084-Yiğit bir adamın zevki muhârebede ve harp esnâsında ileri, geri atılmaktadır. Namerdin, ahlâksızın zevki ise başka şeyde ve başka taraftadır.

کاو بعشق سفل آموزید درس گر بر آید بر فلک از وی مترس
7085-Öyle bir ahlâksız göklere kadar yükselse de ondan korkma. Çünkü o, alt tarafının zevkiyle ders almıştır.

گر چه سوی علو جنباند جرس او بسوی سفل می‌راند فرس
7086-Öyle bir herif yükseklik tarafına çingirak çalsa ve çan sesi yukarlardan gelse bile, atını alçaklık tarafına sürer.

کان علمها لقمه‌ی نان را رهی است از علمهای گدایان ترس چیست
7087-Dilencilerin bayraklarından niçin korkmalıdır? Zira o bayraklar, bir lokma ekmek için vesiledir.

“BİR ÇOCUĞUN İRİ YARI BİR HERİFTEN KORKMASI, O HERİFİN DE: “YAVRUM KORKMA Kİ BEN NAMERDİM” DEMESİ”

ترسیدن کودک از آن شخص صاحب جثه و گفتن آن شخص که ای کودک مترس که من نامردم

زرد شد کودک ز بیم قصد مرد کنگ زفتی کودکی را یافت فرد
7088-İri yarı bir herif, bir çocuğu tenhâda ve yalnızca buldu. Çocuk herifin sû-i kastından korktuğu için sarardı.

که تو خواهی بود بر بالای من گفت ایمن باش ای زیبایی من
7089-Herif dedi ki: Güzelim emin ol ki sen benim üstüme çıkacaksın.

همچو اشتر بر نشین می‌ران مرا من اگر هولم مخنت دان مرا
7090-Ben eğer şekil ve cüsse itibâriyle korkunç isem de ehemmiyet verme. Beni namert bil ve deve gibi üstüme çıkıp sür.

از برون آدم درون دیو لعین صورت مردان و معنی این چنین
7091-Bazı kimselerin sûreti ve mânâsı, zâhiri ve bâtını böyledir. Dışarıdan adam şeklindedir. İçerisi ise mel'ûn şeytan gibidir.

که بر او آن شاخ را می‌کوفت باد آن دهل را مانی ای زفت چو عاد
7092-Ey Âd kavmi gibi iri yarı müşekkel herif! Sen rüzgârın comakladığı davula benziyorsun.

بهر طبلی همچو خیک پر ز باد روبهی اشکار خود را باد داد
7093-Bir tilki, kırbe gibi hevâ ile dolu bir davul dolayısıyla şikârını yele verir, kaybeder.

گفت خوکی به ازین خیک تهی چون ندید اندر دهل او فربهی
7094-Tilki davulda semizlik görmeyince, bir domuz bu içi boş kırbeden evlâdır, der.

عاقلش چندان زند که لا تقل روبهان ترسند ز آواز دهل
7095-Davul sesinden tilkiler korkarlar, fakat âkil insanlar o davulu o kadar döverler ki hiç bahsetme.

“BİR OK ATANIN VE ONUN ORMANDAN GİDEN BİR SÜVÂRİDEN KORKMASININ HİKÂYESİ”

قصه‌ی تیر اندازی و ترسیدن او از سواری که در بیشه می‌رفت

می‌شد اندر بیشه بر اسبی نجیب یک سواری با سلاح و بس مهیب

7096-Silâhlı ve heybetli bir süvâri, soy bir at üzerinde olduğu halde bir orman içinde gidiyordu.

پس ز خوف او کمان را در کشید
تیر اندازی به حکم او را بدید
7097-Bir ok atıcı onu gördü ve korkusundan yayını kurdu.

من ضعیفم گر چه زفت استم جسد
تا زند تیری سوارش بانگ زد
7098-Ona ok atmak için. Lâkin süvâri ona seslendi ki: Cesedim iri olmakla berâber ben zayıf ve korkak bir adamım.

که کم در وقت جنگ از پیر زن
هان و هان منگر تو در زفتی من
7099-Sakın benim iriliğime bakma. Ben muhârebede bir koca karıdan daha âcizim.

بر تو می انداختم از ترس خویش
گفت رو که نیک گفتی و نه نیش
7100-Okçu; iyi ki söyledin. Yoksa korkumdan sana ok atacaktım, dedi.

بی رجولیت چنان تیغی به مشت
بس کسان را کالت پیکار کشت
7101-Çok kimseleri, mert olmadıkları için, avuçlarında kılıç olduğu halde harp âleti öldürmüştür.

رفت جانت چون نباشی مرد آن
گر بیوشی تو سلاح رستمان
7102-Sen Rüstemlerin silâhını kuşansan da o silâhın ehli olmayınca canın gider.

هر که بی سر بود از این شه برد سر
جان سپر کن تیغ بگذار ای پسر
7103-Oğlum! Kılıcı bırak da, canını kalkan ittihâz et. Her kim başsız olursa bu padişah'tan başını kurtarır.

هم ز تو زایید و هم جان تو خست
آن سلاحت حیل و مکر تو است
7104-Senin o silâhın yapmış olduğun mekr ve hiledir ki, hem senden doğmuş, hem de senin canını yaralamıştır.

ترك حيلت كن كه پيش آيد دول
چون نكردى هيچ سودى زين حيل
7105-Mâdem ki bu hilelerden hiç istifâde edemedin, o hileleri bırak ki devletler seâdetler seni karşılasın.

ترك فن گو می طلب رب المنن
چون كه يك لحظه نخوردی بر ز فن
7106-Mâdem ki fen ve hileden menfeat görmedin, fenni bırak da Allâh (C.C.)'ı talep et.

خويشتن گولی کن و بگذر ز شوم
چون مبارك نيست بر تو اين علوم
7107-Mâdem ki bu sathî ilimler sana mübârek olmamıştır, kendini câhil koyda o uğursuz bilgilerden vazgeç.

يا الهی غير ما علمتنا
چون ملايك گو كه لا عِلْمَ لَنَا
7108-Melekler gibi: "Lâ ılmelenâ" de ki, "Ma allemtena" destgîrin olsun.

"BİR BEDEVİNİN ÇUVALA KUM DOLDURMASI VE BİR FEYLESOFUN ONU LEVM ETMESİ"

قصه‌ی اعرابی و ریگ در جوال کردن و ملامت کردن آن فیلسوف او را

دو جوال زفت از دانه پری
يك عرابی بار کرده اشتری
7109-Bir bedevî, dâne ile dolu büyük iki çuvalı bir deveye yükletmişti.

يك حديث انداز کرد او را سؤال
او نشسته بر سر هر دو جوال

- 7110-Kendi de iki çuvalın ortasına oturmuştu. Geçen biri ondan sordu.
و اندر آن پرسش بسی درها بسفت از وطن پرسید و آوردش به گفت
- 7111-Bedevîye yurdundan sûal eyledi ve onu söyletti. O sûal esnasında bir çok inci deldi, güzel sözlerde bulundu.
چیست آگنده بگو مصدوق حال بعد از آن گفتش که این هر دو جوال
- 7112-Ondan sonra bedevîye dedi ki: Bu iki çuvalın içinde ne var, doğrusunu söyle?
در دگر ریگی نه قوت مردم است گفت اندر يك جوالم گندم است
- 7113-Bedevî dedi ki: Çuvalımın birinde buğday vardır. O birinde ise kum doludur ki insan rızkı değildir.
گفت تا تنها نماند آن جوال گفت تو چون بار کردی این رمال
- 7114-Feylesof: Bu kumları niçin deveye yük ettin? diye sordu. Bedevî de: Buğday çuvalı yalnız kalmasın, kum çuvalı ona denk olsun diye, cevâbını verdi.
در دگر ریز از پی فرهنگ را گفت نیم گندم آن تنگ را
- 7115-Feylesof; buğday denginin yarısını o bir çuvala dök ki akıllıca hareket budur, dedi.
گفت شاباش ای حکیم اهل و حر تا سبك گردد جوال و هم شتر
- 7116-Böylece, hem çuval, hem deve hafiflesin. Bedevi: Ey ehliyetli ve hür olan hakîm; âferin sana!
تو چنین عریان پیاده در لغوب این چنین فکر دقیق و رای خوب
- 7117-Böyle ince fikir ve güzel re'yn varken sen böyle çıplak, yaya ve âciz bir haldesin.
کش بر اشتر بر نشاند نيك مرد رحمتش آمد بر حکیم و عزم کرد
- 7118-Feylesofa acıdı ve o iyi adamı devesine bindirmeye azmetti.
شمه‌ای از حال خود هم شرح کن باز گفتش ای حکیم خوش سخن
- 7119-Tekrar ona dedi ki: Ey güzel sözlü hakîm; kendi hâlinden bir miktâr şerh ve beyân eyle.
تو وزیری یا شهی بر گوی راست این چنین عقل و کفایت که تراست
- 7120-Sende bu akıl ve kifâyet varken vezir misin, yoksa şâh mısın doğrusunu söyle.
بنگر اندر حال و اندر جامه‌ام گفت این هر دو نیم از عامه‌ام
- 7121-Feylesof dedi ki: Bu ikisi de değilim, avâm-ı nâsdan biriyim. İşte hâlîm ve elbiseme bak da ne olduğunu anla.
گفت نه این و نه آن ما را مكاو گفت اشتر چند داری چند گاو
- 7122-Bedevî: Kaç deven, kaç sığırın var? Diye sordu. Feylesof: Ne bu, ne o vardır. Bizideşme, bahsetme cevâbını verdi.
گفت ما را کو دکان و کو مکان گفت رختت چیست باری در دکان
- 7123-Bedevî: Bâri dükkânındaki eşyâ, sermâyen nedir? Diye sordu. Feylesof: Biz de dükkân, hattâ mekân nerede? İkisi de yok, dedi.
که تویی تنها رو و محبوب پند گفت پس از نقد پرسم نقد چند
- 7124-Bedevî dedi ki: O halde nakdinden sorayım; ne kadar nakdîn var ki sen yalnız başına yürüyorsun ve sevimli nasihatler veriyorsun.
عقل و دانش را گهر تو بر تو است کیمیای مس عالم با تو است

7125-Dünya bakırını altın yapacak kimyâ sendedir. Aklın ve ilmin cevheri sende kat kattır.

در همه ملک وجوه قوت شب گفت و الله نیست یا وجه العرب

7126-Feylesof dedi ki: Ey arap kavminin seyyidi; Vallâhi bütün mülkümde bir akşam yemeğinin bedeli yoktur.

هر که نانی می‌دهد آن جا روم پا برهنه تن برهنه می‌دوم

7127-Yalın ayak ve çıplak olarak koşarım. Her kim bir ekmek verirse oraya giderim.

نیست حاصل جز خیال و درد سر مرا زین حکمت و فضل و هنر

7128-Bu fazîlet, bu hikmet ve bu hünerden bana hâsıl olan, hayâl ile baş ağrısından başka bir şey değildir.

تا نبارد شومی تو بر سرم پس عرب گفتش که شو دور از برم

7129-Bunun üzerine bedevî dedi ki: Yanımdan çekil git ve uzaklaş ki senin uğursuzluğun benim başıma da yağmasın.

نطق تو شرم است بر اهل زمن دور بر آن حکمت شومت ز من

7130-O uğursuz hikmetini benden uzaklaştır ki senin sözün zamane halkı için uğursuzdur.

ور ترا ره پیش من واپس روم یا تو آن سو رو من این سو می‌دوم

7131-Yâ sen o tarafa git, ben bu tarafa koşayım, yâhud senin yolun önde ise ben geri kalayım.

به بود زین حيله‌های مرده‌ریگ يك جوالم گندم و دیگر ز ریگ

7132-Bir çuvalımın buğday, o birinin kumla dolu olması, senin hikmetinden daha iyi be hayırsız!...

که دلم با برگ و جانم متقی است احمقی ام بس مبارک احمقی است

7133-Benim ahmaklığım mübârek bir ahmaklıktır ki, gönlüm kanâatkâr, rûhum ise müttekîdir.

جهد کن تا از تو حکمت کم شود گر تو خواهی کت شقاوت کم شود

7134-Senden şekavetin kaybolmasını istersen, çalış ki senden hikmet, felsefe kaybolsun.

حکمتی بی‌فیض نور ذو الجلال حکمتی کز طبع زاید وز خیال

7135-Tabîatten ve hayalden doğan felsefe, Allah Zü'l-Celâlin nûr-u feyzinden mahrûm bir hikmettir.

حکمت دینی برد فوق فلک حکمت دنیا فزاید ظن و شک

7136-Dünyâ hikmeti, felsefe zannı ve şekki artırır; dinin hikmeti ise sâhibini semâların fevkine çıkarır.

بر فزوده خویش بر پیشینیان زوبعان زیرک آخر زمان

7137-Âhir zamânın hakiyr ve zeki feylesofları, kendilerini kudemâdan üstün farzettiler.

فعل‌ها و مکرها آموخته حيله آموزان جگرها

سوخته

7138-Hile öğrenerek, ciğerler yaktılar, hileler ve düzenler yaptılar.

باد داده کان بود اکسیر سود صبر و ایثار و سخای نفس و جود

7139-Menfeat iksiri bulunan sabrı, ihsan ve cömertliği heder ettiler.

راه آن باشد که پیش آید شهی فکر آن باشد که بگشاید رهی

7140-Fikir, sâhibine hidâyet yolunu açan şeydir. Yol ise, bir şâha tesâdüf edilen tarîktir.

نه به مخزنها و لشکر شه شود شاه آن باشد که از خود شه بود
7141-Şâh, hazinelerle ve ordularla değil, kendiliğinden şâh olandır.

همچو عز ملك دين احمدی تا بماند شاهی او سرمدی
7142-Bir zâtın şahlığı kendiliğinden olmalı ki, din-i Ahmedînin izzet ve şerefi gibi, onun şahlığı da ebedî olarak kalsın.

“İBRAHİM BİN EDHEM’İN DENİZ KENARINDAKİ KERAMETİ”

کرامات ابراهیم ادهم بر لب دریا

کاو ز راهی بر لب دریا نشست هم ز ابراهیم ادهم آمده ست
7143-İbrahim bin Edhemden nakledilir ki: Bir yolculuğu esnasında deniz kenârında oturmuştu.

يك امیری آمد آن جا ناگهان دلخ خود می‌دوخت آن سلطان جان
7144-O ruh sultânı, abasını dikiyordu. Ansızın oraya bir emir geldi.
شیخ را بشناخت سجده کرد زود آن امیر از بندگان شیخ بود
7145-O beğ, vaktiyle şeyhin bendelerinden idi. Eski efendisini tanıdı ve tâzîmen önünde yer öptü.

شکل دیگر گشته خلق و خلق او خیره شد در شیخ و اندر دلخ او
7146-Şeyhin abasını dikmesine ve onun şekil ve sûretiyle ahlâkının değişmiş olmasına şaşıtı.

بر گزید آن فقر بس باریک حرف کاو رها کرد آن چنان ملك شگرف
7147-Şeyh, öyle azîm bir mülkü terk etmiş, böyle dakîk ve müşkül bir fakr’ı ihtiyâr eylemişti.

می‌زند بر دلخ سوزن چون گدا ترك کرد او ملك هفت اقلیم را
7148-Yedi iklimin pâdishahlığını bırakıp da dilenciler gibi abasını dikiyordu.

شیخ چون شیر است و دلها بیشه‌اش شیخ واقف گشت از اندیشه‌اش
7149-Şeyh, emirin düşüncesini keşfetti. Çünkü şeyh, bir arslandır, gönüller ise, onun ormanıdır.

نیست مخفی بر وی اسرار جهان چون رجا و خوف در دلها روان
7150-Şeyh-i kâmil, ümid ve korku gibi gönüllerde gezer. Dünyânın esrârı ona gizli değildir.

در حضور حضرت صاحب دلان دل نگه دارید ای بی‌حاصلان
7151-Ey mâneviyâtta hâsılı olmayanlar; evliyâullah hazarâtının huzûrunda kalbinizi muhâfaza ediniz, onlara karşı inkâr fikrinde bulunmayınız.

که خدا ز ایشان نهان را ساتر است پیش اهل تن ادب بر ظاهر است
7152-Ten ehli, ehl-i sûret olanlara göre edeb ve terbiye zâhiredir. Çünkü Allâh (C.C.) gizliyi onlardan setr etmiştir.

ز آنکه دلشان بر سراير فاطن است پیش اهل دل ادب بر باطن است
7153-Kalp ehli indinde ise edeb bâtınadır. Çünkü onların kalbi esrara vakıftır.

با حضور آیی نشینی پایگاه تو بعکسی پیش کوران بهر جا

7154-Sen ise aksine hareket ediyorsun. Kalp gözü kör olanların karşısında onların mansıblarından dolayı edeb ve terbiye ile kapı dibine oturuyorsun.

نار شهوت را از آن گشتی حطب پیش بینایان کنی ترك ادب

7155-Basar-ı basîreti açık olan velîler huzûrunda edeb ve terbiyeyi bırakıyorsun. İşte şehvet ateşine odun oluşun bu terbiyesizliktendir.

بهر کوران روی را می‌زن جلا چون نداری فطنت و نور هدی

7156-Mâdem ki sende hidâyet nûrunun zekâsı yoktur, körlere karşı yüzüne cilâ sür.

ناز می‌کن با چنین گندیده حال پیش بینایان حدث در روی مال

7157-Gözü açık bulunanların huzurunda ise yüzüne kir ve pislik sür. Sonra şu kokmuş hâline nazlanmaya kalkış.

خواست سوزن را به آواز بلند شیخ سوزن زود در دریا فگند

7158-Şeyh İbrâhim Edhem, iğnesini çabucak denize attı. Sonra yüksek sesle iğneyi istedi.

سوزن زر در لب هر ماهیی صد هزاران ماهی الهیی

7159-Her birinin ağzında birer altın iğne olmak üzere Allâh (C.C.)'ın mahlûk ve mensûbu yüz binlerce balık.

که بگیر ای شیخ سوزنهای حق سر بر آوردند از دریای حق

7160-Ey şeyh, Hakkın iğnelerini al diye Hakkın denizinden baş çıkardılar.

ملك دل به یا چنان ملك حقیر رو بدو کرد و بگفتش ای امیر

7161-Şeyh, emîre teveccüh ederek dedi ki: Ey emir! Gönül mülkü ve devleti mi iyi yoksa şu hakiyr dünyâ hükümeti mi?

تا بباطن در روی بینی تو بیست این نشان ظاهر است این هیچ نیست

7162-Şu hâl, zâhiri bir âlâmet ve âdî bir kerâmettir ki hiçbir şey değildir. Eğer bâtına girecek olursan bunun yirmi mislini, ez'âf-ı muzâ'afesini görürsün.

باغ و بستان را کجا آن جا برند سوی شهر از باغ شاخی آورند

7163-Bağdan şehire bir dal getirirler, bağı ve bostanı oraya götürmezler.

بلکه این مغز است وین عالم چو پوست خاصه باغی کاین فلك يك برگ اوست

7164-Hususiyle, bir dağ ki: Âlem-i Ulûhiyyettendir; bu felek onun bir yaprağı mesâbesindedir... Belki o bağ yemişin içi, bu âlem ise kabuğu gibidir.

بوی افزون جوی و کن دفع زکام بر نمی‌داری سوی آن باغ گام

7165-Eğer o bağ tarafına adım atamıyorsan, oranın râyihasını ara ve nezleni defet.

تا که آن بو نور چشمانت شود تا که آن بو جاذب جانت شود

7166-Tâ ki o râyiha, seni o bağ-ı mânevî tarafına çekip götürsün ve sana irşâd yolunu göstere sin.

7167-Görmeyen gözünü görür bir hale getirsin; göğüsünü, kalbini Sînâ göğsü eylesin.

بهر بو ألقوا علی وجه أبي گفت یوسف ابن یعقوب نبی

7168-Bu râyihadan dolayı, Yâkub peygamberin oğlu Yûsûf Aleyhimesse lâm “gömleğimi götürün, babamın yüzüne sürün” demişti.

دایما قره عینی فی الصلاة
 بهر این بو گفت احمد در عظات
 7169-Yine bu mânevî râyiha dolayısıyla Hz. Ahmed Aleyhisselâti
 Vesselâm: "gözümün nûru namazdadır." buyurmuştu.

ز انکه این هر پنج از اصلی رسته‌اند
 پنج حس با همدگر پیوسته‌اند
 7170-Beş his birbiriyle birleşmiştir, çünkü bu beş his, bir asıldan
 yetişmiştir.

ما بقى را هر یکى ساقى شود
 قوت يك قوت باقى شود
 7171-Havâss-ı hamseden birinin kuvveti, diğerinin de kuvveti olur. Bu
 hislerden her biri diğerleri için sâkî yerine geçer.

عشق در دیده فزاید صدق را
 دیدن دیده فزاید عشق را
 7172-Gözün görmesi aşkı artırır. Aşk da gözdeki sıdkı tezyîd eder.
 حسها را ذوق مونس می‌شود
 صدق بیداری هر حس می‌شود
 7173-Sıdk her hissın uyanmasına ve zevkin onlara mûnis olmasına sebep
 olur.

"GAYBI GÖREN NUR İLE ARİFİN HİSLERİNİN MÜNEVVER OLMASI"

آغاز منور شدن عارف به نور غیب بین

ما بقى حسها همه مبدل شوند
 چون یکى حس در روش بگشاد بند
 7174-Hislerden birinin seyr ü sülûk esnâsında bağı çözülür ve
 mânevîyâta vâkıf olusa, diğer hislerde tebeddül eder.

گشت غیبی بر همه حسها پدید
 چون یکى حس غیر محسوسات دید
 7175-Hissin biri gayr-i mahsûsâtı görecek bütün hislere gayb âlemi
 açılır.

پس پیایی جمله ز آن سو بر جهند
 چون ز جو جست از گله يك گوسفند
 7176-Sürüden bir koyun sıçrayıp dereyi atlarsa, diğer koyunlar da o
 tarafa sıçrar, geçer.

در چرا از أَخْرَجَ المَرْعَى چران
 گوسفندان حواست را بران
 7177-Sen de koyun gibi hislerini sür de (أَخْرَجَ المَرْعَى) çayırında otlat.
 تا به گلزار حقایق ره برند
 تا در آن جا سنبل و نسرين چرند
 7178-Tâ ki hislerin o mânevî mer'âdan sümbül ve fesleğen otlasın ve
 hakikat gülzârına yol bulsun.

تا یکایک سوی آن جنت رود
 هر حسست پیغمبر حسها شود
 7179-Senin her hissın, hislerin peygamberi olsun da bütün hisleri
 Cennete çeksın.

بی‌زبان و بی‌حقیقت بی‌مجاز
 حسها با حس تو گویند راز
 7180-Başkalarının hisleri sana; dilsiz ve dudaksız, hakikat ve mecaz
 olmaksızın lisân-ı hâl ile sırlar söylesin.

وین توهم مایه‌ی تخیل‌هاست
 کاین حقیقت قابل تاویل‌هاست
 7181-Zira edebiyatta hakikat ve mecaz diye bahsedilen kelâm tarzının
 hakikat denilen te'vîle kâbil olduğu gibi mecaz tâbir edilen de tevehhümdür ve
 mâye-i tahayyüldür.

هیچ تاویلی نگنجد در میان
 آن حقیقت را که باشد از عیان

7182-Ayân olan, enbiyâ ve evliyânın meşhûdü bulunan bir hakikat vardır ki o hakikat hiçbir te'vil kabul etmez.

مر فلكها را نباشد از تو بد چون که هر حس بنده‌ی حس تو شد

7183-Her his senin hissine bende olunca gökler de senin irâdene tâbi olur.

مغز آن کی بود قشر آن اوست چون که دعویی رود در ملک پوست

7184-Bir postun, bir kabuğun mülkiyetinde, kimde âid olduğunda dâvâ vâki olursa; o kabuğun içi, lübbü kimin ise kabuk da onundur.

دانه آن کیست آن را کن نگاه چون تنازع در فتد در تتگ کاه

7185-Bir saman denginin âidiyetinde münâzaa vâki olursa; dâne kimin ise saman da onundur.

این پدید است آن خفی زین رو ملغز پس فلك قشر است و نور روح مغز

7186-O halde felek kabuk, sen onun ruhu ve içi gibisin. Felekler zâhirdir, rûh ise gizlidir. Bundan kayma.

جسم همچون آستین جان همچو دست جسم ظاهر روح مخفی آمده ست

7187-Cismim zâhir rûhum gizlidir. Cismim elbisenin yeni, cân ise el gibidir.

حس سوی روح زوتر ره برد باز عقل از روح مخفی‌تر بود

7188-Böylece akıl, ruhdan da gizlidir. His, akıldan daha çabuk ruha yol bulur.

این ندانی که ز عقل آگنده است جنبشی بینی بدانی زنده است

7189-Bir cismin hareketini görünce onun diri olduğunu anlarsın, fakat akıllı mı, değil mi derhal kestiremezsin.

جنبش مس را به دانش زر کند تا که جنبشهای موزون سر کند

7190-Tâ ki o cisim, insandan, mevzûn hareketler ve âkilâne fiiller zuhûr ede ve bakır gibi olan hareketi, ilim ile altın eyleye.

فهم آید مر ترا که عقل هست ز آن مناسب آمدن افعال دست

7191-O insanın el ve ayak hareketleri münâsip ve mâkul olursa ondan anlarsın.

ز انکه او غیب است او ز ان سر بود روح وحی از عقل پنهان‌تر بود

7192-Ruh-i Vahy akıldan da gizlidir. Çünkü o gaybdır ve gayb tarafındandır.

روح وحیش مدرک هر جان نشد عقل احمد از کسی پنهان نشد

7193-Hz.Ahmet Aleyhisselâtü Vesselâm Efendimizin kemâl-i aklîsi kimseden gizli kalmadı. Lâkin onun rûh-i vahyi ve ilm-i İlâhîsini her can anlayamadı.

در نیابد عقل کان آمد عزیز روح وحیی را مناسباست نیز

7194-Rûh-i vahyînin münâsipleri onun ahkâm-ı mahsûsası vardır ki onları akıl da idrâk edemez. Çünkü o ahkâm ve o ef'âl azizdir.

ز انکه موقوف است تا او آن شود گه جنون ببند گهی حیران شود

7195-Akıl, rûh-i vahy ahkâmını bâzan delilik görür, bazen de şaşırıp kalır, çünkü onları idrâk edebilmesi için aklın da o dereceye yükselmesi lâzımdır.

عقل موسی بود در دیدش کدر چون مناسبهای افعال خضر

7196-Hızır Aleyhisselâmın rûh-i vahyîye münâsip olan hareketlerine karşı Mûsâ Aleyhisselâmın akli bulandı.

پیش موسی چون نبودش حال او نامناسب می‌نمود افعال او

7197-Hz. Mûsa'da Hızırın hâli olmadığı için onun yaptıklarını münâsebetsiz gördü.

عقل موشی خود کی است ای ارجمند عقل موسی چون شود در غیب بند

7198-Kelîmullah olan Mûsânın akli gayb husûsunda bağlanır ve idrâk edemez olursa, ey mes'ud kimse, bir fârenin, fâre gibi olan avâmdan bir kimsenin akli kim olabilir ve nasıl idrâk eder?

چون بیابد مشتری خوش بر فروخت علم تقلیدی بود بهر فروخت

7199-Taklidi, zâhiri ilim satılık mal gibidir. Müşterisi gelirse sâhibi onu güzelce satar.

دایما بازار او با رونق است مشتری علم تحقیقی حق است

7200-İlm-i tahkîkînin müşterisi ise Haktır. O'nun satışı ve alışı revaçlıdır.

مشتری بی‌حد که الله اشتري لب بیسته مست در بیع و شری

7201-Satıcı sükût ettiği halde, alış verişin mestidir. Çünkü müşterisi nihayetsizdir ki o müşteri Allâh (C.C.)'tır.

محرم درسش نه دیو است و پری درس آدم را فرشته مشتری

7202-Âdem Aleyhisselâmın dersine melekler müşteridir. O derse şeytanlar ve cinler mahrem değildir.

شرح کن اسرار حق را مو به مو آدم انبئهم بأسما درس گو

7203-Ey Âdem "Enbi'hûm biesmâihim" dersini söyle, Hakkın esrârını kıl yararcasına şerh et.

در تلون غرق و بی‌تمکین بود آن چنان کس را که کوتاه بین بود

7204-Kararsızlığa gark olmuş temkinsiz ve kısa görüşlü kimseler için.

خاک باشد موش را جای معاش موش گفتم ز آنکه در خاک است جاش

7205-Fâre demiştim, çünkü fârenin yeri ve mâişet mahalli yerdır.

هر طرف او خاک را کرده ست چاک راهها داند ولی در زیر خاک

7206-Fâre bir çok yol bilir, fakat bildiği yollar toprak altındadır. Çünkü o toprağın her tarafını oymuştur.

قدر حاجت موش را عقلی دهند نفس موشی نیست الا لقمه رند

7207-Fârenin nefsi, lokma kemirmekten başka bir şey değildir. Fareye de ihtiyâcını temin edecek kadar akl-ı meâş verilmiştir.

می‌نبخشد هیچ کس را هیچ چیز ز آنکه بی‌حاجت خداوند عزیز

7208-Çünkü aziz ve gâlib olan Allâh (C.C.) kimseye, ihtiyâcı olmaksızın bir şey vermez.

نافریدی هیچ رب العالمین گر نبودی حاجت عالم زمین

7209-Eğer âlemin zemîne ihtiyâcı olmasaydı Rabb'ül-âlemîn hazretleri onu hiç yaratmazdı.

گر نبودی نافریدی پر شکوه وین زمین مضطرب محتاج کوه

7210-Eğer bu sallanan zemîn dağlara muhtâç olmasaydı, Allâh (C.C.) o azametli dağları yaratmazdı.

هفت گردون نافریدی از عدم ور نبودی حاجت افلاک هم

7211-Eğer şu feleklere ihtiyâç bulunmasaydı Cenâb-ı Hakk yedi kat göğü yoktan var etmezdi.

جز به حاجت کی پدید آمد عیان آفتاب و ماه و این استارگان

7212-Güneş, Ay ve şu yıldızlar, ihtiyaçtan başka bir sebeple zuhura gelmemiştir.

قدر حاجت مرد را آلت دهد پس کمند هستها حاجت بود

7213-O halde varlıkların kemendi ihtiyaçtır. Allâh (C.C.), kuluna ihtiyâc nisbetinde âlet verir ve sebep halkeder.

تا بجوشد در کرم دریای جود پس بیفزای حاجت ای محتاج زود

7214-Ey muhtâc olan kimse, çabuk hâcetini artır ki Hakk'ın cömerdlik denizi coşsun ve hurûşa gelsin.

حاجت خود می‌نماید خلق را این گدایان بر ره و هر مبتلا

7215-Bu yollardaki dertliler ve dilenciler, halka ihtiyaçlarını gösterirler.

تا از این حاجت بجنبد رحم مرد کوری و شلی و بیماری و درد

7216-İnsanların merhametini tahrik için dilenci; körlüğünü, çolaklığını, hastalığını ve derdini gösterir.

که مرا مال است و انبار است و خوان هیچ گوید نان دهید ای مردمان

7217-Bir dilenci, ey insanlar bana ekmek verin ki, benim malım, anbarım ve sofram vardır der mi?

ز آنکه حاجت نیست چشمش بهر نوش چشم ننهاده‌ست حق در کور موش

7218-Allâh(C.C.) köstebeğe göz vermemiştir; Çünkü toprak içinde yaşadığı için yiyip içmede göze ihtiyacı yoktur.

فارغ است از چشم او در خاک تر می‌تواند زیست بی‌چشم و بصر

7219-Köstebek gözsüz yaşayabilmektedir. Toprak içinde ter ü tâze yaşadığı için gözden müstağnîdir.

تا کند خالق از آن دزدیش پاک جز به دزدی او برون ناید ز خاک

7220- O, hırsızlıktan başka bir şey için topraktan dışarıya çıkmaz. Tâ ki Allâh (C.C.) onu hırsızlıktan kurtarsın.

چون ملایک جانب گردون رود بعد از آن پر یابد و مرغی شود

7221-Ondan sonra kanatlanır, bir kuş olur ve melekler gibi gök yüzüne uçardı.

او بر آرد همچو بلبل صد نوا هر زمان در گلشن شکر خدا

7222-Her vakit, Allâh (C.C.)'ın şükrü gülşeninde bülbül gibi yüz türlü nağme terennüm eder ve derdi ki:

ای کننده دوزخی را تو بهشت کای رهاننده مرا از وصف زشت

7223-Ey beni kötü bir vasıftan, köstebeklikten kurtaran ve ey Cehennemi Cennet hâline koyan Allâh!

استخوانی را دهی سمع ای غنی در یکی پیهی نهی تو روشنی

7224-Ey ganî olan Allâh(C.C.)! Sen bir yağ parçasına, göze, aydınlık ihsân edersin; bir kemik parçasına, kulağa da işitmek hassasını verirsin.

چه تعلق فهم اشیا را به اسم چه تعلق آن معانی را به جسم

7225-Görmek ve işitmek gibi mânâların cisme, eşyâyı anlayabilmenin de isme ve taalluku vardır?

جسم جوی و روح آب سایر است لفظ چون و کرسست و معنی طایر است

7226-Lafız yuva, mânâ kuş gibidir. Cisim nehir yatağı, rûh ondaki akar suya benzer.

او دوان است و تو گویی عاکف است او روان است و تو گویی واقف است

7227-Ruh akıp gitmektedir, sen ise duruyor dersin. O koştaktadır, sen ise devinmiyor dersin.

چیست بر وی نو به نو خاشاکها گر نبینی سیر آب از خاکها

7228-Eğer toprağın yarık yırtık yerlerinden suyun akışını görmüyorsan o toprağın üstünde yeniden yeniye biten otlar nedir?

نو به نو در می‌رسد اشکال بکر هست خاشاک تو صورتهای فکر

7229-Ey insan! Senin otun da fikir sûretleridir ki yeniden yeniye ve yepyeni bir şekilde zuhur eder.

نیست بی‌خاشاک محبوب و وحش روی آب جوی فکر اندر روش

7230-Suyun yüzü ve fikir nehri akıp giderken, sevimli ve vahşî otlardan hâli değildir.

از ثمار باغ غیبی شد دوان قشرها بر روی این آب روان

7231-O kabukların içini suyun içinde ara. Çünkü su, nehre bağdan geliyor.

بنگر اندر جوی و این سیر نبات گر نبینی رفتن آب حیات

7232-Eğer hayat suyunu akışını görmüyorsan, üstündeki nebâtın ve çör çöp makûlesi şeylerin gidişine bak.

زو کند قشر صور زوتر گذر آب چون انبهر آید در گذر

7233-Eğer su fazla ve kuvvetli akacak olursa sathındaki sûret kabukları da sür'atli geçer.

غم نیاید در ضمیر عارفان چون به غایت تیز شد این جو روان

7234-Bu nehir, sür'atle akdığı için âriflerin kalbinde gam çok durmaz.

پس نگنجید اندر او الا که آب چون به غایت ممثلی بود و شتاب

7235-Rûh nehrindeki su, çok ve sür'atli olursa o nehirde çörçöp makûlesi şeyler kalmaz. Çabucak akar gider. Orada sudan, feyz-i îlâhîden başka bir şey bulunmaz.

“BİR YABANCININ BİR ŞEYHİN ALEYHİNDE BULUNMASI VE ŞEYHİN MÜRİDİNİN ONA CEVAP VERMESİ”

طعنه زدن بیگانه ای در شیخ و جواب گفتن مرید شیخ او را

کاو بد است و نیست بر راه رشاد آن یکی یک شیخ را تهمت نهاد

7236-Bir kimse, bir şeyhi, kötü bir adamdır, doğru yolda sülûk etmez diye ithâm etti.

مر مریدان را کجا باشد مغیث شارب خمر است و سالوس و خبیث

7237-Şarap içen, mürâyidir, habîstir. Böyle bir adam, müridlere nasıl yardım edebilir dedi.

خرد نبود این چنین ظن بر کبار آن یکی گفتش ادب را هوش دار

7238-Biri ona cevap verdi ki: Edebini takın, aklını başına al, büyüklere böyle sû-i zanda bulunmak küçük bir suç değildir.

که ز سلی تیره گردد صاف او دور از او و دور از آن اوصاف او

7239-Söylediğin sıfatlar ondan uzak olduğu gibi, o da o sıfatlardan berîdir. Bir sel suyu ile onun duruluğu bulanmaz.

این خیال تست بر گردان ورق این چنین بهتان منه بر اهل حق

7240-Ehlullah böyle iftirâda bulunma! İsnâd ettiğin hâller, senin hayâlindir. Sayfayı çevir, bu fikirden vazgeç.

بحر قلم را ز مرداری چه باک این نباشد و بود ای مرغ خاک

7241-Bu senin isnâdların vâkî değildir. Farazâ olsa bile, ey uçamayıp toprakta kalan kuş! Bahr-i muhîte bir murdardan ne zarar olabilir?

کی تواند قطره‌ایش از کار برد نیست دون القلتین و حوض خرد

7242-Şeyh, kalleteynden ve küçük havuzdan aşağı değildir ki, onu bir damla yolundan sürüklesin.

هر که نمرودی است گو می‌ترس از آن آتش ابراهیم را نبود زیان

7243-Âteş İbrâhime zarar vermez ve yakmaz. Her kim Nemrud tabîatlı ise ateşten o korksun.

روح در عین است و نفس اندر دلیل نفس نمرود است و عقل و جان خلیل

7244-İnsandaki nefis, Bâbil hükümdârı olan Nemrud gibidir. Akıl ve rûh ise Halillullah misâlidir. Rûh ayn-ı müşâhededir. Nefis ise delil aramaktadır.

کاو به هر دم در بیابان گم شود این دلیل راه رهرو را بود

7245-Bu yol delili, çöllerde yolunu kaybetmiş olan yolcu içindir.

از دلیل و راهشان باشد فراغ واصلان را نیست جز چشم و چراغ

7246-Vâsıl-ı ilâllah olanlar için basar-ı bâsîret ve yakîn ışığından başka delil ve yola ihtiyaç yoktur. Onlar maksûda ermiş oldukları için delilden ve yoldan müstağnîdirler.

گفت بهر فهم اصحاب جدال گر دلیلی گفت آن مرد وصال

7247-Eğer o vâsıl-ı ilallah olan kimse, bir delilden bahsetse, bu kendisinin istidlâle muhtaç olduğundan değil mübâhese ve mücâdele ashâbının anlaması içindir.

گر چه عقلش هندسه‌ی گیتی کند بهر طفل نو پدر تی‌تی کند

7248-Meselâ bir baba, aklıyla dünyayı mesâha edebilirken henüz söylemeye başlamış çocuğa karşı ninni der, mama der, bu ve bunun gibi sözler söyler.

گر الف چیزی ندارد گوید او کم نگردد فضل استاد از علو

7249-O üstâd, elifde hiçbir şey yok, derse onun yüksek faziletinden bir şey eksilmez.

از زبان خود برون باید شدن از پی تعلیم آن بسته دهن

7250-Ağzı kapalı,daha serbest söylemeye alışmamış bir çocuğa öğretmek için, kendi dilinden ayrılmak gerektir.

تا بیاموزد ز تو او علم و فن در زبان او نباید آمدن

7251-Onun diline gelmeli, anlayacağı derecede söylemeli ki senden ilim ve fen öğrensın.

لازم است این پیر را در وقت پند پس همه خلقان چو طفلان وی‌اند

7252-Bütün halk, pîr-i kâmilin çocukları gibi olduğu için onlara nasîhat verirken anlayacakları tarzda söz söylemesi o pîr-i kâmile lâzımdır.

7253-Mürîd, o mûterize dedi ki: Kendini keskin kılıca vurma. Şâh ile, sultân ile savaşa kalkışma.

7254-Eğer, havuz, denizle boy ölçüşmeye kalkarsa kendi varlığını temelinden yıkar.

7255-Şeyh, sâhili bulunan küçük bir deniz değildir ki sizin murdarlığınızdaki o bulansın.

شیخ و نور شیخ را نبود کران کفر را حد است و اندازه بدان

7256-Küfrün bile bir hadî, bir ölçüsü vardır. Fakat şeyh-i kâmilin ve onun nûrunun haddi ve nihâyeti yoktur.

کل شیء غیر وجه الله فناست پیش بی حد هر چه محدود است لاست

7257-Hadd ü pâyânı olmayan Allâh (C.C.)'ın huzûrundan mahdûd olan her şey (lâ) dır yoktur, Vech-i ilâhînin mâadâsı fânîdir.

انکه او مغز است و این دو رنگ و پوست کفر و ایمان نیست آن جایی که اوست

7258-Şeyhin bulunduğu makamda küfür de, îmânda yoktur. Çünkü o bir meyvenin içi, küfür ve îmân ise o meyvenin rengi ve kabuğu gibidir.

چون چراغ خفیه اندر زیر طشت این فناها پردهی آن وجه گشت

7259-Bu fânîler, bütün mükevvenât o vech-i bâkînin perdesi olmuş vech-i bâkî leğen altında yanan bir çirâğa dönmüştür.

پیش آن سر این سر تن کافر است پس سر این تن حجاب آن سر است

7260-O halde bu cismîn başı, o hakikat başının, vech-i bâkînin bir örtüsüdür. O veche karşı bu cismîn başı kâfirdir.

چیست مرده بی خبر از جان شیخ کیست کافر غافل از ایمان شیخ

7261-Kafir kimdir? Şeyh-i kâmilin imânından haberi olmayandır. Ölü kimdir? Şeyhin rûhündeki yüksekliği bilmeyendir.

هر که را افزون خبر جانش فزون جان نباشد جز خبر در آزمون

7262-Ruh tecrübelerle sâbittir ki haberdâr olmaktan ibarettir. Her kimse haber ziyâde ise onun rûhu o kadar yüksektir.

از چه ز آن رو که فزون دارد خبر جان ما از جان حیوان بیشتر

7263-Bizim insanların rûhu, hayvânât rûhundan yüksektir. Niçin? Çünkü fazla haberi ve ilmi vardır.

کاو منزله شد ز حس مشترک پس فزون از جان ما جان ملک

7264-Melek rûhu ise bizim canımızdan yüksektir. Çünkü melek, hiss-i müşterekten münezzehtir.

باشد افزون تو تحیر را بهل و ز ملک جان خداوندان دل

7265-Gönül sâhibi olan enbiyâ ve evliyânın ervâhı da meleklerin ruhlarında yüksektir. Feylesoflar, bunun aksini söylemişlerse de sen hayreti bırak.

جان او افزون تر است از بودشان ز آن سبب آدم بود مسجودشان

7266-O sebepten Âdem Aleyhisselâm onların mescûdu oldu. Çünkü onun rûhu meleklerin varlığından yüksekti.

امر کردن هیچ نبود در خوری و نه بهتر را سجود دون تری

7267-Yoksa daha iyi olana, kendisinden aşağı birine secdeyi emretmek lââyık olmaz.

که گلی سجده کند در پیش خار کی پسندد عدل و لطف کردگار

7268-Allâh(C.C.)'ın adli ve lutfu, gülün diken huzûrunda secde etmesini nasıl hoş görür.

شد مطیعش جان جمله‌ی چیزها جان چو افزون شد گذشت از انتها

7269-Rûh yükselince meleklerin ve akılların müntehâsı olan makamı da geçer ve her şeyin canı ona mutî olur.

ز آنکه او بیش است و ایشان در کمی مرغ و ماهی و پری و آدمی

7270-Kuşlar, balıklar, cinler ve insanlar, o yüksek rûha itâat ederler. Zirâ o ziyâdelikte, o birleri ise eksikliktedir.

سوزنان را رشته‌ها تابع بوند ماهیان سوزنگر دلکش شوند

7271-Balıklar, onun iğnecisi olurlar. Nasıl ki iplikler, iğneye tâbî bulunurlar.

“İBRAHİM EDHEM'İN DENİZ KENARINDAKİ KISSASININ BAKİYYESİ”

بقیه‌ی قصه‌ی ابراهیم ادهم بر لب آن دریا

ز آمد ماهی شدش و جدی پدید چون نفاذ امر شیخ آن میر دید

7272-O emir, şeyhin emrinin nâfiz olduğunu görünce balıkların gelişinden kendisinde bir vecd hâsıl oldu.

شه تنی را کاو لعین درگه است گفت اه ماهی ز پیران آگه است

7273-Emir dedi ki: Balık bile, pîrân tarikatından âgâhtır. Dergâh-ı İlâhînin matrûdu ve mel'ûnu olan bedbahta yuf olsun.

ما شقی زین دولت و ایشان سعید ماهیان از پیر آگه ما بعید

7274-Balıklar pîrden haberdâr olduğu halde biz uzak kalmışız. Bu devletten biz şakîyiz. Onlar sa'îd bulunuyor.

گشت دیوانه ز عشق فتح باب سجده کرد و رفت گریان و خراب

7275-Şeyhin karşısında yer öpecek hârap bir hâlde ve ağlaya ağlaya gitti. Feth-i bâb, mânevî bir inkişâf hissi aşkıyla âdetâ deli oldu.

در نزاع و در حسد با کیستی پس تو ای ناشسته رو در چیستی

7276-Şimdi ey yüzü yıkanmamış tahâretsiz; ne yapıyorsun? Kiminle hasede ve münâzeaya kalkışıyorsun?

بر ملایک ترک تازی می‌کنی با دم شیر تو بازی می‌کنی

7277-Sen aslan kuyruğuyla oynuyor, meleklerle yarış etmek istiyorsun.

هین ترفع کم شمر آن خفض را بد چه می‌گویی تو خیر محض را

7278-Sen hâlis hayırdan ibâret olan şeyhe neden kötü söylüyorsun? Aklını başına al ve onu alçaltmayı kendin için yükseliş sayma.

شیخ که بود کیمیای بی‌کران بد چه باشد مس محتاج مهان

7279-Kötü nedir? Büyüklere muhtâç olan bakır demektir. Şeyh kimdir? Tesirine had ve pâyan olmayan kimyâdır.

کیمیا از مس هرگز مس نشد مس اگر از کیمیا قابل نبد

7280-Bakır, kimyâdan feyz alarak altın olmazsa, kimyâ, bakırdan asla bakır olmaz.

شیخ که بود عین دریای ازل بد چه باشد سرکشی آتش عمل
7281-Kötü nedir? Ateş gibi yakan bir asîdir. Şeyh kimdir? Ezel deryâsının kendisidir.

آب کی ترسید هرگز ز التهاب دایم آتش را بترسانند از آب
7282-Ateş dâima su ile korkutulur. Çünkü onu söndürür. Fakat su, yanmaktan ne vakit ve nasıl korkar?

در بهشتی خارجی می‌کنی در رخ مه عیب بینی می‌کنی
7283-Ayin yüzünden ayıp görmeye, Cennet içinde diken toplamaya kalkışıyorsun.

رخنه می‌جویی ز بدر کاملی می‌پوشی آفتابی در گلی
7284-Güneşi balçıkla sıvamak, ayın on dördünde noksan aramak istiyorsun.

بهر خفاشی کجا گردد نهان آفتابی که بتابد در جهان
7285-Dünyada parlayan bir güneş, bir yarasa için nasıl gizlenir?
غیبها از رشك ایشان غیب شد عیبها از رد پیران عیب شد
7286-Ayıplar pîrânın reddedmesiyle ayıp oldu. Gayblar da onların esrârı muhâfaza husûsundaki gayretleriyle kayboldu.

در ندامت چابک و بر کار باش باری از دوری ز خدمت یار باش
7287-Evliyâullah hazarâtının bilfiil hizmetlerinden uzaksan bâri onlara uzaktan yâr ve muhib ol, uzak kalışından çarçabuk nedâmet göster ve bunu iş edin.

آب رحمت را چه بندی از حسد تا از آن راهت نسیمی می‌رسد
7288-O yoldan sana bir feyz rüzgârı essin. Sen haset ederek rahmet suyunu neden bağılıyorsun?

حيث ما كنتم فولوا وجهكم گز چه دوری دور می‌جنبان تو دم
7289-Eğer uzak kalmışsan hazarât-ı evliyâya uzaktan olsun kuyruk salla, tevâzû ve hürmet göster ki Allâh (C.C.) () buyurmuştur.

دم‌بهدم جنبد برای عزم خیز چون خری در گل فتد از گام تیز
7290-Bir merkep, hızlı ve dikkatsiz adım atarak çamura düşerse kalkmak ve kurtulmak için kımıldanır durur.

داند او که نیست آن جای معاش جای را هموار نکند بهر باش
7291-O düştüğü yeri, orada kalmak için düzeltmeye kalkışmaz. Çünkü oranın yaşanacak bir yer olmadığını bilir.

که دل تو زین و حلها بر نجست حس تو از حس خر کمتر بده ست
7292-Ey mûteriz! Senin hissin eşeğin duygusundan daha aşağı olmuş ki, kalbin bu itiraz ve inkâr çamurundan sıçrayıp kalkmıyor.

چون نمی‌خواهی کز آن دل بر کنی در وحل تاویل رخصت می‌کنی
7293-Çamur içinde iken te'vile ruhsat veriyorsun; nasıl oluyor da oradan gönlünü çekip çıkarmak istemiyorsun?

حق نگیرد عاجزی را از کرم کاین روا باشد مرا من مضطرم
7294-Bu benim için câizdir, çünkü ben mecbûrum. Allâh(C.C.) lutuf ve keremiyle âcizi muâheze etmez diyorsun.

این گرفتن را نبینی از غرور خود گرفته ستنت تو چون گفتار کور

7295-Cenâb-ı Hakk, seni muâheze etmektedir. Amma sen ol muâhezeyi gururundan kör sırtlan gibi görmüyorsun.

از برون جوید کاندرا غار نیست می‌گوند این جایگاه گفتار نیست

7296-Sırtlan avlamak isteyenler, bu mağarada sırtlan yoktur, dışarıda aramalıdır, derler.

او همی‌گوید ز من بی‌آگهند این همی‌گویند و بندش می‌نهند

7297-Bunu derler ve tuzak kurarlar. Sırtlan ise benden haberleri yoktur der.

کی ندا کردی که آن گفتار کو گر ز من آگاه بودی این عدو

7298-Yine sırtlan der ki: Bu düşman benim burada olduğumu bilseydi şu sırtlan nerede? diye nasıl seslenirdi.

“BİR ŞAHSIN ALLÂH (C.C.) BENİ GÜNAH SEBEBİYLE MUAHEZE ETMİYOR DEMESİ VE ŞUAYB ALEYHİSSELÂMIN ONA CEVAP VERMESİ”

دعوی‌کردن آن شخص که خدای تعالی مرا نمی‌گیرد به گناه و جواب گفتن شعیب علیه السلام مر او را

که خدا از من بسی دیده ست عیب آن یکی می‌گفت در عهد شعیب

7299-Şu'ayb peygamber zamanında biri demişti ki: Allâh (C.C.) benim bir çok ayıbımı ve günahımı gördü.

و ز کرم یزدان نمی‌گیرد مرا چند دید از من گناه و جرمها

7300-Benden bu kadar günah ve cürüm gördüğü halde Allâh (C.C.) lutuf ve keremiyle beni muâheze etmiyor.

در جواب او فصیح از راه غیب حق تعالی گفت در گوش شعیب

7301-Hakk Teâla, Şu'aybın kulağına gayp yoluyla ve kemâl-i fesâhatla, ona cevap olarak dedi ki,

و ز کرم نگرفت در جرمم اله که بگفتی چند کردم من گناه

7302-Ben bu kadar günah ettim de Allâh (C.C.) keremiyle beni muâheze etmedi diyorsun.

ای رها کرده ره و بگرفته تیه عکس می‌گویی و مقلوب ای سفیه

7303-Ey doğru yolu bırakmış da çöle sapmış olan sefîh; aksine ve tersine söylüyorsun.

در سلاسل مانده‌ای پا تا به سر چند چنندت گیرم و تو بی‌خبر

7304-Seni ne kadar muâheze ediyorum de farkında değilsin, ayağından başına kadar zincirler içinde kalmışsın.

کرد سیمای درونت را تباه زنگ تو بر تویت ای دیگ سیاه

7305-Ey kara tencere; senin pasın içerin simâsını harap ve simsiyah etmiştir.

جمع شد تا کور شد ز اسرارها بر دلت زنگار بر زنگارها

7306-Kalbinde pas pas üstünde yığıldığı için o kalp, esrâr-ı îlâhîyi görmekten kör oldu.

آن اثر بنماید ار باشد جوی گر زند آن دود بر دیگ نوی

7307-O duman yeni bir tencereye vursa, arpa kadar bile olsa, eseri o tencerede görünür.

بر سپیدی آن سیه رسوا شود ز آنکه هر چیزی به ضد پیدا شود

7308-Çünkü her şey zıddıyla peydâ olur. Beyaz bir satıh üstünde o karalık rüsvâ olur.

بعد از این بروی که بیند زود زود چون سیه شد دیگ پس تاثیر دود

7309-Tencere kararınca onun üstünde dumanın tesirini çarçabuk kim görür?

دود را با روش هم رنگی بود مرد آهنگر که او زنگی بود

7310-Demirci, zenci olursa duman onun yüzünde bir iz bırakmaz.

رویش ابلق گردد از دود آوری مرد رومی کاو کند آهنگری

7311-Fakat rûmî, beyaz kimse demircilik ederse dumanın tesirinden onun yüzü kararır.

تا بنالد زود گوید ای اله پس بداند زود تاثیر گناه

7312-Çabucak günahın tesirini anlar ve: Yâ Rabbî! diye inleyerek tevbe eder.

خاک اندر چشم اندیشه کند چون کند اصرار و بد پیشه کند

7313-Günahta ısrâr ve kötülüğü âdet edinirse basar-ı basîretine toprak doldurmuş olur; o günahı görmez ve o vicdan azâbını hissetmez.

بر دلش آن جرم تا بی‌دین شود توبه ننديشد دگر شیرین شود

7314-Tevbe ve istiğfâr etmesini düşünmez de, o günah, onun kalbine iyi görünür; neticede ise dinden, îmândan olur.

شست بر آینه زنگ پنج تو آن پشیمانی و یا رب رفت از او

7315-Pişmân olup nedâmet hissediş ve içi yanarak yâ Rabbî deyiş ondan zâil olur, gönül aynasına beş kat pas ve zulmet oturur.

گوهرش را زنگ کم کردن گرفت آهش را زنگها خوردن گرفت

7316-Onun demir kalbini, kaskatı onun kalbini paslar yemeğe ve cevher-i îmânını zulmetler eksiltmeye başlar.

آن نبشته خوانده آید در نظر چون نویسی کاغذ اسپید بر

7317-Beyaz bir kâğıt üzerine yazarsan o yazı bakınca okunur.

فهم ناید خواندنش گردد غلط چون نویسی بر سر بنوشته خط

7318-Yazılı bir kâğıt üzerine yazarsan yazdığın anlaşılmaz, okunması da yanlış olur.

هر دو خط شد کور و معنی نداد کان سیاهی بر سیاهی افتاد

7319-Zira mürekkebin siyahlığı üst üste gelince iki yazı da anlaşılmaz ve mânâ çıkmaz olur.

پس سیه کردی چو جان کافرش ور سوم باره نویسی بر سرش

7320-Eğer üçüncü defa o kağıda yazacak olursan onu kâfir kalbi gibi simsiyah edersin.

نالامیدی مس و اکسیرش نظر پس چه چاره جز پناه چاره‌گر

7321-O halde her şeyin çâresini bulan Allâh(C.C.)'ın dergâhına sığınmaktan başka ne çâre vardır? Ümitsizlik, ye'se düşmek bakırdır, onun iksiri ise Allâh (C.C.)'ın nazar-ı rahmetidir.

تا ز درد بی‌دوا بیرون جهید نالامیدیها به پیش او نهید

7322-Ümitsizlikleri Hakk'a arz edin ve ondan rahmet ve hidâyet ümidinde bulunun ki, devâsız dertten, böyle kalbinizin kararmasından ve paslanmasından kurtulasınız.

ز آن دم جان در دل او گل شکفت چون شعیب این نکته‌ها با او بگفت

7323-Şu'ayb Aleyhisselâm, bu nükteleri "Allâh (C.C.) beni muâheze etmiyor" diyen kimseye söyleyince, peygamberin rûhânî nefesinden onun kalbinde gül açıldı.

گفت اگر بگرفت ما را کو نشان جان او بشنید وحی آسمان

7324-Onun rûhu semâdan gelen vahyi, Şu'ayb Aleyhisselâmdan işitince: Eğer bizi muâheze ediyorsa hani o muâhezenin nişânı? diye sordu.

آن گرفتن را نشان می‌جوید او گفت یا رب دفع من می‌گوید او

7225-Şu'ayb peygamber dedi ki: Yâ Rab; o adam bana karşı müdâfaada bulunuyor ve senin ettiğin muâhezeye nişân istiyor.

جز یکی رمز از برای ابتلاش گفت ستارم نگویم رازهاش

7226-Cenâb-ı Hakk buyurdu ki: Ben settârım, onun iptilâsına dâir bir işâretten başka, sırlarını söylemem.

آن که طاعت دارد از صوم و دعا يك نشان آن که می‌گیرم و را

7227-Onu muâheze etmekte olduğumun bir nişânı şudur ki, o tâatta bulunuyor, oruç tutuyor, namaz kılıyor.

ليک ذره ندارد ذوق جان و ز نماز و از زکات و غیر آن

7228-Namazdan, zekâtтан ve başka ibadetlerin hiç birinden zerre kadar zevk almıyor.

ليک ذره ندارد چاشنی می‌کند طاعات و افعال سنی

7329-Yüksek tâatlarında ve amellerde bulunuyor, lâkin zerre mikdârı çeşnî duymuyor.

مغر باید تا دهد دانه شجر ذوق باید تا دهد طاعات بر

7330-Tâatların mahsûl vermesi için kalpde mânevî bir zevk lâzımdır. Nitekim ağacın yetişmesi için içli tohum gerektir.

صورت بی‌جان نباشد جز خیال دانه‌ی بی‌مغر کی گردد نهال

7331-İçi olmayan tohum nasıl fidan olur? Cansız sûret hayalden başka bir şey değildir.

“O YABANCI ADAMIN ŞEYHİ AYIPLAMASI KISSASININ BAKİYYESİ”

بقیه‌ی قصه‌ی طعنه زدن آن مرد بیگانه در شیخ

کزنگر باشد همیشه عقل کاژ آن خبیث از شیخ می‌لایید ژاژ

7332-O habîs herif, şeyh aleyhinde hezeyân söyledi ve köpek gibi uludu. Şaşının aklı dâimâ eğri görür.

او ز تقوی عاری است و مفلسی که منش دیدم میان مجلسی

7333-Ben onu işret meclisinin ortasında gördüm. O takvâdan ârî ve müflis bir adamdır.

تا ببینی فسق شیخت را عیان ور که باور نیستت خیز امشبان

7334-Eğer inanmazsan kalk bu gece seni götürüyim de şeyhinin fıskını ayân beyân göresin.

گفت بنگر فسق و عشرت کردنی شب ببردش بر سر يك روزنی

7335-Müridi gece bir pencere önüne götürdü ve şeyhin fıskına ve işret edişine bak dedi.

- روز همچون مصطفی شب بو لهب بنگر آن سالوس روز و فسق شب
7336-Bak o gündüz mürâisi, gece fâsıkı olan adama ki gündüzleri Hz. Mustafa gibi görünür, geceleri Ebu leheb gibi olur.
- شب نعوذ بالله و در دست جام روز عبد الله او را گشته نام
7337-Gündüz onun adı Abdullah olmuştur. Geceleyin neûzü billâh elinde kadeh vardır.
- گفت شیخا مر ترا هم هست غر دید شیشه در کف آن پیر پر
7338-Mürîd, pîrin elinde dolu bir şişe gördü. İçeriye girip; şeyhim gizlin açığa çıktı, dedi.
- دیو می‌میزد شتابان ناشتاب تو نمی‌گفتی که در جام شراب
7339-Sen, şarap kadehine şeytan hemencecik işeyiverir demez mi idin?
 کاندرا او اندر نگنجد يك سپند گفت جامم را چنان پر کرده‌اند
7340-Şeyh cevap verdi: Kadehimi öyle doldurdular ki oraya şeytanın sidiği değil, bir üzerlik tohumu bile sığmaz.
- این سخن را کژ شنیده غره‌ای بنگر اینجا هیچ گنجد ذره‌ای
7341-Buraya bak, şu kadehe bir zerre bile sığar mı? Bu sözü yanlış işitmiş ve aldanmışsın.
- دور دار این را ز شیخ غیب بین جام ظاهر خمر ظاهر نیست این
7342-Bu kadeh ve bu şarap zâhiri değildir. Bu sû-i zannı, gaybı gören şeyhten uzaklaşır.
- کاندرا او اندر نگنجد بول دیو جام می هستی شیخ است ای فلیو
7343-Ey abes söyleyen, şarap kadehi şeyhin varlığıdır. Nûr-i İlâhî ile öyle doludur ki içine şeytan sidiği sığmaz.
- جام تن بشکست نور مطلق است پر و مالامال از نور حق است
7344-Hakkın nûriyle lealeb doludur. Ten kadehini kırmış ve nûr-i mutlak olmuştur.
- او همان نور است نپذیرد خبث نور خورشید ار بیفتد بر حدث
7345-Güneşin nûru murdar bir şey üzerine aksederse habâset kabul etmez, kirlenmez o ayn-ı nûrdur.
- هین به زیر آن منکرا بنگر به وی شیخ گفت این خود نه جام است و نه می
7346-Şeyh dedi ki: Bu, hakikaten ne kadehtir, ne şaraptır. Ey münkir aşağıya gel de bak.
- کور شد آن دشمن کور و کبود آمد و دید انگبین خاص بود
7347-O mûteriz geldi ve şeyhin elindeki kadehin âlâ bal olduğunu görünce o hakîr düşman mahcûp oldu.
- رو برای من بجو می ای کیا گفت پیر آن دم مرید خویش را
7348-O vakit şeyh, mürîdine dedi ki: Git benim için nebîz; hurma şarabı iste.
- من ز رنج از مخمسه بگذشته‌ام که مرا رنجی است مضطر گشته‌ام
7349-Ki ben hastayım ve muzdar olmuşum. Hastalıktan mahmasa; açlık hâlini de geçmişim.
- بر سر منکر ز لعنت باد خاک در ضرورت هست هر مردار پاک
7350-Zarûrette her murdar şey temiz ve kullanılması câiz olur. Ehlullah münkiri olanın başına lânetler yağsın.
- بهر شیخ از هر خمی او می‌چشید گرد خمخانه بر آمد آن مرید

7351-O mürid meyhâneyi dolaştı ve şeyhe götürmek için her küpün içindekini tattı.

گشته بد پر از عسل خم نبید در همه خمخانه‌ها او می ندید

7352-Bütün küplerde şarap bulamadı. Her küp bal ile dolmuştu.

هیچ خمی در نمی‌بینم عقار گفت ای رندان چه حال است این چه کار

7353-Mürid, meyhânedekilere: Ey rindler; ne haldir ve ne iştir ki hiçbir küpde şarap bulamıyorum, dedi.

چشم گریان دست بر سر می‌زدند جمله رندان نزد آن شیخ آمدند

7354-Meyhânedeki sarhoşlar; ağlaya ağlaya ve ellerini başlarına vura vura şeyhin yanına geldiler.

جمله می‌ها از قدومت شد عسل در خرابات آمدی شیخ اجل

7355-Ey şeh-i Muazzam; sen meyhâneye gelince senin kudûmun bereketiyle bütün şaraplar bal oldu.

جان ما را هم بدل کن از خبث کرده ای مبدل تو می را از حدت

7356-Sen şarabı murdarlıktan tedbil eyledin, temiz bal haline getirdin. Bizim rûhumuzu habâsetten, pislikten tedbil ve tathîr eyle dediler.

کی خورد بنده‌ی خدا الا حلال گر شود عالم پر از خون مال مال

7357-Eğer Alem, kanla ve muharremât ile dolsa, Allâh (C.C.)'ın has kulları yine helâlden başka bir şey yemezler.

“AİŞE RADİYALLAHÜ ANHA’NIN HAZRET-İ PEYGAMBER ALEYHİSSELÂM’A: “SEN HER YERDE SECCADESİZ NAMAZ KILIYORSUN, NASIL OLUYOR DEMESİ”

گفتن عایشه مصطفی را علیه السلام که تو بی‌مصلا به هر جا نماز می‌کنی چون است

یا رسول الله تو پیدا و نهفت عایشه روزی به پیغمبر بگفت

7358-Hz. Âişe bir gün Peygamber Efendimize: Yâ Rasûllallah! Sen gizli ve âşikâre.

می‌دود در خانه ناپاک و دنی هر کجا یابی نمازی می‌کنی

7359-Nerede olursan namaz kılıyorsun. Halbuki evin içinde kirli ve bulaşık kimseler gezer.

کرد مستعمل به هر جا که رسید مستحاضه و طفل و آلوده‌ی پلید

7360-Bilirsin ki her pis çocuk dolaştığı yerleri kirletir, dedi.

حق نجس را پاک گرداند بدان گفت پیغمبر که از بهر مهان

7361-Resûlullah buyurdu ki: Cenâb-ı Hakk, büyük kulları için pisi, temiz hâle getirir.

پاک گردانید تا هفتم طبق سجده‌گام را از آن رو لطف حق

7362-Ondan dolayı, Allâh (C.C.)'ın lutfu benim secde ettiğim yeri, tâ yedinci kat göğe varıncaya kadar temiz kılmıştır.

ور نه ابلیسی شوی اندر جهان هان و هان ترک حسد کن با شهان

7363-Sakın, sakın mülûk-i mâneviyye olan ehlullâha haset etme. Yoksa Dünyâda bir şeytan olursun. Çünkü İblis de Âdem Aleyhisselâma haset etmiş ve ondan dolayı mel'ûni ebedî olmuştur.

تو اگر شهدی خوری زهری بود کاو اگر زهری خورد شهدی شود

7364-Bir velî zehir yiyecek olursa o zehir bal olur. Sen bal yersen bazen o bal zehir yerine geçer.

لطف گشت و نور شد هر نار او کاو بدل گشت و بدل شد کار او

7365-Çünkü o velinin hem kendi, hem de işi değişmiş, onun ateşi nûra tahavvül eylemiştir.

ور نه مرغی چون کشد مر پیل را قوت حق بود مر بابیل را

7366-Ebâbil kuşlarında Hakk kuvveti vardı. Yoksa bir kuş, fili nasıl öldürür?

تا بدانی کان صلابت از حق است لشکری را مرغی چندی شکست

7367-Bir orduyu, Kâbeyi yıkmak için gelen Ebrehe ordusunu birkaç kuşçağız bozdu. Tâ bilesin ki onların salâbeti Hakk'dandı.

رو بخوان تو سوره‌ی اصحاب فیل گر تو را وسواس آید زین قبیل

7368-Eğer ebâbil kuşlarının Ebrehe ordusunu bozduğu hakkında sana vesvese ve şüphe gelirse git de ashâb-ı fîl sûresini oku.

کافرمان دان گر تو ز ایشان سر بری ور کنی با او مری و همسری

7369-Eğer ehlullah ile inatlaşmaya ve müsâvât dâvâsına kalkışırsan onların inkisârından başını kurtaramazsın. Kurtaracak olursan beni kâfir say.

“BİR FÂRENİN, BİR DEVENİN YULARINDAN TUTUP ÇEKMESİ VE BUNDAN DOLAYI KENDİ KENDİNE GURURLANMASI”

کشیدن موش مهار شتر را و متعجب شدن موش در خود

در ربود و شد روان او از مری موشکی در کف مهار اشتري

7370-Ufak bir fare, bir devenin yularını yakaladı ve inadına çekmeye başladı.

موش غره شد که هستم پهلوان اشتر از چستی که با او شد روان

7371-Deve, uysal tabiatı yüzünden onun çekmesine tâbi oldu. Fare ise ben pehlivanmışım diye kibirlendi.

گفت بنمایم ترا تو باش خوش بر شتر زد پرتو اندیشه‌اش

7372-Farenin bu düşüncesi deveye aksetti. Hoş, imdi ben sana seni gösteririm, dedi.

کاندر او گشتی زبون پیل سترگ تا بیامد بر لب جوی بزرگ

7373-Büyük bir nehrin kenârına kadar geldiler ki onu geçmek için cesim fil bile âciz kalırdı.

گفت اشتر ای رفیق کوه و دشت موش آن جا ایستاد و خشک گشت

7374-Fare orada durdu ve şaşırdı. Deve ona dedi ki: Ey dağ ve ova arkadaş!

پا بنه مردانه اندر جو در آ این توقف چیست حیرانی چرا

7375-Bu duruşun nedir, bu hayranlığın neden? Haydi kahramanca nehrin içine gir.

در میان ره مباش و تن مزین تو قلاووزی و پیش آهنگ من

7376-Sen benim klavuzum ve rehberimsin. Yolun ortasından şaşıırıp kalma ve sükût etme.

من همی‌ترسم ز غرقاب ای رفیق گفت این آب شگرف است و عمیق

7377-Fare dedi ki: Arkadaş, bu su büyüktür ve derindir. Ben boğulmaktan korkuyorum.

گفت اشتر تا ببینم حد آب پا در او بنهاد آن اشتر شتاب

7378-Deve; dur bakayım, suyun derinliği ne kadar? diyerek nehrin içine ayak attı.

از چه حیران گشتی و رفتی ز هوش گفت تا زانوست آب ای کور موش

7379-Ey kör sıçan, su ancak dize kadar. Neden şaşırıp kaldın ve niçin aklın başından gitti?

که ز زانو تا به زانو فرق هاست گفت مور تست و ما را از دهاست

7380-Fare dedi ki: Nehir sana göre karınca, bize göre de ejderhâ gibidir. Çünkü dizden dize fark vardır.

مر مرا صد گز گذشت از فرق سر گر ترا تا زانو است ای پر هنر

7381-Ey hüner sâhibi; su, senin dizine kadar ise benim hakikaten başımı yüz arşın geçmiştir.

تا نسوزد جسم و جانم زین شرر گفت گستاخی مکن بار دگر

7382-Deve dedi ki: Bir daha terbiyesizlik etme ki onun kıvılcımıyla bedenim ve ruhun yanmasın.

با شتر مر موش را نبود سخن تو مری با مثل خود موشان بکن

7383-Sen kendin gibi fârelerle inatlaş. Farenin deveye karşı sözü olamaz.

بگذران زین آب مهلك مر مرا گفت توبه کردم از بهر خدا

7384-Fare dedi ki: Tevbe ettim, Allâh (C.C.) rızâsı için şu boğucu sudan beni geçir.

برجه و بر کودبان من نشین رحم آمد مر شتر را گفت هین

7385-Farenin şu yalvarışına karşı deve merhamete geldi de; sıçra, hörkücüm üzerine otur.

بگذرانم صد هزاران چون ترا این گذشتن شد مسلم مر مرا

7386-Bu suyu geçmek ve başkalarını geçirmek bana ve cinsim develere mahsustur. Senin gibi yüz binlercesini geçiriz.

تا رسی از چاه روزی سوی جاه چون پیمبر نیستی پس رو به راه

7387-Ey gâfil insan! Mâdem ki peygamber değilsin, muktedâ olamamışsın. Yolda geri kal ve bir üstâdın arkasından yürü ki bir gün kuyudan çıkıp Yûsuf Aleyhisselâm gibi mansıb sâhibi olasın.

خود مران چون مرد کشتیبان نه‌ای تو رعیت باش چون سلطان نه‌ای

7388-Mâdem ki pâdişah değilsin, tebeadan ol. Mâdem ki gemici değilsin, gemi kullanmaya kalkışma.

دست‌خوش می‌باش تا گردی خمیر چون نه‌ای کامل دکان تنها مگیر

7389-Kâmil olmayınca yalnız başına dükkân açma. Evvelâ elini yıka, sonra hamur açmaya başla.

چون زبان حق نگشتی گوش باش اُنصِتُوا را گوش کن خاموش باش

7390-Ensîtu emrini dinleyip sus. Hakk lisânı olmayınca kulak kesil.

با شهنشاهان تو مسکین‌وار گو ور بگوئی شکل استفسار گو

7391-Büyük bir zâtın huzûrunda âcizcesine mârûzâtta bulun.

راسخی شهوتت از عادت است ابتدای کبر و کین از شهوت است

7392-Kibir ve kinin başlangıcı şehvettendir. Şehvetin rüsûh ve meleke hâlini alması da onun âdet edilmesindendir.

خشم آید بر کسی کت واکشد چون ز عادت گشت محکم خوی بد

7393-İnsanda kötü huy âdet hâlini alırsa, biri seni o halden çekmek isteyince ona hiddetlenir ve kin bağlarsın.

واکشد از گل ترا باشد عدو چون که تو گل خوار گشتی هر که او

7394-Sen çamur yemeye alışınca, seni ondan men etmek isteyen senin nazarında düşman kesilir.

مانعان راه بت را دشمنند بت پرستان چون که خو با بت کنند

7395-Putperestler, putun etrâfında toplanınca, puthâne yoluna mâni olmak isteyenlere düşman olurlar.

دید آدم را حقیر او از خری چون که کرد ابلیس خو با سروری

7396-İblis evvelce melekler arasında büyük tanınmış ve o serverliğe alışmış olduğu için, eşeklik etti de Âdem Aleyhisselâmı hakîr gördü.

تا که او مسجود چون من کس شود که به از من سروری دیگر بود

7397-Benden daha iyi server mi olur ki benim gibi büyük bir zât ona secde etsin, dedi.

کاو بود تریاق لانی ز ابتدا سروری زهر است جز آن روح را

7398-İbtidâ, ezelde tiryâk, panzehir mahalli olmuş bir rûhdan mâadâsı için, riyâset ve serverlik zehirdir.

کاو بود در اندرون تریاقزار کوه اگر پر مار شد باکی مدار

7399-Dağ yılan dolu olsa da korkma ki içerisinde tiryâk, panzehiri vardır.

هر که بشکستت شود خصم قدیم سروری چون شد دماغت را ندیم

7400-Riyâset, emaret gibi hevesler, dimâğında nedîm olur, kafanda yerleşir kalırsa; o hevesi kırmak ve seni vazgeçirmek isteyen sence eski bir düşman olur.

کینه‌ها خیزد ترا با او بسی چون خلاف خوی تو گوید کسی

7401-Senin tabiatın hilâfına biri bir şey söylerse, ona karşı sende bir çok kim peydâ olur.

خویش را بر من چو سرور می‌کند که مرا از خوی من بر می‌کند

7402-O kimse beni tabiatımdan ayırmak ve beni şâkird ve tâbi kılmak istiyor dersin.

کی فروزد آن خلاف آتش در او چون نباشد خوی بد سرکش در او

7403-Kötü tabiat sağlamlaşmayınca muhâlefet âteşgedesi nasıl parlar?

در دل او خویش را جایی کند با مخالف او مدارایی کند

7404-Riyâset sevdâsında olan kimse, muhâlifi büyücek bir zât olursa ona karşı adâvet izhârına cesâret edemez.

مور شهوت شد ز عادت همچو مار ز آنکه خوی بد بگشته ست استوار

7405-Çünkü kötü tabiatı kuvvetlenmiş, âdet halini almış, ondan dolayı şehveti de karınca gibi iken yılan gibi olmuştur.

ور نه اینک گشت مارت ازدها مار شهوت را بکش در ابتدا

7406-Ey huysuz kimse, şehvet yılanını mücâhede ile öldür, yoksa o yılan daha büyür ve ejderhâ olur.

تو ز صاحب دل کن استفسار خویش لیک هر کس مور بیند مار خویش

7407-Lâkin herkes kendi yılanını karınca görür, ahlâksızlığını hakkiyle müşâhede edemez. Onun için sen kendini bir ârifden sor.

تا نشد شه دل نداند مفلسم تا نشد زر مس نداند من مسم

7408-Bakır altın olmayınca bakır olduğunu, gönül mânevi şâh olmadıkça müflis bulunduğunu bilmez.

جور می‌کش ای دل از دل دار تو خدمت اکسیر کن مس‌وار تو

7409-Ey gönül, bakır gibi iksire hizmet et ve sevgilisinin cefâsını çek.

که چو روز و شب جهانند از جهان کیست دل دار اهل دل نیکو بدان

7410-Sevgili kimdir? İyi bil ki ehl-i dil ve ehlullahdır ki, gece ile gündüz birbirinden nasıl çekinir ve ayrılırsa, bunlar da Dünyâdan öyle çekinirler.

متهم کم کن به دزدی شاه را عیب کم گو بنده‌ی الله را

7411-Allâh (C.C.)'ın has kullarını ayıplama, padişahı hırsızlıkla itham etme.

“GEMİDE HIRSIZLIKLA İTTİHÂM EDİLEN DERVİŞİN KERAMETLERİ”

کرامات آن درویش که در کشتی متهمش کردند

ساخته از رخت مردی پشنتی بود درویشی درون کشتی

7412-Bir gemide bir derviş vardı ki mertlik ve insanlıktan bir yığın yapmıştı.

جمله را جستند و او را هم نمود یاهو شد همیان زر او خفته بود

7413-Bir altın torbası kayboldu. Derviş ise uyumuştur. Gemide herkesi aradılar, biri de o dervîşi gösterdi.

کرد بیدارش ز غم صاحب درم کاین فقیر خفته را جوییم هم

7414-Şu uyuyan fakiri de arayalım dedi. Para sâhibi kederinden onu da uyandırdı.

جمله را جستیم نتوانی تو رست که در این کشتی حرمدان گمشدست

7415-Ve: Bu gemide bir altın torbası kaybolmuştur. Onun için herkesi aradık, sen de aranmaktan kurtulamazsın.

تا ز تو فارغ شود او هام خلق دلق بیرون کن برهنه شو ز دلق

7416-Abanı çıkar ve soyun ki halkın evhâmı senden fâriğ olsun, dedi.

متهم کردند فرمان در رسان گفت یا رب مر غلامت را

خسان

7417-Derviş dedi ki: Yâ Rabbî şu âdi kimseler, kulunu müttehem tuttular. Fermânını eriştir.

سر برون کردند هر سو در زمان چون به درد آمد دل درویش از آن

7418-Dervîşin kalbi kırılınca, o anda ve denizin her tarafından,

در دهان هر یکی دری شگرف صد هزاران ماهی از دریای ژرف

7419-Yüz binlerce balık başını çıkardı ki, her birinin ağzında gayet kıymetli bir inci vardı.

کز اله است این ندارد شرکتی هر یکی دری خراج ملکتی

7420-İncilerin her biri, bir memleketin haracı değerinde idi ki, Allâh (C.C.) tarafından gönderiliyordu ve ortak malı değildi.

مر هوا را ساخت کرسی و نشست در چند انداخت در کشتی و جست

7421-Balıkların ağzından aldığı birkaç inciye gemiye attı ve sıçrayıp havada iskemleyle oturur gibi oturdu.

او فراز اوج و کشتی‌اش به پیش خوش مربع چون شهان بر تخت خویش

7422-Pâdişahların taht üzerinde murabba oturdukları gibi, o havada oturmuştu, gemi önünde bulunuyordu.

تا نباشد با شما دزد گدا گفت رو کشتی شما را حق مرا

7423-Gemilerdekilere hitap ederek dedi ki: Haydi gidin, gemi sizin, Hakk benim olsun ve yoksul bir hırsız sizinle bir arada bulunmasın.

من خوشم جفت حق و با خلق طاق تا که را باشد خسارت زین فراق

7424-Acaba bu ayrılıktan kim zarar görecektir? Ben Allâh (C.C.)'a yakın ve halka uzak olmakla hoşum.

نه مهارم را به غمازی دهد نه مرا او تهمت دزدی نهد

7425-O, ne beni hırsızlıkla itham eder, ne de yularımı bir gammâzın eline verir.

از چه دادندت چنین عالی مقام بانگ کردند اهل کشتی کای همام

7426-Gemi halkı ona: Ey büyük zât! Böyle âlî bir makamı sana neden verdiler? Diye seslendiler.

و ز حق آزاری پی چیزی حقیر گفت از تهمت نهادن بر فقیر

7427-Derviş kinâye tarîkiyle dedi ki: Bir fakiri itham etmekten ve hakîr bir şey için Hakk'ı incitmekten verdiler, dedi.

که نبودم در فقیران بد گمان حاش الله بل ز تعظیم شهان

7428-Hâşâ ve kellâ! Fakiri itham etmekten değil, belki mânevî sultan olanlara tâzim ettiğim için verdiler ki, fakirler hakkında sû-i zan beslemedim.

کز پی تعظیمشان آمد عبس آن فقیران لطیف خوش نفس

7429-O latîf ve nefesi hoş fakirler ki "Abese" Sûresi onlara tâzim için nâzil olmuştur.

بل پی آن که بجز حق هیچ نیست آن فقیری بهر پیچا پیچ نیست

7430-Fakat bahsedilen fakirlik dünyaya sarılmak için değildir; belki nazarında Hakk'tan başka bir şey olmayan kimse içindir.

کرد امین مخزن هفتم طبق متهم چون دارم آنها را که حق

7431-Cenâb-ı Hakk'ın yedinci kat semâdaki hazinesine emin kıldığı zevâtı, ben nasıl itham edebilirim?

متهم حس است نه نور لطیف متهم نفس است نه عقل شریف

7432-İtham edilen nefisdir, akl-ı şerif değildir. İtham olunan duygudur, lâtif nur değildir.

کش زدن سازد نه حجت گفتنش نفس سوفسطایی آمد می‌زنش

7433-Nefis softâiyye feylesofları gibidir. Onu döv ki, dayak kâr eder; huccet ve delil tesir etmez.

معجزه بیند فروزد آن زمان بعد از آن گوید خیالی بود آن

7434-Bir softâi mûcizeyi görür, o esnâda hak olduğunu kabul eder; sonra da gördüğüm bir hayâl idi der.

چون مقیم چشم نامد روز و شب ور حقیقت بودی آن دید عجب

7435-Yine softâiyye der ki: O acâibi görmek hakikat olsaydı onun görünüşü gece gündüz gözde devam ederdi, her vakit görülürdü.

کی بود طاوس اندر چاه تنگ کان عجب زین حس دارد عار و ننگ

7436-Zira o acâib mûcize, bu hiss-i rû'yetten ikâmet etmekten arlanır. Tâvus kuşu dar bir kuyu içinde nasıl bulunur?

من ز صد يك گویم و آن همچو مو تا نگویی مرا بسیار گو

7437-Sakin bana çok söylüyor deme. Ben yüzde birini söylüyorum ki o söylediğim de kıl gibi ince bahislerdir.

“DERVİŞLERİN, DİĞER BİR DERVİŞ İÇİN, ŞEYHİN HUZURUNDA ÇOK SÖYLÜYOR DİYE KINAYIP TAKBİH ETMELERİ”

تشنیع صوفیان بر آن صوفی که پیش شیخ بسیار می‌گوید

صوفیان بر صوفی شنعت زدند پیش شیخ خانقاهی آمدند

7438-Dervişler bir dervîşi kınayıp, ayıplayarak tekye şeyhinin karşısına geldiler.

تو از این صوفی بجو ای پیشوا شیخ را گفتند داد جان ما

7439-Şeyhe dediler ki: Ey bizim muktedâmız! Bu dervîşden bizim hakkımızı al.

گفت این صوفی سه خو دارد گران گفت آخر چه گله ست ای صوفیان

7440-Şeyh, dervîşler! Ne şikâyetiniz var? diye sordu. Onlarda dediler ki: Bu dervîşin ağır üç huyu var.

در خورش افزون خورد از بیست کس در سخن بسیار گو همچون جرس

7441-Söze başladı mı çingirak gibi gevezelik eder, yemekte yirmi kişiden fazla yer.

صوفیان کردند پیش شیخ زحف ور بخسبد هست چون اصحاب

کھف

7442-Uyuyacak olursa Ashâb-ı Keyf gibi uyanmak bilmez, diyerek şeyhin önünde gürültü, patırdı ettiler.

که ز هر حالی که هست اوساط گیر شیخ رو آورد سوی آن

فقیر

7443-Şeyh, o şikâyet edilen dervîşe teveccüh ederek: Her hususta itidal'i ihtiyâr et, dedi.

نافع آمد ز اعتدال اخلاطها در خبر خیر الامور اوساطها

7444-Hadiste: “İşlerin hayırlısı ortasıdır” buyrulmuş; insandaki ahlâtın itidâl derecesinde bulunması faydalı olmuştur.

در تن مردم پدید آید مرض گر یکی خلطی فزون شد از عرض

7445-Vücutta ahlât-ı erbea denilen kan, balgam, safra ve sevda'dan biri artacak olursa insanın bedeni hasta olur.

کان فراق آرد یقین در عاقبت بر قرین خویش مفزا در صفت

7446-Sıfat ve haslet hususunda arkadaşından fazla olma ki o fazlalık, sonunda arkadaştan ayrılmayı intâc eder.

هم فزون آمد ز گفت یار نیک نطق موسی بد بر اندازه و لیک

7447-Mûsa Aleyhisselâmın sözü endâze îtidâl üzere idi. Lâkin o kadar söyleyişi bile o iyi dosta, Hızır Aleyhisselâma fazla geldi.

گفت رو تو مکتري هذا فراق آن فزونى با خضر آمد شقاق

7448-O fazlalık, Hızır Aleyhisselâma muhâlefet görüldüğü için sen çok söylüyorsun, artık ayrılalım, sen de git, dedi.

ور نه با من گنگ باش و کور شو موسيا بسيار گويى دور شو

7449-Ey Mûsa makamında olan mürid! Çok söylüyorsun. Uzaklaş, yoksa bana karşı dilsiz ve kör olmalısın.

گويدت سوى طهارت رو به تاز چون حدث كردى تو ناگه در نماز

7450-Sen namazda ansızın abdestini bozarsan müfti sana koş abdestini tâzele der.

خود نمازت رفت بنشين اى غوى ور نرفتى خشك جنبان مى شوى

7451-Eğer gidip abdest almazsan kuru kurur, nâfile yere yatıp kalkmış olursun. Ey sapık adam! Namazın bozulmuştur, otur.

عاشقان و تشنه‌ی گفت تواند رو بر آنها که هم جفت تواند

7452-Sen senin gibi olanların ve senin sözlerine aşık ve teşne bulunanların yanına git ve onların yanında dırlan.

ماهيان را پاسبان حاجت نبود پاسبان بر خوابناکان بر فزود

7453-Bekçinin uyuyanlara faydası olur, balıkların bekçiye ihtiyâcı yoktur.

جان عريان را تجلى زيور است جامه پوشان را نظر بر گازر است

7454-Elbise giyinmiş olanların nazarı çamaşırcıyadır; fakat her şeyden soyunmuş olan bir rûhun ziyneti Hakk'ın tecellîsidir.

يا چو ايشان فارغ از تن جامه شو ياز عريانان به يك سو باز رو

7455-Ya rûhen her şeyden tecerrüd etmiş olanların yanından çekil, yâhud sen de onlar gibi varlık elbisesinden soyun.

جامه کم کن تا ره اوسط روى ور نمى تانى که کل عريان شوى

7456-Eğer tamamiyle soyunmaya muktedir olamazsan, elbiseyi az giyin, ben ve biz gibi benlik ifâde eden kelimâtı az söyle, enâniyyet dâvâsında bulunma ki vasat bir yoldan gitmiş olasın.

“HAKKINDA ŞİKÂYET EDİLEN Dervişin, Şeyhe Özür Beyan Etmesi”

عذر گفتن فقير به شيخ

عذر را با آن غرامت کرد جفت پس فقير آن شيخ را احوال گفت

7457-O mürid, o şeyhe ahvâlini söyledi. Özür ile ğarâmeti birleştirdi.

کش خضر بنمود از رب علیم آن جوابات سؤالات کلیم

7458-Kelîmullahın sûallerine Hızırın cevapları gibi güzelce, doğruca cevaplar verdi.

از پی هر مشکلش مفتاح داد گشت مشکلهاش حل و افزون زیاد

7459-Mûsâ'nın hatırındaki bir çok müşkil halledildi. Çünkü Hızır, her müşkil için ona bir anahtar vermişti.

در جواب شيخ همت بر گماشت از خضر درویش هم میراث داشت

7460-O mürid de Hızırdan mirâsa konmuştu. Şeyhe cevap vermek için himmet sarfetti.

لیک اوسط نیز ہم با نسبت است گفت راه اوسط ار چه حکمت است

7461-Dedi ki: Orta yol vâkıa hikmettir, lâkin vasat da nisbetledir.

لیک باشد موش را آن همچو یم آب جو نسبت به اشتر هست کم

7462-Derenin suyu deveye göre azadır, lâkin fareye nisbetle o, deniz gibidir.

دو خورد یا سه خورد هست اوسط آن هر که را باشد وظیفه چار نان

7463-Her kimin dört ekmeğe ihtiyacı olur da ikisini, yâhut üçünü yer de ikisini, yâhut birini bırakırsa o, onun için vasattır.

او اسیر حرص مانند بط است ور خورد هر چار دور از اوسط است

7464-Eğer dört ekmeğin dördünü de yerse vasattan uzaktır; belki o, kaz gibi hırs eseridir.

شش خورد می‌دان که اوسط آن بود هر که او را اشتها ده نان بود

7465-Bir kimsenin on ekmek iştahı varken altı dânesini yerse, bilmiş ol ki o vasattır.

مر ترا شش گرده هم دستیم نی چون مرا پنجاه نان هست اشتھی

7466-Benim elli ekmek yemeğe iştahım var, sen ise altıyı da yemeye bilirsin. Bu sûretle ikimiz müsâvi olamayız.

من به پانصد در نیایم در نحول تو به ده رکعت نماز آیی ملول

7467-Sen on rekat namaz kılmakla usanırsın. Ben beş yüz rekatla zayıf düşmemem.

وین یکی جان کند تا یک نان بداد آن یکی در پاکبازی جان بداد

7468-Meselâ bir kimse aşk yolunda can verir, diğeri de bir ekmek verirken can çekişir.

که مرا آن را اول و آخر بود این وسط در با نهایت می‌رود

7469-Bu vasat, nihâyet bulan bir şey hakkındadır ki onun başı ve sonu olur.

در تصور گنجد اوسط یا میان اول و آخر بپاید تا در آن

7470-İbtidâ ve son olmak gerektir ki arkasında vasat tasavvur olunabilsin.

کی بود او را میانه منصرف بی‌نهایت چون ندارد دو طرف

7471-Nihayetsiz olanda ise iki taraf, evvel ve son yoktur. O halde ona nasıl vasat sarf olunur?

گفت لو کان له البحر مداد اول و آخر نشانش کس نداد

7472-Cenâbı Hakk'ın evvel ve âhirinden kimse nişan veremedi. Çünkü o ezelî ve ebedîdir. Nâmütenâhî olduğu için vasatı da yoktur. Kelâm-ı İlâhîsinde() buyurmuştur.

نیست مر پایان شدن را هیچ امید هفت دریا گر شود کلی مداد

7473-Yedi deniz tamamıyla mürekkep olsa da, kelimât-ı İlâhîyyenin yazılıp bitmesine ümit ve imkân yoktur.

زین سخن هرگز نگردد هیچ کم باغ و بیشه گر بود یک سر قلم

7474-Bağlar, ormanlar kalem olsa da bu söz, kelimât-ı îlâhîyye aslâ azalıp çoğalmaz.

خواب پندارد مر آن را گمراهی حالت من خواب را ماند گهی

7475-Benim halim bazen uykuya benzer sapık biri o hali uyku sanır.

شکل بی‌کار مرا بر کار دان چشم من خفته دلم بیدار دان

7476-Benim gözümü uyumuş, kalbimi uyanık; işsiz, güçsüz duruşuma, iş ve güçte bil.

لا ینام قلبی عن رب الأنام گفت پیغمبر که عینای تمام

7477-Hz.Peygamber, gözlerim uyur, kalbim uyumaz ve Rabb'ül-Enâmdan gâfil olmaz buyurmuştur.

چشم من خفته دلم در فتح باب چشم تو بیدار و دل خفته به خواب

7478-Senin gözün uyanık, kalbin uykuda; benim gözüm uykuda, kalbim feth-i bâbtadır.

حس دل را هر دو عالم منظر است مر دلم را پنج حس دیگر است

7479-Kalbimin bilinen beş duygudan başka beş hissi vardır. İki âlem, Dünyâ ve Âhiret manzaralarını gönüldeki hissîm görmektedir.

بر تو شب بر من همان شب چاشتگاه تو ز ضعف خود مکن در من نگاه

7480-Sen kendi mânevî za'fınla bana bakma. Sana gece olan vakit benim için gündüzdür.

بر تو زندان بر من آن زندان چو باغ عین مشغولی مرا گشته فراغ

7481-Sana zindan olan yer, benim için bağ, bahçe gibidir. Meşgûliyetin tâ kendisi bana istirahat olmuştur.

مر ترا ماتم مرا سور و دهل پای تو در گل مرا گل گشته گل

7482-Senin ayağın çamura batmış, bana o çamur gül olmuştur. Sana mâtem olan benim için düşün ve davuldur.

می‌دوم بر چرخ هفتم چون زحل در زمینم با تو ساکن در محل

7483-Yerde ve seninle berâber oturuyorum ama; öyle iken Zühal seyyâresi gibi yedinci kat gökte seyrân etmekteyim.

برتر از اندیشه‌ها پایهی من است همنشینت من نیم سایه‌ی من است

7484-Seninle oturan ben değilim, benim gölgemdir. Benim mertebem fikirlerin fevkindedir.

خارج اندیشه پویان گشته‌ام ز آنکه من ز اندیشه‌ها بگذشته‌ام

7485-Çünkü ben ölçülerin hudûdunu geçmişim, fikir hudûdunun haricinde dolaşmaktayım.

ز آنکه بنا حاکم آمد بر بنا حاکم اندیشه‌ام محکوم نی

7486-Ben fikre hâkimim, mahkûm değilim. Çünkü binâyı yapan, o binâyı hâkimdir.

ز آن سبب خسته دل و غم پیشه‌اند جمله خلقان سخره‌ی اندیشه‌اند

7487-Halkın cümlesi fikir ve endişe mağlûbudur. Ondan dolayı hepsi kalben hasta ve mağmûmdur.

چون بخواهم از میانشان بر جهم قاصدا خود را به اندیشه دهم

7488-Ben kasten kendimi endişeye veririm. Fakat isteyince o endişe esiri olanların arasında sıçrar, kalkarım.

کی بود بر من مگس را دسترس من چو مرغ اوجم اندیشه مگس

7489-Ben yükseklerde uçan bir kuşum. Endişe ise sinektir. Bir sinek beni nasıl elde edebilir.

تا شکسته پایگان بر من تنند قاصدا زیر آیم از اوج بلند

7490-Âcizler benimle konuşma imkânını bulsun ve feyz alsınlar diye kasten yükseklerden aşağıya inerim.

بر پرم همچون طیور الصافات چون ملالم گیرد از سفلی صفات

7491-Bu süflî sıfatlı âlemden bana usanç gelince, tuyûr-u sâffât gibi hakikat semâlarında uçarım.

بر نچسبانم دو پر من با سریش پر من رسته ست هم از ذات خویش

7492-Benim kanadım kendi zâtımdan hâsıl olmuştur. Ben çirişe iki kanadı kendime yapıştırmam.

جعفر عیار را پر عاریه ست جعفر طیار را پر جاریه ست

7493-Câfer-i Tayyârın kanadı dâimîdir. Câfer-i Tarrârın kanadı ise iğretidir.

نزد سکان افق معنی است این نزد آن که لم یذق دعوی است این

7494-Hakikat zevkini tatmayanlar indinde dervîşin, şöyle böyle yaparım demesi dâvâdan ve lâftan ibârettir. Lâkin mâna ufuklarının sâkinleri nezdinde o sözlerin mânâsı vardır ve doğrudur.

دیگ تی و پر یکی پیش ذباب لاف و دعوی باشد این پیش غراب

7495-Bu sözler, karga gibi mânâ bîgânelerine, lâf ve dâvâ gelir. Bir sineğe göre tencerenin boşu ve dolusu birdir.

تن مزین چندان که بتوانی بخور چون که در تو می شود لقمه گهر

7496-Yediğin lokma sende güher olursa ses çıkarma. Yiyebildiğin kadar ye.

در لگن قی کرد پر در شد لگن شیخ روزی بهر دفع سوء ظن

7497-Şeyhin biri, bir gün, hakkında çok yiyor diye edilen sû-i zannı defetmek için bir leğene kay etti, lâkin leğen inci ile doldu.

پیر بینا بهر کم عقلی مرد گوهر معقول را محسوس کرد

7498-Hakîkati gören o pîr-i kâmil, mûterizin akılsızlığından dolayı mâkûl, manevî olan cevheri mahsûs, mâddî olarak inci sûretinde gösterdi.

قفل نه بر حلق و پنهان کن کلید چون که در معده شود پاکت پلید

7499-Fakat, pâk olan yemekler de senin midende pisliğe tahavvül ediyorsa, boğazını kilitle ve anahtarını sakla.

هر چه خواهد تا خورد او را حلال هر که در وی لقمه شد نور جلال

7500-Lokma her kimin midesinde nûra tahavvül ediyorsa o kimseye her istediğini yemek helâl olur.

“DOĞRULUĞUNA, KENDİSİ ŞAHİD OLAN BİR DAVANIN BEYANI”

بیان دعویی که عین آن دعوی گواه صدق خویش است

نیست دعوی گفت معنی لان من گر تو هستی آشنای جان من

7501-Eğer sen benim rûhuma âşinâ isen benim mânidâr olan sözüm dâvadan ve iddiâdan ibâret değildir.

هین مترس از شب که من خویش توام گر بگویم نیم شب پیش توام
 7502-Eğer gece yarısı senin yanıdayım dersem gecedен korkma ki ben
 senin akrâbânım.

چون شناسی بانگ خویشاوند خود این دو دعوی پیش تو معنی بود
 7503-Kendi akrabânın sesini işitince bu iki dâvanın mânâlı olduğunu
 anlarsın.

هر دو معنی بود پیش فهم نیک پیشی و خویشی دو دعوی بود لیک
 7504-Yanında bulunuş ve akrabân oluş iki dâvadır, fakat iyi bir anlayışa
 göre, her iki dâvâ da mânâlıdır ve o dâvâlar, kendilerinin doğruluk
 şâhididirler.

کاین دم از نزدیک یاری می‌جهد قرب آوازش گواهی می‌دهد
 7505-Sesin yakınlığı, o sesin bir dosttan geldiğine şehâdet eder.
 شد گوا بر صدق آن خویش عزیز لذت آواز خویشاوند نیز
 7506-Akraba sesinin lezzeti de, o aziz akrabânın doğruluğuna şâhididir.
 می‌داند بانگ بیگانه ز اهل باز بی‌الهام احمق کاو ز جهل
 7507-İlhâma mazhar olmayan bir ahmak ki cehâletinden yabancı ile,
 akraba sesini ayırt edemez.

جهل او شد مایه‌ی انکار او پیش او دعوی بود گفتار او
 7508-Bu ahmağın indinde o akraba sesi, mânâsız dâvâdan ibâret kalır.
 Çünkü onun cehâleti inkârına sebep olur.

عین این آواز معنی بود راست پیش زیرک کاندرونش نور هاست
 7509-Fakat içerisi münevver ve zeki bir kimse indinde o ses, mânâ'nın
 ta kendisi olur.

که همی‌دانم زبان تازیان یا به تازی گفت یک تازی زبان
 7510-Yahut Arapça bilen biri, Arapça olarak, "ben Arapça bilirim"
 dese,

گر چه تازی گفتنش دعوی بود عین تازی گفتنش معنی بود
 7511-Onun "Arapça bilirim" demesi bir dâvâ olmakla berâber, Arapça
 söylemesi, o dâvânın doğruluğuna şehâdet eden bir mânâdır.

کاتب و خط خوانم و من اجدی یا نویسد کاتبی بر کاغذی
 7512-Yâhut bir kâtip: "Ben kâtibim ve yazı okur büyük bir adamım"
 diye bir kağıda yazsa,

هم نوشته شاهد معنی بود این نوشته گر چه خود دعوی بود
 7513-Bu yazı bir dâva olmakla berâber, o dâvanın doğruluğuna da şâhid
 olur.

در میان خواب سجاده به دوش یا بگوید صوفیی دیدی تو دوش
 7514-Yahud bir sofî derse ki: Sen dün gece rüyanda seccâdesi omuzunda
 bir sofî gördün.

با تو اندر خواب در شرح نظر من بدم آن و آن چه گفتم خواب در
 7515-O ben idim. Sana rüyânda nazardaki feyizleri anlatmış;

آن سخن را پیشوای هوش کن گوش کن چون حلقه اندر گوش کن
 7516-Dinle ve halka gibi kulağına küpe eyle, demiştim. O sözü hatırla!
 معجز نو باشد و زر کهن چون ترا یاد آید آن خواب این سخن

7517-O rüyâ hatırına gelince bu söz, sana yeni bir mûcize ve eski bir altın gibi olur.

جان صاحب واقعه گوید بلی گر چه دعوی می‌نماید این ولی

7518-Bu söz, vâkıa bir dava ve bir iddiâ gibi görünür, fakat rüyâyı görenin rûhu evet der ve o dâvânın doğruluğuna şehâdet eder.

آن ز هر که بشنود موقن بود پس چو حکمت ضالهی مومن بود

7519-Hikmet, mü'minin kaybolmuş devesi gibi olduğu için, onu kimden işitirse işitsin, hikmet ve hakikat olduğuna yakîn hâsıl eder.

چون بود شك چون کند او را غلط چون که خود را پیش او یابد فقط

7520-Mü'min kendisini o hikmet karşısında bulunca nasıl şüphe edebilir, nasıl yanılabilir?

در قدح آب است بستان زود آب تشنه‌ای را چون بگویی تو شتاب

7521-Susamış bir adama: Bardakta su vardır, koş, o suyu al, iç; dersin.

از برم ای مدعی مهجور شو هیچ گوید تشنه کاین دعوی است رو

7522-Susamış kimse: "Bu, bir dâvâdır, ey müddeî, çekil git yanımdan" der mi?

جنس آب است و از آن ماء معین یا گواه و حجتی بنما که این

7523-Yahud: "Bunun su cinsinden ve tatlı su nev'inden olduğuna bir şahid ve bir hüccet getir" teklifinde bulunur mu?

که بیا من مادرم هان ای ولد یا به طفل شیر مادر بانگ زد

7524-Yâhud bir vâlide, süt emen çocuğuna: Gel oğlum! Ben annenim; diye seslense.

تا که با شیرت بگیرم من قرار طفل گوید مادرا حجت بیار

7525-Çocuk: "Anne! Annem olduğuna hüccet getir ki sütünü içip, karar edeyim" der mi?

روی و آواز پیمبر معجزه ست در دل هر امتی کز حق مزه ست

7526-Kalbinde Allâh (C.C.)'tan zevk bulunan her ümmete, peygamberin yüzü ve sesi mûcizedir.

جان امت در درون سجده کند چون پیمبر از برون بانگی زند

7527-Peygamber dışarıdan seslenince, ümmetin rûhu içerden secde eder.

از کسی نشنیده باشد گوش جان ز آنکه جنس بانگ او اندر جهان

7528-Çünkü o peygamberin avazı gibi bir sesi, can kulağı, Dünyada kimseden işitmemiştir.

از زبان حق شنود انی قریب آن غریب از ذوق آواز غریب

7529-O misilsiz can kulağı, misli olmayan o sesten neş'elenir de, lîsân-ı ilâhîden (انی قریب) nüktesini işitir.

"YAHYA ALEYHİSSELÂMIN ANASI KARNINDA İKEN ÎSÂ ALEYHİSSELÂMA SECDE ETMESİ"

سجده کردن یحیی علیه السلام در شکم مادر مسیح را علیه السلام

پیشتر از وضع حمل خویش گفت مادر یحیی به مریم در نهفت

7530-Yahya'nın annesi, çocuğunu doğurmadan evvel Meryem'e gizlice dedi ki:

کاو اولو العزم و رسول آگهی است که یقین دیدم درون تو شهی است

7531-Yakînen görüyorum ki senin karnında mânevî bir sultan vardır. Ülü'l-azm enbiyâdandır ve ziyâdesiyle âgâhdır.

کرد سجده حمل من اندر زمن
چون برابر اوفتادم با تو من
7532-Seninle karşılaşıncâ, karnımdaki ona doğru secde etti.

کز سجودش در تنم افتاد درد
این جنین مر آن جنین را سجده کرد
7533-Karnımdaki bu çocuk, senin karnındakine secde etti de onun secdesinden tenime dert ve ızdırap vâki oldu, sancılandım.

“BU KISSANIN DOĞRULUĞUNDAN ŞÜPHE EDİLMESİ”

اشکال آوردن بر این قصه

خط بکش زیرا دروغ است و خطا
ابلهان گویند کاین افسانه را
7534-Budalalar derler ki: Bu masala hadd-ı ibtâl çek, yazılmışını çiz. Çünkü yalandır ve yanlıştır.

بود از بیگانه دور و هم ز خویش
ز آنکه مریم وقت وضع حمل خویش
7535-Çünkü Meryem, çocuğunu doğurduğu vakit akrabâdan da, yabancidan da uzakta idi.

تا نشد فارغ نیامد خود درون
از برون شهر آن شیرین فسون
7536-Hz. Meryem, çocuğunu doğurmadan evvel şehir hâricinden dâhiline gelmemişti.

گوید او را این سخن در ماجرا
مادر یحیی کجا دیدش که تا
7537-Yahya'nın annesi onu nerede gördü ki, bu macerayı, karnındaki çocuğun secde ettiğini ona söylemiş olsun.

“BU ŞÜPHENİN CEVABI”

جواب اشکال

غایب آفاق او را حاضر است
این بداند کان که اهل خاطر است
7538-Ufukların gaybı, uzaklardaki haller kendisine malûm olan ilhâm sâhibi bilir ki:

مادر یحیی که دور است از بصر
پیش مریم حاضر آید در نظر
7539-Göz önünden uzakta bulunan Yahya'nın anası, Meryem'in basar-ı basîreti karşısında görünebilir.

چون مشبك کرده باشد پوست را
دیده‌ها بسته ببیند دوست را
7540-Hakk'ın lutuf ve inâyeti, cesedi kafes hâline getirip de oradan nûr-i ilâhî nüfûz edince, o lutfâ mazhar olan kimse, gözleri kapalı olduğu halde dostu görür.

از حکایت گیر معنی ای زبون
ور ندیدش نه از برون نز اندرون
7541-Eğer Meryem Aleyhisselâm Yahya'nın annesini hâricden ve dâhilden görmediyse de, ey âciz kimse hikâyeden mânâ anla.

همچو شین بر نقش آن چسبیده بود
نه چنان کافسانه‌ها بشنیده بود
7542-Efsaneleri işitip de “Nakış” kelimesine (ş) harfinin eklendiği gibi o kıssaların suretine bağlanan, masalları hakikat zanneden kimselere benzeme.

چون سخن نوشد ز دمنه بی‌بیان
تا همی‌گفت آن کلیله بی‌زبان
7543-O dilsiz Kelile, ifâdesi olmayan Dimne'ye yeni yeni neler söyledi?
فهم آن چون کرد بی‌نطقى بشر
ور بدانستند لحن همدگر
7544-O kitapda bahsi geçen hayvanlar birbirinin dilinden anlasa bile, onların nutuksuz sözlerini insanlar nasıl fahmedebilirler?
شد رسول و خواند بر هر دو فسون
در میان شیر و گاو آن دمنه چون
7545-Dimne denilen o tilki arslanla öküz arasında nasıl elçilik etti ve ikisine nasıl yalan sözler söyledi?
چون ز عکس ماه ترسان گشت پیل
چون وزیر شیر شد گاو نبیل
7546-Akıllı öküz, nasıl arslanın veziri oldu, ayın suya aksetmesinden fil nasıl korktu?
ور نه کی با زاغ لکک را مری است
این کلیله و دمنه جمله افتری است
7547-Bu Kelile ve Dimne kitabı bütün iftirâ, masaldır. Yoksa leyleklerle kargalar arasında nasıl mücâdele olur?
معنی اندر وی مثال دانه‌ای است
ای برادر قصه چون پیمان‌های است
7548-Ey kardeş; hikâye ölçek gibidir. Mâna onun içindeki dâneyle benzer.
ننگرد پیمان‌ه را گر گشت نقل
دانه‌ی معنی بگیرد مرد عقل
7549-Akıllı kimse mânâ dânesi alır, ölçek bir yerden başka tarafa nakledilse bile, ona bakmaz.
گر چه گفتی نیست آن جا آشکار
ماجرای بلبل و گل گوش دار
7550-Gül ile bülbülün mâcerâsına kulak ver.O mâcerâda, gerek bülbülde, gerek gülde âşikâre söz yoktur.

“HAL DİLİYLE SÖYLENİLMESİ VE ONUN ANLAŞILMASI”

سخن گفتن به زبان حال و فهم کردن آن

بشنو و معنی گزین کن ای عزیز
ماجرای شمع با پروانه نیز
7551-Azîzim; mum ile pervânenin mâcerâsını da dinle ve ondan mânâ ihtiyâr eyle.
هین ببالا پر میر چون جغد پست
گر چه گفتی نیست سر گفت هست
7552-Gerçi bunda söz yoktur, fakat söz sırrı vardır. Sen alçaktan uçan baykuş gibi yükseklerle uçmaya kalkışma.

گفت خانه از کجاش آمد بدست
گفت در شطرنج کاین خانه‌ی رخ است
7553-Satranç oynayanlardan biri, burası ruh hânesidir demişti. O oyunu bilmeyen bir diğeri bu sözü hakikat ve rûhu bir insan vehmederek: “Hâne, onun eline nasıl geçti?” diye sordu ve ilave etti ki:
فرخ آن کس کاو سوی معنی شتافت
خانه را بخريد يا ميراث يافت
7554-Evi satın mı aldı, yoksa miras mı kaldı? Mânâ tarafına koşan kimse mes'ûddur.
گفت چونش کرد بی‌جرمی ادب
گفت نحوی زید عمرا قد ضرب
7555-Bir nahiv âlimi: Zeyd Amr'ı dövdü, demişti. Diğer biri: Kabahati olmaksızın mı onu te'dib etti? diye sordu.

بی‌گناه او را بزد همچون غلام عمرو را جرّمش چه بد کان زید خام
7556-“Amr’ın cümrü ne idi ki, o ham halât Zeyd, günahı olmaksızın, onu kölesi gibi dövdü.” dedi.

گندمی بستان که پیمان‌ه است رد گفت این پیمان‌ه‌ی معنی بود
7557-Nahiv âlimi şu cevabı verdi: Bu misâl, mânâ ölçeğinden ibâret. Sen içindeki buğdayı, mânâyı al ki ölçeği almak merdûddur.

گر دروغ است آن تو با اعراب ساز زید و عمرو از بهر اعراب است و ساز

7558-Zeyd ile Amr yalan olmakla berâber bir i’râb misâlidir. Sen misâle bakma, temsil ettiği i’râb’a bak!

زید چون زد بی‌گناه و بی‌خطا گفت نه من آن ندانم عمرو را
7559-Nahiv’in câhili: Ben onu, bunu bilmem; Zeyd Amr’ı günâhı ve hatâsı olmaksızın nasıl dövdü?

عمرو يك واو افزون دزدیده بود گفت از ناچار و لاغی بر گشود
7560-Nahiv âlimi nâçâr kaldı ve lâîfe ederek: Amr, fazla bir vâv çalmıştı.

چون که از حد برد او را حد سزد زید واقف گشت دزدش را بزد
7561-Zeyd onun hırsızlığına vâkıf oldu ve dövdü. Amr haddini tecâvüz ettiği için hadd-i şer’îye müstehak oldu. Dedi.

“BATIL SÖZÜN BATIL KİMSELER TARAFINDAN KABUL EDİLMESİ”

پذیرا آمدن سخن باطل در دل باطلان

کج نماید راست در پیش کجان گفت اینک راست پذیرم به جان
7562-O Câhil: İşte şimdi bu doğruyu candan kabul ettim; dedi. Eğri, bâtil söz, bâtil olan kimselere doğru görünür.

گویدت این دوست و در وحدت شکی است گر بگویی احولی را مه یکی است
7563-Eğer bir şaşıya: Ay bir tânedir, diyecek sana der ki : Ay ikidir, bir olmasında şek vardır.

راست دارد این سزای بد خو است و بر او خندد کسی گوید دو است
7564-Eğer biri o şaşıya gülerek; ay ikidir derse, onu doğru bilir ve aldanır ki, bu aldanış, kötü tabiatın lâıykıdır.

الخبیثات الخبیثین زد فروغ بر دروغان جمع می‌آید دروغ
7565-Yalan, yalancılara hoş gelir. Habîs şeyler, habîslere hoş görünür.

چشم کوران را عثار سنگ‌لاخ دل فراخان را بود دست فراخ
7566-Kalbi geniş olanların eli de geniş olur. Gözü kör, basar-ı basîreti kapalı bulunanlar için kayalıktan yuvarlanmak vardır.

“MEYVESİNDEN YİYEN KİMSENİN ÖLMEYECEĞİ BİR AĞACI, BİR PADİŞAHIN ARAMASI”

جستن آن درخت که هر که میوه‌ی آن درخت خورد نمیرد

که درختی هست در هندوستان گفت دانایی برای داستان

7567-Bir âlim, masal olarak dedi ki: Hindistanda bir ağaç vardır.

نه شود او پیر نه هرگز بمرد هر کسی کز میوه‌ی او خورد و برد

7568-Her kim onun meyvesinden yer ve götürürse ne ihtiyaçlar, ne de ölür.

بر درخت و میوه‌اش شد عاشقی پادشاهی این شنید از صادقی

7569-Bu sözü, bir pâdişâh sâdik bir bendesinden işitti, ağaç ve meyvesine âşık oldu.

سوی هندستان روان کرد از طلب قاصدی دانا ز دیوان ادب

7570-Dîvân adamlarından âlim bir memuru o ağacı aramak üzere Hindistan'a gönderdi.

گرد هندستان برای جستجو سالها می‌گشت آن قاصد از او

7571-O memur, ağaçtan ötürü yıllarca Hindistan etrâfından dolaştı ve aradı.

نه جزیره ماند و نه کوه و نه دشت شهر شهر از بهر این مطلوب گشت

7572-Bu matlûb için şehir şehir dolaştı. Ne ada, ne dağ, ne ova bıraktı.

کاین که جوید جز مگر مجنون بند هر که را پرسید کردش ریشخند

7573-O ağacı kime sorduysa, sorulan kimse onun sakalına güldü. Bunu arayan mecnundur, bağlamak ister.

بس کسان گفتند ای صاحب فلاح بس کسان صفعش زدند اندر مزاح

7574-Çok kimse lâtîfe yollu onun ensesine vurdular, çok kimse de ona dediler ki: Ey felâh sâhibi!

کی تهی باشد کجا باشد گزاف جستجوی چون تو زیرک سینه صاف

7575-Senin gibi temiz yürekli zekî bir zâtın böyle arayıp taraması nasıl hikmetten hâlî olur, nasıl saçma bir hareket sayılır?

وین ز صفع آشکارا سخت‌تر وین مراعاتش یکی صفعی دگر

7576-Bu tarzda eğleniş ona başka bir tokat oluyor, âşikâre tokattan daha müessir geliyordu.

در فلان اقلیم بس هول و سترگ می‌ستودندش به تسخر کای بزرگ

7577-Onu istihzâ yollu medhediyorlar ve diyorlardı ki: Filân yerde çok ulu bir ağaç vardır.

بس بلند و پهن و هر شاخیش گبز در فلان بیشه درختی هست سبز

7578-Filân ormanda yeşil, çok yüksek, dalları kalın bir ağaç vardır.

می‌شنید از هر کسی نوعی خبر قاصد شه بسته در جستن کمر

7579-Şâhın memuru herkesten bir türlü haber alıyor, ağacı aramak için gayret kemerini kuşanıyordu.

می‌فرستادش شهنشه مالها بس سیاحت کرد آن جا سالها

7580-Hindistanda yıllarca seyâhat etti. Padişah da ona mallar, paralar gönderdi.

عاجز آمد آخر الامر از طلب چون بسی دید اندر آن غربت تعب

7581-O gurbet esnâsında bir çok yorgunluk çekti, nihâyet ağacı aramaktan aciz kaldı.

ز آن غرض غیر خبر پیدا نشد هیچ از مقصود اثر پیدا نشد

7582-Maksaddan bir eser görünmedi. Mücerred bir lâftan başka bir netice peydâ olmadı.

جسته‌ی او عاقبت ناجسته شد رشته‌ی امید او بگسسته شد
7583-Onun ümit ipliği kesildi. Aradığı nihâyet bulunmaz oldu.
 اشک می‌بارید و می‌برید راه کرد عزم باز گشتن سوی شاه
7584-Şâhın nezdine dönmeye azmetti. Gözünde yaşlar dökerek yol almaya başladı.

“O AĞACIN SIRRINI, BİR ŞEYHİN, O MUKALLİD TALİBE ŞERH ETMESİ”

شرح کردن شیخ سر آن درخت را با آن طالب مقلد

اندر آن منزل که آیس شد ندیم بود شیخی عالمی قطبی کریم
7585-Şâhın elçisi ve nedimi olan şahsın ye'se düştüğü mahalde, âlim bir şeyh ve kerîm bir kutup vardı.

ز آستان او به راه اندر شوم گفت من نومید پیش او روم
7586-Me'mûr dedi ki: Ümidi kesilen ben, onun huzûruna gideyim, ziyâretinden sonra yola çıkayım ki,

چون که نومیدم من از دل خواه من تا دعای او بود همراه من
7587-Onun duâsı benim yoldaşım olsun. Çünkü gönlümün arzu ettiği şeyden ümit kesilmiştir.

اشک می‌بارید مانند سحاب رفت پیش شیخ با چشم پر آب
7588-Gözü yaşlı olarak şeyhin huzûruna gitti. Bulut gibi göz yaşı yağırdırıyordu.

ناامیدم وقت لطف این ساعت است گفت شیخا وقت رحم و رقت است
7589-Dedi ki: Şeyhim; merhamet ve rikkat vaktidir. Ümitsizim, lutuf zamânı bu saattir.

چیست مطلوب تو رو با چیستت گفت وا گو کز چه نومیدیتت
7590-Şeyh dedi ki: İzâh et, ümitsizliğin nedendir, matlûbun nedir, teveccühün neyedir?

از برای جستن يك شاخسار گفت شاهنشاه کردم اختیار
7591-Memur dedi ki: Pâdişah, beni bir ağaç aramak için vazifelendirdi.
 میوه‌ی او مایه‌ی آب حیات که درختی هست نادر در جهات
7592-Öyle bir ağaç ki, Dünyâda nâdir bulunurmuş, onun meyvesi âb-ı hayâtın mâyesi imiş.

جز که طنز و تسخر این سر خوشان سالها جستم ندیدم يك نشان
7593-Yıllarca aradım, şu sarhoşların alay ve istihzâından başka bir nişânını göremedim.

این درخت علم باشد در علیم شیخ خندید و بگفتش ای سلیم
7594-Şeyh güldü ve ona dedi ki: Ey sâfdil kimse; bahsettiğin ağaç, âlim bir zâtın vücûdındaki ilim ağacıdır.

آب حیوانی ز دریای محیط بس بلند و بس شگرف و بس بسیط
7595-O ilim ağacı çok yüksek, çok büyük, çok yayvandır; Allâh (C.C.)'ın bahr-i muhîtiden âb-ı hayâtıdır.

ز آن ز شاخ معنی بی‌بار و بر تو به صورت رفته‌ای ای بی‌خبر
7596-Ey bîhaber kimse! Sen sûrete zâhib olmuşsun, şecere-i ilmi bayağı ağaç sanmışsın. O zannın dolayısıyla mânâ dalından meyve elde edememişsin.

- گاه بحرش نام گشت و گه سحاب
 گه درختش نام شد گه آفتاب
 7597-O ilme gâh ağaç, gâh güneş, gâh deniz, gâh bulut adı verilir.
 کمترین آثار او عمر بقاست
 آن یکی کش صد هزار آثار خاست
 7598-O, birdir, lâkin yüz binlerce eseri vardır. Eserlerinin en ehemmiyetsizi bâkî bir ömürdür.
- این یکی را نام شاید بی‌شمار
 گر چه فرد است او اثر دارد هزار
 7599-O, müsemâmî, ilim olmak itibâriyle tekdir, fakat binlerce eseri olduğu için o tek ilmin sayısız adı vardır.
- در حق دیگر بود لطف و نکو
 در حق دیگر بود قهر و عدو
 7600-O bir kimse hakkında kahr ve düşman olur, diğeri hakkında da lutuf ve iyilik olur.
- صاحب هر وصفش از وصفی عمی
 صد هزاران نام و او يك آدمی
 7601-Bir kimsenin muhtelif sıfatlarına göre bir çok nâmı olabilir; öyle olduğu halde o bir adamdır. Kendi bile bazı sıfatlarından âmâ olur, farkında olmaz.
- همچو تو نومید و اندر تفرقه است
 هر که جوید نام اگر صاحب ثقه است
 7602-Kim mücerred bir isme güvenip onu doğru olarak kabul ederse, kârı işte böyle ümitsizlik ve perişanlık olur.
- تا بمانی تلخ کام و شور بخت
 تو چه بر چفسی بر این نام درخت
 7603-Sen bu ağaç ismine neden sarılıp kalıyorsun da murâdına eremiyor ve tâlihsiz oluyorsun?
- تا صفاتت ره نماید سوی ذات
 در گذر از نام و بنگر در صفات
 7604-İsimden geç, sıfatlara bak ki o sıfatlar seni zât'a götürsün.
- چون به معنی رفت آرام او فتاد
 اختلاف خلق از نام او فتاد
 7605-Halk isim dolayısıyla ihtilâfa uğradı. İsimden müsemâmâyâ ve mânâyâ gidilince rahat ve huzur hâsıl olur.
- “ ÜZÜMÜ HER BİRİ BAŞKA BİR İSİMLE TANIYAN DÖRT KİŞİNİN ÜZÜM İÇİN MÜNAZEA ETMELERİ”**
- منازعت چهار کس جهت انگور که هر یکی به نام دیگر فهم کرده بود آن را
- آن یکی گفت این به انگوری دهم
 چار کس را داد مردی يك درم
 7606-Dört arkadaşa biri bir dirhem verdi. Arkadaşlardan biri bunu “engûr” a verelim, bu para ile üzüm alalım.
- من عنب خواهم نه انگور ای دغا
 آن یکی دیگر عرب بد گفت لا
 7607-Diğer arkadaşı araptı. Hayır ey hiylekâr; ben “engûr” değil, “ıneb” isterim. Dedi.
- من نمی‌خواهم عنب خواهم ازم
 آن یکی ترکی بدو گفت ای گزم
 7608-Diğeri Türk idi. Ey gözüm, ben “ıneb” istemem, “üzüm” isterim. Dedi.
- ترك كن خواهيم استافيل را
 آن یکی رومی بگفت این قیل را
 7609-Diğeri Rûm idi. Bu dedikoduyu bırak, “istâfil” istiyoruz. Dedi.
- که ز سر نامها غافل بدند
 در تنازع آن نفر جنگی شدند

7610-O arkadaşlar münâzeadan sonra dövüşmeye başladılar. Çünkü isimlerin sırrından gâfil idiler.

پر بدند از جهل و از دانش تهی مشت بر هم می‌زدند از ابلهی

7611-Budalalıklarından birbirlerine yumruk vurdular. Zirâ ilimden boş ve cehl ile dolu idiler.

گر بدی آن جا بدادی صلح‌شان صاحب سری عزیزی صد زبان

7612-Eğer müteaddid lisân bilir, sır sahibi bir azîz orada bulunsaydı, onları uzaklaştırırdı.

آرزوی جمله‌تان را می‌خرم پس بگفتی او که من زین یک درم

7613-Onlara: Ben bu dirhem ile hepinizin arzusunu veririm, derdi.

این درمتان می‌کند چندین عمل چون که بسپارید دل را بی‌دغل

7614-Kalbinizi hilesiz, hud'asız bana teslim ederseniz, bu bir dirheminiz sizin istediğiniz şeylerin hepsini yapar.

چار دشمن می‌شود یک ز اتحاد یک درمتان می‌شود چار المراد

7615-Sizin bir dirheminiz dört murâdı da husûle getirir. Dört düşman ittihâd ederek bir olur.

گفت من آرد شما را اتفاق گفت هر یک تان دهد جنگ و فراق

7616-Her birinizin sözü size cenk ve ayrılık verir. Benim sözüm ise sizde ittifâk ve birlik hâsıl eder.

تا زبان تان من شوم در گفت‌وگو پس شما خاموش باشید آنصتوا

7617-O halde siz susunuz ve "Ensıtû" emrini dinleyiniz ki, söz husûsunda ben sizin diliniz olayım.

در اثر مایه‌ی نزاع است و سخط گر سخنتان می‌نماید یک نمط

7618-Sizin sözleriniz bir üslûp ile görünüyorsa da, tesiri itibâriyle münâzea ve mücâdele mâyesidir.

گر می‌خاصیتی دارد هنر گرمی عاریتی ندهد اثر

7619-İğreti harâret eser vermez, asıl tabîi ve hâsiyyeti olan harâretin hüneri vardır.

چون خوری سردی فزاید بی‌گمان سرکه را گر گرم کردی ز آتش آن

7620-Sirkeyi ateşte ısıtsan da, yiyince midede şüphesiz bürûdeti artırır.

طبع اصلش سردی است و تیزی است ز آنکه آن گرمی او دهلیزی است

7621-Çünkü sirkenin ateşte ısınmasıyla elde ettiği harâret ârızîdir. Onun asıl tabîatı keskinliktir, bürûdettir.

چون خوری گرمی فزاید در جگر ور بود یخ بسته دوشاب ای پسر

7622-Oğul! Pekmez donmuş olsa bile içilince ciğerde harâreti artırır.

کز بصیرت باشد آن وین از عماست پس ریای شیخ به ز اخلاص ماست

7623-O halde şeyhin riyâsı bizim ihlâsımızdan hayırlıdır. Çünkü o basîrettendir, mübtedî müridlerin ihlâsı ise körlüktendir.

تفرقه آرد دم اهل حسد از حدیث شیخ جمعیت رسد

7624-Şeyhin sözünden cemiyet hâsıl olur. Ehl-i hasedin nefesinden ise tefrika zuhûr eder.

کاو زبان جمله مرغان را شناخت چون سلیمان کز سوی حضرت بتاخت

7625-Süleyman Aleyhisselâm Allâh(C.C.) tarafından peygamberlikle meb'ûs olunca bütün kuşların dilini bildi.

انس بگرفت و برون آمد ز جنگ
7626-Onun adâleti zamanında âhû, kaplanla ünsiyet peydâ etti ve cengi bıraktı.
در زمان عدلش آهو با پلنگ

گوسفند از گرگ ناورد احتراز
7627-Güvercin doğanın pençesinden emîn oldu. Koyun, kurttan çekinmemeye başladı.
شد کبوتر ایمن از چنگال باز

اتحادی شد میان پر زنان
7628-Süleyman peygamber, düşmanlar arasında meyancı oldu ve onları barıştırdı. Mahalleler halkı arasında bir birlik görüldü.
او میانجی شد میان دشمنان

هین سلیمان جو چه می‌باشی غوی
7629-Ey gâfil! Sen karınca gibi dâne peşinde koşuyorsun. Onu bırak da Süleymânı ara! Dâne gibi hasis şeyleri aramakla niçin sapıtıyorsun?
تو چو موری بهر دانه می‌دوی

و آن سلیمان جوی را هر دو بود
7630-Dâne arayana aradığı dâne tuzak yemi olur. Süleymân arayan ise hem Süleymânı bulur, hem dâneği elde eder.
دانه جو را دانه‌اش دامی شود

نیستشان از همدگر يك دم امان
مرغ جانها را در این آخر
زمان

7631-Şu âhir zamanda can kuşları için birbirine karşı emniyet yoktur.
7632-Bizim devrimizde de bir Süleyman vardır ki onun adâleti sulh verir. Ve bizim zulmümüz kalmaz.
تا به إلا و خلا فیها نذیر
هم سلیمان هست اندر دور ما
کاو دهد صلح و نماند جور ما

7633-Sure-i Fâtır'deki (İnْ مِنْ أُمَّةٍ وَ) Âyetini (خَلَا فِيهَا نَذِير) e kadar hatırla!
7634-Cenâb-ı Hakk: "Hiçbir ümmet, Hakkın halîfesi ve himmet sâhibi bir peygamberden hâlî kalmamıştır." buyurmaktadır.
از خلیفه‌ی حق و صاحب همتی
گفت خود خالی نبوده ست امتی

7635-Can kuşlarını öyle müttehid kılar ki, onların kalbinde gıll ü ğışdan eser bırakmaz, hepsini sâfî ve berrâk bir hâle getirir.
کز صفاشان بی‌غش و بی‌غل کند
مرغ جانها را چنان یکدل کند

7636-O velîler, vâlîde gibi şefkatli olurlar. Hz.Peygamber "Müslümanlar bir nefis gibidir." buyurmuştur.
مسلمون را گفت نفس واحده
مشفقان گردند همچون والده

7637-İnsanların nefs-i vâhid gibi müttehid ve müttefik olması Peygamberin feyz te'lifiyledir. Yoksa her biri diğerine karşı düşman-ı mutlak hâlînde idiler.
ور نه هر يك دشمن مطلق بدند
نفس واحد از رسول حق شدند

"ENSAR, MEDİNE MÜSLÜMANLARININ ARALARINDA, EVVELCE BULUNAN MUHALEFET VE ADÂVETİN BEREKÂT-I PEYGAMBERÎ İLE ZAIL OLMASI"
برخاستن مخالفت و عداوت از میان انصار به برکات رسول صلی الله علیه و آله

يك ز دیگر جان خون آشام داشت
7638-Medine'de Evs ve Hazrec namında iki kabîle vardı ki yekdiğerinin kanını içmek isteyen bir ruh taşıyorlardı.
دو قبیله کاوس و خزرج نام داشت

- محو شد در نور اسلام و صفا
کینه‌های کهنه‌شان از مصطفی
7639-Onların eski kinleri feyz-i Muhammedî ile İslâm nûru arasında mahvoldu ve kalpleri safvet peydâ etti.
- همچو اعداد غنبد در بوستان
اولا اخوان شدند آن دشمنان
7640-O düşmanlar, bağdaki üzüm salkımlarını teşkil eden dâneler gibi kardeş oldular.
- در شکستند و تن واحد شدند
و ز دم المؤمنون إخوة به پند
7641-"El-mü'minûn ihve" nasîhatinden, sıkılmış üzüm dâneleri gibi cism-i vâhid oldular.
- چون که غوره پخته شد شد یار نیک
غوره و انگور ضدانند لیک
7642-Koruk ile üzüm birbirine zıttır. Çünkü biri ekşi, biri tatlıdır. Lâkin koruk pişip de üzüm hâlini alınca aradaki zıddiyet kalkar, o da üzümün iyi bir dostu olur.
- در ازل حق کافر اصلیش خواند
غوره‌ای کاو سنگ بست و خام ماند
7643-Bir koruk ki ham kalmıştır ve taş kesilmiştir. Onun hakkında Cenâb-ı Hakk ezelde kâfir-i aslîdir buyurmuştur.
- در شقاوت نحس ملحد باشد او
نه اخى نه نفس واحد باشد او
7644-Ne kardeş, ne de nefsi vâhid olur. Şekâvet içinde uğursuz bir mülhid, münkir ve kâfir olarak kalır.
- فتنه‌ی افهام خیزد در جهان
گر بگویم آن چه او دارد نهان
7645-Eğer o mülhid şakînin kalbinde gizlediği şeyi söyleyecek olursam Dünyada akıllar ve fehimlerde fitne peydâ olur.
- دود دوزخ از ارم مهجور به
سر گبر کور نامذکور به
7646-Kör bir kâfirin sırrının zikredilmemesi evlâdır. Nasıl ki Cehennem dumanının İrem bağında uzak kalması daha hoştur.
- از دم اهل دل آخر يك دل‌اند
غوره‌های نیک کایشان قابل‌اند
7647-İyi koruklar üzüm olmaya kabiliyetlidir; onların gönülleri ehlullahın nefesi ve terbiyesiyle bir ve beraberdir.
- تا دویی بر خیزد و کین و ستیز
سوی انگوری همی‌رانند تیز
7648-Üzüm olmaya koşarlar da, aralardaki ikilik, üzümlük ve korukluk farkıyla berâber, kin ve mücâdele de zâil olur.
- تا یکی گردند و وحدت وصف اوست
پس در انگوری همی‌درند پوست
7649-Üzümlük hâlinde kabuklarını yırtar, sıkılıp şira olunca birleşirler ki vahdet o birliğin sıfatıdır.
- هیچ يك با خویش جنگی در نبست
دوست دشمن گردد ایرا هم دو است
7650-Böyle birleşmek derecesine vâsıl olmayana dostu da düşman olur. Çünkü o kimse ikidir. Vahdet mertebesini bulanlar, sâir halkı da kendileri gibi görürler. Hiç kimse de kendine düşman olup kendiyle cenk etmez.
- صد هزاران ذره را داد اتحاد
آفرین بر عشق کل اوستاد
7651-Üstâd-ı küllün aşkına âferîn ki, yüz binlerce zerreye birlik vermiş ve onları birleştirmiştir.
- يك سبوشان کرد دست کوزه‌گر
همچو خاک مفترق در ره‌گذر
7652-Rûhlar, yollardaki dağınık toprak gibi idiler. Desti yapan üstâdın eli onları bir desti haline getirdi.
- هست ناقص جان نمی‌ماند بدین
که اتحاد جسمهای آب و طین

7653-Çünkü su ve çamurdan olan cisimlerin birleşmesi nâkıstır; ruh ittihadı ona benzemez.

فهم را ترسم که آرد اختلال گر نظایر گویم اینجا در مثال

7654-Eğer misâl olmak üzere benzerlerini söyleyecek olursam, fikirlere ihtilâl vereceğinden korkarım.

از نشاط دور بینی در عما هم سلیمان هست اکنون لیک ما

7655-Şimdi de bir Süleymân ve sâhib-i zaman vardır. Lâkin biz uzak görmek neşvesinden mahrumuz da, o Süleymânı göremiyoruz.

همچو خفته در سرا کور از سرا دور بینی کور دارد مرد را

7656-Uzak görücülük, yakını bırakıp uzağa bakış, insanı kör eder. Sarayda uyumuş kimsenin, gözleri kapalı olduğu için sarayı göremeyişi gibi.

در گرہها باز کردن ما عشیق مولعیم اندر سخنهای دقیق

7657-Biz ince ve derin sözlere dalmışız ve onların düğümlerini çözme sevdasına tutulmuşuz.

در شکال و در جواب آیین فزا تا گره بندیم و بگشاییم ما

7658-Müşkilâtta ve ona cevap bulmakta, düğümler bağlayıp onları çözmekte mahâret göstermeye çalışıyoruz.

گاه بندد تا شود در فن تمام همچو مرغی کاو گشاید بند دام

7659-Tuzağın bağına kâh çözüp, kâh bağlayan ve bu suretle ancak bu işte maharet kazanan kuş gibi.

عمر او اندر گره کاری است خرج او بود محروم از صحرا و مرج

7660-O kuş sahradan ve çimenlikten mahrûm kalır, ömrü düğüm çözüp bağlamakla geçer.

لیک پرش در شکست افتد مدام خود زیون او نگردد هیچ دام

7661-Filvaki, hiçbir tuzağa zebûn olmaz; lâkin bağı açıp kapamakla uğraştığı için, kanatları kırılır.

نگسلد یک یک از این کر و فرت با گره کم کوش تا بال و پرت

7662-Düğüm çözmeye, mesele halletmeye çalışma ki, o uğraşmadan akıl ve fikir kanatların kırılmasın.

و آن کمین گاه عوارض را نبست صد هزاران مرغ پر هاشان شکست

7663-Yüz binlerce kuşun kanadı kırıldı da, yine o kazâ tuzağı giderilemedi.

نقبوا فیها ببین هل من محیص حال ایشان از نبی خوان ای حریص

7664-Ey harîs kimse; Kur'ân-ı Kerîm'den: (نقبوا فیها ببین هل من محیص) âyetini oku!

حل نشد اشکال انگور و عنب از نزاع ترک و رومی و عرب

7665-Türk, Rum, Acem ve Arabın kavgasında "engûr ve ıneb" müşkili halledilmedi.

در نیاید بر نخیزد این دوی تا سلیمان لسین معنوی

7666-Lisan bilen mânevî bir Süleymân gelmeyince bu ikilik, engûr ve ıneb farkı ortadan kalkmaz.

بشنوید این طبل باز شهریار جمله مرغان منازع بازوار

7667-Ey münâzea eden kuşlar, padişahın bu tabl bâzını doğan kuşu gibi dinleyin.

هین ز هر جانب روان گردید شاد ز اختلاف خویش سوی اتحاد

7668-Aranızdaki ihtilâfı bırakıp her taraftan birleşme cihetine şâd ve handân olarak gidiniz!

نحوه هذا الذی لم ینهکم
حیث ما کنتم فولوا وجهکم

7669-Nerede olursanız olunuz, onun tarafına yüzünüzü çeviriniz ki o sizi bundan nehyetmemiştir.

کان سلیمان را دمی نشناختیم
کور مرغانیم و بس ناساختیم

7670-Biz bir takım terbiye edilmemiş kör kuşlarız ki o Süleymân, zamanın mürşid-i kâmilini hiç tanımamışız.

لاجرم واماندهی ویران شدیم
همچو جعدان دشمن بازان شدیم

7671-Baykuşlar gibi doğanlara düşman olduk. Ondan dolayı vîrânelerde mahbûs kaldık.

قصد آزار عزیزان خدا
می‌کنیم از غایت جهل و عما

7672-Son derecede câhil ve kör olup da büyüklüklerini göremediğimiz Allâh (C.C.) azizlerini incitmek kastında bulunuyoruz.

پر و بال بی‌گنه کی بر کنند
جمع مرغان کز سلیمان روشنند

7673-Süleymân Aleyhisselâmdan tenevvür etmiş kuşlar, bir bîgünâhın kanatlarını nasıl yolarlar?

بی‌خلاف و کینه آن مرغان خوشند
بلکه سوی عاجزان چینه کشند

7674-Belki âcizlere yem ve dâne çekerler, maddî ve mânevî yardım ederler. O kuşlar, muhâlefetsiz ve kinsizdir, hoşturlar.

می‌گشاید راه صد بلقیس را
هدد ایشان پی تقدیس را

7675-Onların Hüdhdü, takdîs ve tenzîh için, yüzlerce Belkis'in yolunu açarlar.

باز همت آمد و ما زاغ بود
زاغ ایشان گر به صورت زاغ بود

7676-O kuşların kargası bile sûrette karga olmakla berâber himmet doğanı ve “Hz.Muhammed Sallalâhü Aleyhi Vessellem Mi'râcda mâsivâya bakmadı ve mahbûb-i hakîkî olan Allâh(C.C.)'ın temâşa-yı cemâlini tecâvüz etmedi” meâlinin mazharı olmuştur.

آتش توحید در شک می‌زند
لک‌لک ایشان که لك لك می‌زند

7677-Onların lek lek diyen leklekleri de şek ve şüpheyi tevhid ateşiyle yakarlar.

باز سر پیش کبوترشان نهد
و آن کبوترشان ز بازان نشکهد

7678-Onların güvercinleri doğanlardan korkmazlar; hattâ doğanlar, o güvercinlere tâzîm gösterirler.

در درون خویش گلشن دارد او
بلبل ایشان که حالت آرد او

7679-Onların insana vecd ve hâl getiren bülbülü, kendi derûnunda bir gülşene sâhibtir.

کز درون قند ابد رویش نمود
طوطی ایشان ز قند آزاد بود

7680-Onların tûtîsi şekerden âzâdedir. Dünyâ tûtîleri gibi şekere düşkün değildir ki derûnunda ebedî bir şeker yüz göstermiştir.

بهتر از طاوس پران دگر
پای طاوسان ایشان در نظر

7681-Onların tâvuslarının ayağı, dünyâ tavuslarının kanadından daha iyidir.

منطق الطیر سلیمانی کجاست
منطق الطیران خاقانی صداست

7682-Pâdişah kuşlarının mantığı sadâdan ibârettir. Süleyman, mantık'ut-tayrı, kuş dilini bilmesi nerede?

چون ندیده‌ستی سلیمان را دمی تو چه دانی بانگ مرغان را همی

7683-Ey gâfil sen kuşların sesini ne bilirsin ki bir ân bile Süleymânı görmemişsin.

از برون مشرق است و مغرب است پر آن مرغی که بانگش مطرب است

7684-Sesi şevk ve tarab veren bir kuşun kanadı, meşrıkla mağribin hâricindedir.

وز ثری تا عرش در کر و فری است هر يك آهنگش ز کرسی تاثری است

7685-O kuşun âhengi Kürsî'den Arz'a Arz'dan da tâ Arş'a kadar yükselmektedir.

عاشق ظلمت چو خفاشی بود مرغ کاو بی‌این سلیمان می‌رود

7686-Bir kuş ki, bu Süleymana tâbi olmaksızın gider, baykuş gibi zulmet âşıkı olur.

تا که در ظلمت نمائی تا ابد با سلیمان خو کن ای خفاش رد

7687-Ey merdûd baykuş; Süleymân'a alış ve onun tâbiyatını al ki ebediyyen zulmette kalmayasın.

همچو گز قطب مساحت می‌شوی يك گزی ره که بدان سو می‌روی

7688-Süleyman tarafına bir arşın gidecek olursan sen de arşın gibi ölçü kutbu kesilir, her tarafı ölçer, biçersin.

از همه لنگی و لوکی می‌رهی و انکه لنگ و لوک آن سو می‌جهی

7689-O kimse ki topallaya topallaya, sürüne sürüne onun tarafına gitmeye çalışır, binnetice bütün topallıktan ve sürünmekten kurtulur.

“TAVUK ALTINDAKİ YUMURTADAN ÇIKMIŞ KAZ YAVRULARININ KISSASI”

قصه‌ی بط‌بچگان که مرغ خانگی پروردشان

کرد زیر پر چو دایه تربیت تخم بطی گر چه مرغ خانه‌ات

7690-Seni tavuk, kanadı altında dadı gibi yetiştirmiş ise de, sen kaz yumurtasısın.

دایه‌ات خاکی بد و خشکی پرست مادر تو بط آن دریا بدهست

7691-Senin anan hakikat deryâsının kazıdır. Dadın toprağa mensûb ve kuruluğa bağlıdır.

آن طبیعت جانت را از مادر است میل دریا که دل تو اندر است

7692-Kalbindeki denize olan meyil ve o tabiat sana anandan gelmiştir.

دایه را بگذار کاو بد رایه است میل خشکی مر ترا زین دایه است

7693-Kuruluğa meyl isse dadındandır. Dadıyı bırak ki onun re'yi kötüdür.

تو مترس و سوی دریا ران شتاب گر ترا مادر بترساند ز آب

7694-Eğer dâdı seni sudan korkutursa sen korkma ve deniz cihetine koş.

نی چو مرغ خانه خانه کنده‌ای تو بطی بر خشک و بر تر زنده‌ای

7695-Sen kaz gibi hem kuruda, ham yaşta, hem karada, hem de deniz de yaşayabilirsin. Tavuk gibi kokmuş kümesli değilsin.

هم به خشکی هم به دریا پا نهی تو ز گرمنا بني آدم شهی

7696-Sen Hakk'ın () nimetinden bir şâhsın ki hem karada, hem denizde gezebilirsin.

از حملناهم علی البر پیش ران که حملناهم علی البحرى به جان

7697-Ki Kur'ân-ı Kerîm'de: () buyrulmuştur. Sen de kara gibi olan tabîat âleminden, deniz gibi olan rûh âlemine koş!

جنس حیوان هم ز بحر آگاه نیست مر ملائک را سوى بر راه نیست

7698-Meleklerin kara tarafına, tabiat cihetine yolu yoktur. Hayvan cinsi de denizden, rûh âleminden âgâh değildir.

تا روی هم بر زمین هم بر فلک تو به تن حیوان به جانی از ملک

7699-Ey insan! Sen cisim itibâriyle hayvan cinsindensin, rûh itibâriyle melekdesin ki hem yer, hem de gökte yürüyebilirsin.

با دل یوحى إليه دیده‌ور تا به ظاهر مثلکم باشد بشر

7700-Bu suretle, ben de zâhiren sizin gibi beşerim, lâkin kalbim vahye kabiliyetli.

روح آن گردان بر این چرخ برین قالب خاکی فتاده بر زمین

7701-Toprağa mensûb olan cismi zemîne düşmüştür; lâkin onun rûhu felek üstündedir.

بحر می‌داند زبان ما تمام ما همه مر غایبانیم ای غلام

7702-Ey genç! Bizim hepimiz su kuşlarıyız, bizim dilimizi deniz tamamıyla bilir.

در سلیمان تا ابد داریم سیر پس سلیمان بحر آمد ما چو طیر

7703-O halde Süleyman denizdir, biz de kuşlarız; ebede kadar Süleymân da seyrederez.

لیک غیرت چشم بند و ساحر است آن سلیمان پیش جمله حاضر است

7704-O Süleyman cümlelerinin önünde hazırdır. Lâkin gayret-i îlâhî, sihr yapmakta ve göz bağı olmaktadır.

او به پیش ما و ما از وی ملول تا ز جهل و خوابناکی و فضول

7705-O, bizim karşımızda olduğu halde, cehlimiz; uykuda, gaflette bulunmamız sebebiyle, onu görmemekte ve meyyus olmaktayız.

چون نداند کاو کشاند ابر سعد تشنه را درد سر آرد بانگ رعد

7706-Susamış kimse, gök gürültüsünün saâdet bulutu getirdiğini bilmezse, o gürültü ona baş ağrısı verir.

بی‌خبر از ذوق آب آسمان چشم او مانده است در جوی روان

7707-Gök yüzünün suyundan, yağmur zevkinden haberi olmadığı için onun gözü akan derede kalmıştır.

از مسبب لاجرم محجوب ماند مرکب همت سوى اسباب راند

7708-O kimse himmet atını esbâb cihetine sürer de, müsebbib'ül-esbâb olan Allâh (C.C.)'dan şüphesiz mahcûb kalır.

کی نهد دل بر سببهای جهان آن که ببند او مسبب را عیان

7709-Müsebbib'ül-esbâbı apaçık gören kimse cihânın sebeplerine nasıl merbût kalır?

“HACILARIN BÂDİYEDE VE KIZGIN ÇÖL ÜSTÜNDE YAPAYALNIZ BULDUKLARI ZÂHİDİN KERÂMETİNE HAYRAN KALMALARI”

حیران شدن حاجیان در کرامات آن زاهد که در بادیه تنه‌اش یافتند

در عبادت غرق چون عبادیه
زاهدی بد در میان بادیه
7710-Çöl ortasında bir zâhid vardı ki abbâdiyye tâifesi gibi ibâdete müsteğrik idi.

دیده‌شان بر زاهد خشک افتاد
حاجیان آن جا رسیدند از بلاد
7711-Hacılar memleketlerinden zâhidin bulunduğu çöle geldiler ve susuz bâdiyede oturan zâhiri gördüler.

از سموم بادیه بودش علاج
جای زاهد خشک بود او تر مزاج
7712-Zâhidin oturduğu yer susuz, mizâcı ise râtıbdı. Çölün sam rüzgârı ona ilaç olmuştu.

و آن سلامت در میان آفتش
حاجیان حیران شدند از وحدتش
7713-Hacılar, onun yalnızlığına ve çölün âfeti içinde selâmetine şaşılar.

ریگ کز تفش بجوشد آب دیگ
در نماز استاده بد بر روی ریگ
7714-Kum üstünde namaza durmuştu. Öyle bir kum ki harâretten su tenceresi kaynardı.

یا سواره بر براق و دلدل است
گفتی سر مست در سبزه و گل است
7715-Denilebilirdi ki, yeşillik ve güller arasında sermest olmuş, yâhud Burak'a ve Döldül'e binmişti.

یا سموم او را به از باد صباست
یا که پایش بر حریر و حله‌هاست
7716-Yâhut ayağı ipek kumaş ve halılar üstünde idi, yâhut çölün sâmi ona sabâ rüzgârı olmuştu.

تا شود درویش فارغ از نماز
پس بماندند آن جماعت با نیاز
7717-Derviş, niyâzından fâriğ olsun diye, hacılar, onun namazının bitmesini beklediler.

ز آن جماعت زنده‌ای روشن ضمیر
چون ز استغراق باز آمد فقیر
7718-O fakîr, istiğrâk hâinden sahv'a gelince hacılar cemâatinden kalp gözü açık bir zât,

جامه‌اش تر بود از آثار وضو
دید کایش می‌چکید از دست و رو
7719-Gördü ki zâhidin elinden ve yüzünden su damlıyordu, elbisesi abdest suyundan ıslanmıştı.

دست را برداشت کز سوی شماس
پس پرسیدش که آبت از کجاست
7720-Ona: Suyun nereden geliyor? diye sordular. Gökten geliyor, diyerek elini kaldırıp semâya işâret etti.

بی‌ز جاه و بی‌ز حبل من مسد
گفت هر گاهی که خواهی می‌رسد
7721-O kalp gözü açık zât sordu ki: Kuyusuz ve lifden örülmüş ip olmaksızın ne vakit istersen su geliyor mu?

تا ببخشد حال تو ما را یقین
مشکل ما حل کن ای سلطان دین
7722-Ey din sultânı, bizim müşkülümüzü hallet ki senin hâlin bize yakîn versin.

تا ببریم از میان زنارها
وانما سری ز اسرار به ما

7723-Esrârından bir sırrı bize göster ki belimizden zünnârı keselim, gâvur iken Müslüman olalım.

که اجابت کن دعای حاجیان چشم را بگشود سوی آسمان
7724-Zâhid: İlâhî; hacıların dûasını kabul et! diye gök yüzüne baktı.

تو ز بالا بر گشودستی درم رزق جویی را ز بالا خو گرم
7725-Yâ Rabbî! Ben bâlâdan rızık aramaya alışımsım. Çünkü sen bâlâdan bana bir kapı açmışsın.

ای نموده تو مکان از لامکان فی السَّماء رزقُکُم کرده عیان
7726-Ey lâmekânda mekân göstermiş olan Allahım, “Rızkınız, semâdan gelen yağmurdadır.” buyurmuşsun.

زود پیدا شد چو پیل آب کش در میان این مناجات ابر خوش
7727-Zâhidin bu münâcâatı arasında, su taşıyan fil gibi, hoş bir bulut peydâ oldu.

در گو و در غارها مسکن گرفت همچو آب از مشک باریدن گرفت
7728-Bardaktan boşanırcasına yağmur yağımaya ve çukurlara, mağaralara dolmaya başladı.

حاجیان جمله گشاده مشکها ابر می‌بارید چون مشک اشکها
7729-Bulut, tulum gibi yaşlar döktü. Hacılar bütün kıblelerini açtılar.

می‌بریدند از میان زنارها یک جماعت ز آن عجایب کارها
7730-Bir takımı, şu âcâib işler dolayısıyla, zünnarlarını kestiler, inkârı terk ettiler.

زین عجب و الله أعلم بالرشاد قوم دیگر را یقین در ازدیاد
7731-Bir takımının da bu garip halden yakîni arttı. Allâh (C.C.) yolu herkesten daha iyi bilir.

ناقصان سرمدی تم الکلام قوم دیگر ناپذیرا ترش و خام
7732-Üçüncü takım ise bu kerâmeti kabul etmeyen ham ervâh idi ki, onlar ebedi nasipsiz olarak kaldılar. Söz de tamam oldu.

-----8. cildin sonu-----